

et orientalem eruditionem docendam huc euocatus;) eo quidem plausu iuventutis, vti nuper in Oporini acroaterio ad ducentos numerauerim, qui sextum decimum hymnorum Dauidis enarrantem summo silentio atque attenti audirent. Domi quisque suae habent eas diatribas, siue cum nostris asceticas lectiones nominare malis, quod academicum templum nondum plane perfectum, nondum certe rebus omnibus exornatum est, quamuis studiose id opus vrgeatur. Idem de adiuncto collegii aedificio dicendum, in quo nunc auditoria cathedris atque subselliis: bibliotheca vero pluteis et armariis ad pulcerrimos thesauros recipiendos instruuntur. Ita nec hiemis asperitas intercessit, quo minus in hippodromo exaedificando strenue pergeretur, et stadio equis agitandis domandisque destinato. Videas et alias, adiiciamus enim et hoc, quando iam in aedificiis versamur, hic nouas priuatorum domus surgere, hic expoliri antiquas, cui rei animos addit edictum regium de immunitate et aliis aedificantium beneficiis. Itaque spes est, post aliquot annos pauca ruinarum turpium, et fumosorum tuguriorum vestigia, quae directas lataeque vrbis plateas et descriptionem reliquam deturpabant, superfutura. Spectaculum nouum ciuibus, sed idem iucundissimum, prae-buerunt lucernae, quae primum per hanc hiemen tenebras noctibus, horrorem, et pericula detraxerunt. Incendiorum quoque vt minus iam timeatur furor, faciunt aquaeductus, per totam vrbem deriuati, vnde, vbicumque et quocumque tempore opus est, magna vis aquae suppeditari siphonibus et hamulis potest: parati autem siphones commodissimi generis et vsus praestantissimi. Initium porro factum est viarum ex-

tra urbem, (nam intus omnia, vt in pulcerrimis Germaniae, strata sunt) muniendarum, quae sola res potentissime adhuc morari affluentiam urbis huius et commeatus varii generis visa est. Cum enim viarum difficultates nuper homines refugerint, quo minus copiose satis subuectarent copias, de quibus praesertim dubitarent, emtoremne inuenturae essent: vtraque illa causa sublata, dubium non est reliquum, quin in magna rerum adfluentia paullo post Gottinga futura sit, in qua vel nunc altilium, ferinae, piscium, vel marinarum, vel aquae dulcis incolarum, beata satis copia per hanc hiemen fuerit, multo etiam maior futura proxime, vbi commodiores vrbs aduectus habuerit, quos iam nunc iuuat plaustrum ex superioris autumnii instituto, singulis hebdomadibus Langensalzam commeans, cuius ope omnes Thuringiae et Saxoniae vrbes adiri commode possunt, seu celeri illo rhedarum cursu, seu grauiore plaustrorum vectatione opus sit. Aliud eadem lege Hannoueram adit, et inferioris Saxoniae commoda nobis admouet. Prospectum etiam est, vt constet omnibus, quo pretio epistolae vel sarcinae ad nobiliora Germaniae loca perferri possint. Ne longus sim, gradus ille factus est ad parandam huic vrbi rerum omnium bonarum facultatem, vt poenitere incredibilis prouidentiae suae diligentiaeque summos viros, qui eam huic rei impenderunt, minime debeat. Quodsi effecerint, quod non decretum modo esse accepi, sed feliciter iam coeptum quibusdam locis vidi, vti viae publicae muniantur diriganturque, quoad eius fieri poterit, non habebit in posterum, quod inuideat aliis hic terrarum angulus: habebit, habetque adeo, quae sibi deesse queruntur alii. Habet enim profecto
salu-

saluberrimam coeli temperiem, habet aquas limpidissimas, habet solum, frugum non modo, sed olerum quoque fructuumque optimorum ita ferax, ut si cultus vberior, olerum praesertim, in quo cum maxime elaboratur, accesserit, cum laudatissimis eo nomine locis certare possit. Neque habent beatiores, quod desiderant: cum adsint vel praemiis aliunde inuitati, vel, cum iam adessent, lucris spe ad audendum amplius allecti, non Terentiani illi modo cupediarii, cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores, sed vini etiam diuersarum patriarum et generum, aliarumque rerum, quibus negatis delicatiores dolere solent, mercatores. Qui igitur adhuc caritatis omnium rerum crimine infamarunt Gottingam, ii si de carnibus optimis, de cereuisia, cui nullam equidem praetulerim, de reliquis rebus necessariis vitae vel studiis, conquesti sunt, parum pensi veritatem habuere; si vero quorundam rationes vina exotica, alea, crebrae excursiones, impensaeque his similes, onerarunt, ii cogitare debebant, quo magis copiis omnibus abundet locus aliquis, tanto paratiorem esse pecuniae voluptatibus impendendae facultatem, ut adeo laudet urbem, qui in vilitate rerum necessariarum, multum tamen pecuniae, ipse non plane insanus consumsisse se dixerit. Si qua supersunt Gottingae incommoda, illa non tam eos premunt, qui praesenti pecunia victum redimunt, quam qui cum familia aliunde huc delati, rem familiarem alio, quam cui adsueti sunt, modo instituere et tueri coguntur: qui tamen et ipsi paullo post nihil, de quo conquerantur, habebunt. Sed nescio, quomodo ad ventrem delapsus sum, qui de capite coeperam dicere, hoc est de optimorum studiorum ratione.

De hac plenius cognoscere poteris ex illo, de quo ante dixi, catalogo, videbisque, nullam esse doctrinae partem, de qua non audiri possit vir vnus certe, qui illius docendae olim specimina dederit minime infitianda. Prima cathedra theologica, itemque altera medicorum, quod certo constat, iis propediem ornabuntur viris, per quos magna rerum merito speratur accessio. Iam respondendum est ad quaestionem quorundam de thermopolio. Recte vobis narratum est, amici, frequentari illud a professoribus. Nimirum singulis Saturni diebus per hanc hiemen conclauē ad eam rem vacauit ab hora V. ad VII. vt eo conuenirent tum professores, tum quicumque alii, honesto colloquio, legendisue actis diurnis, quorum vel manu scriptorum, vel expressorum typis bona semper copia adest, potius quam Nicotianae fumo, aut cuiuscumque generis ludo, oblectare otium suum, aut Caffeam condire vellent: qua re illud consecuti sunt homines, vt tralaticiae salutationis, aut brevis sermonis causa, non opus sit bonas horas perdere, aut incommodum alteri faceffere: cum hic vna alteraque hora vel dena parua negotia, quorum vnumquodque suam sibi horam vel plus etiam facile abstulisset, transigi possent; et quae ex congressibus variis voluptas petitur, breui quasi via percipi. Habent hic occasionem iuuenes notitiam sibi familiariorē quorundam professorum parandi, quaeque sibi dubia videntur, proponendi: professores autem seueriore illa persona deposita demonstrare possunt, quam sibi dulce sit, cum honestis iuuenibus hilariter etiam iucundeque versari, et bonis bonorum voluntatibus satisfacere non modo, sed, si possint, occurrere. Turbavit

bauit hoc institutum ex aliqua parte, symphoniarum exercitatio in eundem locum, idemque tempus collata, cum qui disputare malunt, clamare cogantur, vocibus autem horum musicos audiendi studium turbetur. Itaque actum est a quibusdam professoribus cum hospite, ut separatim unicuique voluptati vel locum vel tempus constitueret, quod is facturum se recepit. Sed neque tacendum est de duplici infortunio academiae, ne solis, quae secunda sunt, enarrandis fidem meam ultro minuam. Amisit academia in ipsis anni principiis, solum, qui quidem praesens tunc aderat, medicinae professorem, Io. Gvilielm. Albrechtvm, virum, ut naturae omnis, et inprimis humanae consultissimum, sic anatomica peritia et dexteritate praestantissimum. Sed commodè tamen accidit, quod adfuit Segnervs, qui naturalem doctrinam, et mathesin, delicias suas, docere iussus, in quibus cum paucis illum florere constat, ad veterem consuetudinem docendae exercendaeque medicinae reuocatus est, qua quidem in re vtraque egregia adeo noua specimina dedit, ut praeter consilium viri prius, (totus enim physicae et mathesi vacare decreuerat), ordinaria etiam medicinae profesio demandata illi fuerit. Quid in Richtero, e Kiloniensi academia in aulam Eutinensem, et hinc ad nos translato, Lipsiensis mathematici fratre, habitura sit Gottinga, cum ipse in lectionum catalogo indicat, tum inde colligi potest, quod regi suo Hannouerani illum medici commendarunt, viri, nisi tres essent, prope incomparabiles. Horum nuper Werlhofivs, cum hic esset, errore cuiusdam animaduerso, qui in nomine Richteri erraret, multa de praeceptoribus vi-

ri, Boerhauius et Schachero, de ipsius polymathia, de mathematicarum artium et eclecticae philosophiae cum salutari arte coniunctione, quam ille probaret, disputauit, et quantum tum in encyclopaedia medica, tum in singulis eius partibus valeret, enarrauit, bonaque spe atque expectatione viri, a tam idoneo auctore laudati, omnes impleuit, confirmauitque adeo coram, quae carmine Germanico, ipsius elegantia et suauitate digno, nuper de amico suo cecinerat. Idem etiam confirmauit medicinae studiosis, alium in pro-cinctu iam esse medicum, excellenter adeo, tum in secandis corporibus, tum in aliis doctrinae huius partibus versatum, vt paullo post non habitura sit Georgia Augusta, cui hac parte inuideat. Verum expectatis, amici et lectores, alterum Gottingae infortunium, cum malim ego immorari in laetioribus. Sed tacere non possum, ne dissimulando fateri videar, quae in actis quibusdam publicis, de horribili tumultu, caedibusque et vulneribus nostrorum nunciata sunt. Quae quam parum candide a primo auctore, (ipsum enim actorum scriptores facile absoluimus) narrata sint, ex verissima eademque breuissima historia patebit. Per commissantium quinque, non plurimum, iuuenum lasciuiam, qui circitores nocturnos clamoribus et gladiis lacefferent, (et horum aliquam importunitatem, imperitiam certe, intercessisse, hominum scilicet eius negotii, ad quod se conduci passi sunt, nondum satis peritorum, non est cur non credam narrantibus), per petulantiam igitur et ebrietatem factum est, vt circitorum vnus gladio traiectus, et e vestigio collapsus, paullo post moreretur. Magna sane calamitas, et quam magno redemptam velint, qui

qui amant academiam; sed non talis, puto, quam ambitiose narrando aliquis inuidiam conciliare nouae academiae apud prudentes possit, nisi forte norit academiam, magnam, paruam, nouam, veterem, in qua non subinde talia vel facinora erumpant, vel accidant infortunia, quibus si acta publica implere placeat, largam vel eo ipso tempore materiem plures aliae academiae praebebant, in quibus tristiora longe accidisse nobis constabat, et quanta pars ad nos delata est? Sed aliarum infortuniis felices censerī non postulamus. Quid apud nos actum sit, cum fide enarrare perginus. Incredibilis diligentia adhibita est, tum ab regio academiae commissario, (ita enim vocatur, qui pro rectore nunc est) et senatu, tum a praesidii militaris duce, ad hoc inuocato, ne elabere-
tur interfecto, qui tamen eludendae omnis industriae viam inuenit: summa porro seueritas consilii intimi intercessit, cuius edictum regia auctoritate scriptum

posse arceri. Quod quidem quin verum sit, dubitare non possunt, quibus rescriptorum potentissimi regis inspiciendorum facultas est, vel ipsius amabilem bonis contra malos seueritatem non ignorant. Haec fere sunt, quae in praesentia scriptu digna videbantur. Plura volentibus suppeditabunt ingeniosissimi *collectoris folia*. Nimirum prodit singulis hebdomadibus apud Io. Mich. Fritschium plagula dimidia, cui praescriptus titulus *der Sammler*, libellus natiua quadam venustate et dulci acrimonia conditus, quo non possunt non delectari mirifice, qui quacumque ratione morum pariter, ac iudiciorum emendationem tentari gaudent, eademque, quae Gottingae aguntur, cognoscere cupiunt. Ita cupide diuenduntur exempla huius libelli, vt primae partes iam denuo prelo fuerint subiicienda. *Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Gottingae a. d. 26.*

Mart. c l o l o c c x x x v i.

XXXIII.

PROGRAMMA
ACADEMIAE

GEORGIAE AVGVSTAE

INAVGVRATIONEM PVBLICAM

A. D. XVII. SEPT. CIO IOCC XXXVII.

PERAGENDAM

INDICANS.

Veram solidamque magnitudinem, qua homo homine, rex praesertim rege, maior censetur atque illustrior, inesse deprehendunt, qui suis tantam rem momentis ponderant, in amplissima benequam plurimis faciendi non facultate solum, sed etiam voluntate. Hoc ipsum est, in quo diuinam maiestatem collocant, quicumque Deum aliquem venerantur populi, in hoc ad proximum a suprema illa natura fastigium euehuntur homines gloria et praedicatione caeterorum; quod vel attributa rerum dominis *clementiae, mansuetudinis, tranquillitatis, serenitatis*, ac similia nomina, satis indicant. Sed cum beneficiorum, quae tribuere toti rei publicae princeps potest, primum sit secura salutis et incolumitatis possessio, eam vero oppugnari saepe contingat ab aliis: hinc apparet, armatam etiam esse debere maiestatem illam beneficam, et, quam serena est et tranquilla ciuibus, quam clemens, quam mansueta amicis; tam terribilem

lem formidandamque illis, qui vel prae se ferant hostilem animum, vel male diffimulent nocendi, si detur opportunitas, voluntatem.

Si quis sub exemplo vno pulcerrimo demonstrare ista, et principem vere magnum, non qualis forte oratione ingeniosi hominis describi potest, sed viuum et spirantem, velit ostendere, illum nominare iubeamus indulgentissimum patrem nostrum, quem non more et consuetudine, sed summo suo merito, et ex animi nostri sententia, verissimique honoris causa, ita appellamus, patrem igitur nostrum GEORGIVM II, quem Deus ita vt nos amet! Non hoc agimus, vt angusta hac tabella laudes tanti principis complectamur, quibus alius et suus debetur locus, quasque victuris chartis tradere Musae etiam nostrae conabuntur, non ideo minus futurae veraces, quod benigne adeo et liberaliter ab ipso habentur; sed tanto enixiorem daturae operam, ne quid dicant, quod immortalibus magni patris sui, seu Musageten Herculem dicere malint, virtutibus adfectum videri, iustissimisque ipsius praeconis detrudere potius, quam adstruere quidquam, possit. In praesentia verecunde tantum, et gratissimo tum in immortalem Deum, tum in maiestatis ipsius inter nos vicarium, animo, breuiter strictimque ea attingemus, in quibus magnus nobis, et futurae non minus, quam huius, aetatis praeconio dignissimus, videtur.

Quod igitur altam populis suis tranquillitatem tribuit, quod suos ciues ab omni externo vel intestino metu praestat immunes, quod, vt sui otio cum dignitate fruantur, orbis pacificator est GEORGIVS, id vnum optimum maximum ipsius decus est, quod
memo-

memoriam GEORGI saeculis omnibus commenda-
bit. At illud censequuturus nunquam fuerat, nisi
nota virtus ipsius esset, et inuictum illud robur animi,
quod iuuenili iam aetate eluxit, cum non cupide mo-
do artes illas arriperet omnes, quibus futuro impera-
tori ad rem bene gerendam opus est; sed in castris
etiam, in sole, et in ipso concurrentium exercituum
conflictu exerceret. Neque vero confirmata ac ma-
tura aetate egit remissius: sed a quo tempore rerum
ipse potitus est, vt pace fruuntur et sui ciues, et ter-
rarum orbis, bellicis copiis omnibus strenue compa-
randis, instruendis splendide, studioseque exercendis,
efficit. Quae res eo pertinet nimirum, vt propter
iustitiam GEORGI vim nemo ab ipsius armis me-
tuat; vim ipsi, hoc est, cuiquam ciuium ipsius vel
amicorum, inferre, propter cognitam tanti herois for-
titudinem, tantis armatam copiis, nemo audeat: pa-
cem vero ipsius, amicitiam, et foedera, certatim
reges et respublicae adpetant, quibus ipse foederibus
non sui modo amplissimi imperii salutem, sed Euro-
pae totius a praegrauante quacumque potentia securi-
tatem, complectitur. Proinde placida sub his prae-
sidiis pace fruuntur ciues GEORGI, nec silent in-
ter illa arma leges, sed suum cuique ius, quantum
humana sapientissimi principis, et integerrimorum
ipsius amicorum, prouidentia cauere potest, incorru-
pte celeriterque tribuitur: leges ipsae, si quae muta-
tis rebus laborent, emendantur, supplentur, feruntur
nouae, et, vti valeant, summa ope prouidetur. Rei
familiaris ciuium augendae quantam rationem ha-
beat, (vt praetermissis fortunatae illius insulae rebus,
pauca modo eaque recentissima eorum attingamus,
quae

quae ex proximo inspicere nobis licet) sumtuosa et magnifica moles testatur, quae Visurgi nuper fluuio imposita, pericula et difficultates nauigantium tollit: testatur illa indulgentissimi patris nostri in populum suum pietas et propitia voluntas, quod, quoties ad nos inuisit, illud agit perquam studiose, vt de tributis vectigalibusque aliquid imminuatur; qua re illud consequitur, vt nemo quidquam ita suum putet, quod non patriae se patri debere existimet, quod non, si opus sit, aequo animo atque alacri, ad tuendam ipsius salutem sit collaturus.

Cum vero tantam securitatis, otii, bonae copiae, suis ciuibus procurandae, curam habeat rex augustissimus: mirum est profecto, quanto idem studio hoc agat, vt ingenia illorum colantur miti et placida, seuera tamen eadem adstrictaque, disciplina; tum ea, quae religione immortalis Dei et Saluatoris nostri continetur, tum qua humaniores fiunt homines, et iis rebus, quibus a reliquo animantium genere separamur, praestantiores: quanto in pretio habeat ipse illas artes, quibus hoc efficitur; quam idoneus ipse earum, quam iustus arbiter, quam gratus sit erga nutriculas pueritiae suae, atque adolescentiae sodales Musas, quas ne regio quidem contubernio arceat; quantis adficiat praemiis, si quis aliquid vitae profuturum mentis viribus protulerit; quam sedulo prospiciat denique, vt contingant posteris etiam nostris, quae ab accuratiore iuuentutis institutione merito sperantur, commoda. Harum rerum omnium cum specimina proferre plura possumus, vnum modo hic quidem commemorabimus, idque maximum; illud ipsum nimirum, propter quod haec suscepta scriptio, quod volen-

volentibus fauentibusque breuiter enarrandi hic ipse locus est. Nempe

Aliquot anni sunt, cum serenissimo ac potentissimo principi ac domino GEORGIO II. M. BRITANNIAE, FRANCIAE ET HIBERNIAE REGI, DEFENSORI FIDEI, BRVNSVICENSIVM AC LVNEBVRRGENSIVM DVCI, S. R. I. ARCHITHESAVRARIO ATQVE ELECTORI, PATRI PATRIAE P. F. A. eam mentem adspirauit Deus, vt Germanicae patriae suae, quam aliis quotidie innumerabilibus maximisque ornat et auget beneficiis, etiam illud diuinum et immortale munus tribuere vellet, quo, litteraria vniuersitate intra imperii sui fines constituta, vberior ciuibus nasceretur opportunitas, cultum ingenii, tum quo doctiores fiunt homines, tum quo meliores, capeffendi in proximo, et sub illi doctoribus rerum gerendarum praesidia sibi comparandi, qui ad instruendos illos non communia modo docentium officia, sed insuper etiam sanctissimam illam patriae coniunctionem, et religionem patri illius augustissimo debitam adferrent; qui ciues praestarent non generatim modo bonos, sed huic speciatim rei publicae accommodatissimos. Quin vt flumina maiora non illi modo, intra quam nascuntur, regioni commoda praestant, sed diffundunt munera sua etiam ad remotissimos: sic voluit rex noster bona ciuium suorum patere etiam aliis, quicumque placide ac modeste frui oblata sibi commoditate vellent: et quod suis parasset proprie, prodesse vniuersis. Harum rerum cum ratio esset habita, Gottinga potissimum delecta est, in qua sedes ac domicilium nouum Musis constitueretur, de cuius

urbis laudibus, et quantum illa per hanc ipsam condendae academiae occasionem exornata sit, cum satius iam constet, nihil hic adiicimus. Hoc vnum praetermittere non possumus, non de otio modo honestissimo, tranquilla securitate, commoditateque prospectum esse Musis nostris; sed magnam etiam dignitatis rationem ab indulgentissimo patre nostro esse habitam. Itaque cum regiis tabulis, quibus Caesareae accommodatae sunt, eo iure, quod est optimum, eaque dignitate, quae est maxima, esse iussit hanc Vniuersitatem; tum augustissimi nominis sui honorem illi impertiit, GEORGIAM AVGVSTAM vocari imperavit, sacros vultus et maiestatis suae imaginem sigillo Vniuersitatis insculpi voluit, nec magnificentissimi rectoris nostri titulum dedignatus est.

Supremam quasi manum suo muneri et coronam impositurus rex potentissimus nuper post impeditam diu nauigationem in Brittanniam suam tandem delatus, ipso illo tempore, quo vix vrbi per ipsum florentissimae, vix San - Iacobaeo palatio, et diuinae CAROLINAE complexibus, pignoribusque regiis est redditus, a. d. $\frac{25}{5}$ ^{Ian.} _{Febr.} MDCCXXXVII. ad nos respexit, et subscriptas sacra manu litteras ad nos dedit, in quibus primo *commemorat, quam nihil adhuc reliquum fecerit vel curae vel sumtuum, quo rebus omnibus exornata haec Georgia Augusta nobilissimis et optimis quibusque per Germaniam academiis exaequaretur, et dum alias omnes vel commoditates haberet vel ornamenta, tum professores praesertim, doctrinae copia et docendi facultate iam ante cognitos, et exercendi corporis ac linguarum exoticarum magistros longo usu per-*
ritos;

ritos; quamque felix et optatus curae regiae euentus adhuc responderit, ut destinata perfici, numerusque talium doctorum potuerit impleri. Subiungit deinde, ne quid externi decoris, et caerimoniarum quas iustas consuetudo gentium fecit, intermittatur, sibi placere, ut sollemni ritu et festis caerimoniis inauguretur Georgia Augusta; promittitque, se ablegaturum unum primi fastigii ministrorum, qui personam ipsius sustineat, et quidquid ipse rex augustissimus praesens acturus dicturus esset, sacra vice agat dicatque: tum dignis maiestate regia et paterna indulgentia verbis nos hortatur, ut, quidquid studio nostro ac summa contentione conari atque efficere possimus, illud omne ad dignitatem et decus huic caerimoniae, nobis ipsis adeo honorificae, conciliandum volentes impendamus; iubetque ante omnia illud ipsum inaugurandae academiae consilium publico scripto, tum vobis, ciues carissimi, tum quicumque alii illud ad se pertinere iudicabunt, significari.

**QVOD IGITVR FORTVNATVM ET FELIX
REGI, PATRIAE, GERMANIAE TOTI,
NOBIS, POSTERISQVE NOSTRIS, ESSE
DEVS IUBEAT!**

**DICTVS EST INAVGVRATIONI VNIVER-
SITATIS GEORGIAE AVGVSTAE DIES
SEPTIMVS DECIMVS SEPTEMBRIS
ANNI HVIVS SVpra MILLESIMVM
SEPTINGENTESIMVM SEPTIMI ET
TRICESIMI.**

HVNC NOS DIEM, ET ALIQVOT QVI SE-
QVENTVR, FESTO RITV ET DIGNIS
CAERIMONIIS, PIE, DECENTER, HI-
LARITER, DEO BENE IUVANTE,
CELEBRABIMVS.

Proinde vos, illustrissimi comites, quorum nu-
merosam praesentiam in primis huius academiae de-
coribus numeramus; vos, generosi partim sanguinis,
nobilissimi omnes animi iuuenes, qui adestis, qui ve-
nietis; vos denique omnes, quicumque vestra referre,
quae apud nos aguntur, putatis, certiores hac de re
facimus, iidemque hortamur, rogamus, obtestamur,
faute actioni, faute muneri regio, praesentiam di-
cto tempore vestram, silentium et modestiam omnes,
comitatum deducendae pompae, quicumque Musa-
rum sacris initiati estis, honorariam etiam aliam ope-
ram, quotquot rogabimini, lubentes volentesque no-
bis, quin illustrissimo legato regio, et splendidissimo
conuentui, praestate.

Venite, hospites, videte, quod nescimus, an vm-
quam vel vos, vel liberi vestri, vel quisquam adeo vi-
furus sit, Vniuersitatem litterariam Protestantium, qui
vocamur, sacris addictam, decenti ritu ac caerimoniis
inaugurari. Venite, et, vt se nostra habeant, oculis
vestris credite.

Vos praesertim, ornatissimi viri, si quos ingenii et
studiorum fiducia ad honores et gradus academicos
capeffendos excitat, scire volumus, decretum nobis
esse, idoneis candidatis, quorum nomina aliquando in
actis inaugurationis nostrae exstantia non minus huic
academiae honori esse possint, quam ipsis, apud po-
steros

steros etiam, ibi legi honestum erit, tum facultatum, quas vocant, quatuor lauream tribuere, tum poeticam etiam illam coronam pro comitiuae sacri palatii Lateranensis iuribus, quibus ornata est haec academia, imponere.

Ne diuersoria commoda aut annonae adeo copia deest hospitibus, diligentissima iam cura impenditur, quam frustra non futuram, iustissimis causis adducti confidimus.

Deum immortalem rogamus suppliciter, vt salubritatem coelo nostro, pacem Germaniae, inconculsam regiae domui felicitatem, dulce huic vtrique ciuitati Gottingensi cum bona copia otium, omniaque ea praestare nobis velit, quibus opus erit, vt auspicio consecrare, dedicare, inaugurare, publicae felicitatis officinam atque armamentarium

liceat. Gottingae a. d. 14. April.

XXXV.

FORMVLA
LITTERARVM

AD

ACADEMIAS PER GERMANIAM

SACRIS PROTESTANTIVM ADDICTAS

MISSARVM.

Magnifice Academiae Rector (Pro-Rector)

*Viri summe Reuerendi, Illustres, Consultissimi, Expe-
rientissimi, Amplissimi, Excellentissimique, Fautores
atque amici honoratissimi.*

bis tantum, Viri celeberrimi honoratissimique, significare, missis aliquot programmatis ea causa scripti exemplis, visum est; sed summo etiam opere humanissimisque precibus a vobis contendimus, ut favore vestro, et bonis verbis atque omnibus prosequamini hoc negotium, tum etiam ut fixo in valuis publicis programme nostro, vel si qua alia apud vos proponendi ratio usu recepta est, ea ciuibus vestris de hac sollemnitate nostra indicetis: idque a vobis pro humanitate vestra, et illa studiorum, qua deuincti inter nos sumus, coniunctione, impetraturos confidimus. Sic vos familiasque vestras fortunet Deus, et decus Academiae vestrae florentissimae, cum magna publica salute, sapienti cura vestra, eruditaque opera, altius subinde surgere atque exsplendescere iubeat.

*Celeberrimorum Honoratissimorumque Nominum
Vestrorum*

Cultores studiosissimi
Academiae Georgiae Augustae
Commissarius Regius &
Professores reliqui.

* * * * *

X X X V I.

GRATIARVM ACTIO.

Serenissimi atque potentissimi Magnae Britanniae Regis, Regis ac Domini nostri indulgentissimi, Illustrissime atque Excellentissime Legate primarie, illustris legate secunde, Domini, Patroni, Hospites, Collegae, Ciues, suis quique nominibus, virtutibus, muneribus, condecoratissimi, honoratissimi.

Si quis vnquam ad dicendum processit, cuius animus in diuersas quasi partes prima cogitatione traheretur, atque rapi videretur in opposita, cum me hodie esse sentio: cui hinc laetissima omnia sese offerant, quae facile vel iacentem erigere, et spiritu quodam atque alacritate implere posse videantur; hinc autem circumstant quae satis etiam audacem, et minime timidum, debilitare ac deprimere debeant.

Vidimus enim, vidimus diem votis omnibus diu a nobis expetitur, de quo non inuidi modo dubitare se simulabant, sed augebantur etiam amici, diem, quo ornamentis demum omnibus suis instructa ab Augustissimo Patre suo in publicam quasi lucem prodiret Academia Georgia Augusta. Plurima sunt, luculentissima sunt diuinae prouidentiae, Academiam hanc ex nihilo, vt magnam illam rerum vniuersitatem, producentis, vestigia: quod Sapientissimo Regi nostro condendae Academiae mentem dedit, quod Gottinga delecta est, quod aliorum animi, vt huic operi fauerent, inclinati sunt, quod multae adeo opportunitates
quasi

quasi casu oblatae, quod superatae feliciter tot difficultates, et quae reliqua non possunt non his praesertim diebus occurrere illis, qui per hosce aliquot annos, ab suis inde incunabulis, ex proximo, Georgiam Augustam obseruarunt, infinita numero, quaeque nullius satis aestimare animus, aut lingua praedicare potest. Sed nescio quomodo defixa iam mens in ipsis, quae adhuc oculis obuersantur, dedicationis sollemnibus, vix potest ab illa re cogitanda abduci, quae caeteris comparata, non ita magni momenti fuisse potest videri: sed quemadmodum festivae hilaritatis et laetitiae publicae speciem toti actioni nostrae circumfudit, ita cum ipsis corporibus animos alacritate quadam impleuit, et percipiendo intimis sensibus gaudio reddit aptiores. Nempe videtur Deus, verus ille pluuius et nubicogus, ut toti huic operi: ita etiam ipsi fauisse huic cerimoniae, qui post aestatem ventis, pluuiis, tempestatibus turbidissimam, in qua vix duo deinceps sereni dies nobis contingerent, aliquot ante haec sacra diebus, subito serenitatem coelo eam induxerit, quae ipsa ad exhilarandos omnium animos valeret, quae commoditatem praestaret confluentibus ad nos hospitibus, quae procedentibus sollemni pompa opportunissime accideret, quae splendorem vestium, et insignium, spectaculum ita decorum, ut Gottinga nihil tale vnquam viderit, non foedaret aquis, sed luce potius sua accenderet. Nubem non vidimus aliam, quam quae in ipsa prima et maxime sollemni pompa, quasi velo quodam et aulaeo obtento, ardorem solis nimium a capitibus nostris defenderet: caeterum illam corporum animorumque serenitatem minime impediret. Ut rebus omnibus

aliis, in quarum propaganda ad posteritatem omnem memoria summa cum voluptate alias versamur, quam propitio in nos animo esset, declarauit Augustissimus Rex, et Pater noster indulgentissimus: sic praesenti quasi luce mouent oculos animosque, et ad hilaritatem impellunt, splendidissimus cerimoniae huius apparatus, ornamenta honorum nostrorum et signa munerum externa quae huic suae Academiae talia tribuit, ut qui nos sic ornatos videat, ei non humiles literati secessus incolae, sed magnae ac beatae alicuius ciuitatis Senatus Populusque videamur. Quantum vero illud est gaudendi argumentum, quod legatum nobis misit, qui sacra vice hac cerimonia fungeretur, Illustrissimum Heroa, immortalibus nobis, in vniuersos pariter atque singulos, beneficiis notum, cuius vel obiter vidisse vultum, quem vel e longinquo salutare, summae nobis voluptati est: hunc igitur misit, qui non Maiestatis tantum Regiae splendorem atque auctoritatem nobis repraesentaret; sed etiam miti illo ac placido vultu, coniectu oculorum, alloquio, illa nobis praestaret, quae in Rege nostro tantopere amamus, propter quae Serenitatis Tranquillitatisque nomina principes acceperunt; quem proinde qui adspiciat, eius animus non possit non ad laetitiam quandam et alacritatem erigi, nedum ut spiritu solito maiori animetur is orator, qui tot documenta habeat, tot pignora, diuinae cuiusdam in se beniuolentiae, a qua expectare summa omnia, et quidni benignam audientiam? securus possit. Peracta est cerimonia eo ordine, ea elegantia, ut non ab his, quos vitae genus debilitaret ad conspectum hominum ac lucem ferendam, non ab his, quos iuuentus et mobilior sanguis leuiiores et inconstantiores

res

res reddere putatur, sed a viris longa militia ad eam rem exercitatis, acta esse videretur.

Moderationis, elegantiae, modestiae suae implevit ciues nostros, ne ipsum gaudium eos in transversum ageret, Legati Illustrissimi amor, cui gratius facere se non posse arbitrarentur scilicet, quam si tales se praeberent, qualem ipsum fuisse, cum Academici caetus pars esset, ab his, qui eum norunt, acceperant. Ciuibus nostris modestia nihil concesserunt hospites, aliarum Academicarum generosissimi nobilissimique. Hoc solum virtutis et modestiae certamen, nullum praeterea, cum ipsis decertarunt, ut dubia victoria, certis mutui iudicii ac voluntatis pignoribus, discesserint partim, partim discessuri, partim propter haec ipsa vel mansuri sint vel redituri.

Hisce rebus omnibus, Domini, et AA. OO. OO. HH. ita me sensu toto et intimis quasi medullis commoueri fateor, ut vix se capiat animus, vix ferendae laetitiae, nedum decenti oratione exprimendae, par esse videatur.

Verum enim vero ab altera parte visum quasi praestinguit ipsum, vertiginique proximum me facit, inusitata et quali nunquam ante dixi, frequentia. Debilitant animum iudices, qui hic sedent acerrimi: ipsa vox imbecillior, quam quae contentionem magnam ferat, aut tanto auditorio sufficiat, animum deprimit. Subit mentem et cogitationem metus comparationis cum summis viris, qui per duos hosce dies ex hoc ipso loco auditi sunt; cum Illustri praesertim Oratore Regio, cuius eloquentiam, memoriam, actionem, nulla ratione potero adsequi. Quin ipsa obuersatur animo, et caliginem quasi oculis offundit, aeternitas, et quae

quae longissima erit posteritatis memoria, cui dicere, cuius experiri iudicia videtur, qui in tanta, quanta est hodierna, sollemnitate dicere iussus sit.

Quid igitur? Quae ambo conturbare me videbantur, et animum e sede atque gradu demouere, iis ad hoc vtar, vt alterum altero quasi temperetur, et intra terminos coërceatur suos. Moderabitur exultanti laetitiae pudor tam illustris auditorii et verecundia: pudorem laetitia subleuabit, et vestra Domini atque AA. beniuolentia, qua res omnes huius Academiae vos prosequi, tot documentis per hosce ipsos dies demonstratis. Materiem dicendi vberriam ipsa praebebit, propter quam huc escendere iussus sum, sollemnitas. Neque enim aliud agere me patitur animus, neque ipsi vos aliud, puto, expectatis, AA. quam de magnitudine beneficii atque muneris, quo rempublicam adfecit optimus Patriae nostrae Pater GEORGIVS. De hoc itaque dicemus et

Academiam Georgiam Augustam magnum reipublicae pace belloque praesidium esse, pro ingenii viribus demonstrabimus. Haec alacriter et sine metu, qui ab huius diei sollemnitate, qui ab omnibus GEORGII SECVNDI ciuibus abesse debet, exsequar.

Rei publicae praesidium cum inesse dico in Academia Georgia Augusta, non vereor, ne parum promissi memor paullo post videar, cum ea etiam commemorabuntur, quae non tam ad vniuersitatem ciuium, quam ad singulos quosdam pertineant. Quis enim est, qui non intelligat singulos esse, qui populum efficiant, ipsaque adeo multorum priuatorum felicitate publicam contineri, et quae publica appellatur, eam propter hoc ipsum ita dici, quod ad populum integrum,

grum, id est ciues singulatim omnes, certis sub conditionibus pertineat: licet quamdiu homines sumus, in republica etiam optime ad singulorum salutem commoditatemque attemperata, incidere tempus possit, vbi publicae salutis causa vnus aliquis aut plures etiam, non commodi solum priuati nihil percipiant; sed damno quoque, nec mediocri illo, videantur augeri: publicae denique felicitatis partem esse, quidquid eam vim habeat, vt facilius impetretur illud, cuius causa in ciuitates coitum est, otium cum dignitate, quod constat secura omnium, quae nostra vocamus, cum a vi intestina, tum ab externis iniuriis possessione, eorumque augendorum opportunitate.

Lubet hic vel in transitu attingere atque admirari diuinae sapientiae prouidentiaeque aliquam particulam, qua ita inter se deuinxit ac temperauit, publicam salutem et priuatorum commoda, vt etiam cum suam rem agere, cum sibi solis videntur prospicere, vel inuiti agant, quod publice vtile est.

Fuerunt, DD. et AA. ab omni saeculorum memoria homines acuti sane et minime vel ab ingenio vel ab aliis rebus contemnendi, qui inspecta curatius humana natura iisque rebus, quibus plerique ad agendum aliquid impelli solent, plane negarent, quemquam facere quidquam, vel facere debere adeo, publicae rei causa: inane id nomen esse, et otiosorum hominum commentum, quo os interdum sublini plebeculae possit, aut soni quidam excitari permulcendis quorundam hominum auribus, pauciorum voluntatibus impellendis, aptos: caeterum sua causa facere sapientem, quidquid faciat, sui rationem habere, sibi suauitates, sibi parare commoda; hanc eum solam, nullam praeterea alio-

aliorum curam, nisi in quantum ad ipsum aliquo modo pertineant, suscipere.

Terribilis profecto et capitalis oratio, si audiatur a profanis hominibus, stupidis, humo adfixis, qui verae voluptatis, verae utilitatis suae ignari, libidinis illam fructu, hanc copiis, quae in stultos etiam et malos incidunt, metiantur.

Itaque optabile erat, qui ita sapiunt, eos domi tanquam castam virginem continere suam sibi sapientiam, nec nisi cum idoneis eam arbitris forte ad disputandum communicare, ne ferocientium equorum instar adhinniant ei homines, coeco cupidine malisque libidinibus furianti, et nihil nisi obtentum et excusationem quaerentes insaniae, in sua pariter aliorumque viscera grassantis.

Caeterum ipsi qui sic philosophantur, multo ad speciem peius loquuntur quam sentiunt, multa quam sentiunt forte melius viuunt: melius quidem profecto, quam bona pars eorum, qui perpetuo aliis occinunt Platonium et Tullianum illud, *Non nobis solis nati sumus, ortusque nostri partem patria sibi vindicat*. Itaque videas periculosa illius sententiae professores non suae tantum vitae priuatae modum sapienter tenere, sed in reip. etiam administranda sic versari, ut qui iustitiam eorum, integritatem, et inaccessam corruptelis omnibus sanctitatem videat, miretur eos, qui ista loquantur, ista sentiant; ista facere; cum illud alterum, benedicere et agere male, tralaticium sit, et ea ipsa de causa vix a quoquam animaduertatur.

Neque illud me valde mouet, quod dicunt quidam, eos ipsos Carneadea sententia homines tum certe peccaturos, tum nocituros reipublicae, cum latere sua facta

ēta posse sperent, cum nihil inde ad se incommodi redundaturam, certo praeuideant. Verum nolite nimis, D D. atque A. A. eos metuere, qui ratione quadam in illam sententiam ducuntur, (nam adhinnientes illas belluas iam septo disclusimus) sunt iidem fere homines, vti diximus, acuti, qui facile videant, non poni posse vumquam a prudenti homine eam conditionem, neque spem esse, vt adipiscatur aliquis illam orci galeam, aut annulum Gygis. Itaque viuunt cautius etiam iis, qui pulchra sententia tegere interdum scelesti facinora conantur; et boni ciues sunt, ac tanto praeclarius publicae rei consulunt, quanto magis suae student felicitati; quippe quam in tranquillitate animi ab omni metu libera fere collocent: caeterum sibi aliquantum officiunt, laudem amittunt, non habent quod imputent rei publicae, quam curare se negent eo ipso tempore, quo vel maxime illi inferuiunt.

Sed alienior est ab huius diei sollemnitate subtilior eius rei disputatio: ad rem nostram satis fuerit, agnoscere diuinam sapientiam, quae priuata commoda publicis ita miscuerit, vt altera alteris, si vere rem putes, contineantur.

Iure igitur hac oratione comprehendemus, si quae ex Georgia Augusta vtilitates non proxime ad omnem rem publicam, sed ad priuatos quosdam pertinere videantur. Aggrediamur autem propius, et bona, de quibus dicendum est, ne turba nos obruat, partiamur in duas classes, videamusque, quantum paci et otio, quantum item rebus bello turbatis, vel praesidii vel ornamenti Academia Georgia Augusta promittat.

Vnde autem potius incipiamus, quam ab ea re, quae maximum ad vtraque momentum habet, sed
paci

paci tamen propior et cognata magis videtur; a religione immortalis DEI, praecipuo illo et validissimo ciuitatum et societatis omnis vinculo, quae tum sententias de suprema natura sanas, tum ortam inde venerationem illius, complectitur. Publicam autem rem esse religionem, ab antiquissimis inde memoriae humanae temporibus existimatum est. Hinc, quibus reip. procuratio commissa esset, iidem etiam religiones curabant; hinc firma se reipublicae fundamenta iacere, et obsequio legum atque magistratuum, vel principum adeo, deuincire homines, tum demum putabant, si metum atque spem superioris naturae adiecissent.

Neque vero peccasse in hoc censendi sunt ii, quos sapientissimos maximosque legislatores vetus aetas vidit, aut magnorum numero impostorum habendi, quod religionum vinculis adstrinxerunt populos, licet infelices fuerint, quatenus verum peruidere, et purissimo fonte haurire pietatem, illis non contigit. Cum enim illa Dei cognitio, quam animus noster ipsa sua et reliquarum rerum natura considerata percipit, vel sit subtilior, quam vt a plebe humi depressa, et immerfa faecibus, capi queat, vel imbecillior, quam vt animum, per potentissima sensuum irritamenta saepe turbatum, continere possit ac temperare: opus est externis quibusdam rebus, quae et ipsae per sensuum ministeria potenter admoueantur animo, et ne ille in transuersum abripiatur, impedian. Quod ita esse, non ea tantum, quae per Mosen tradita est, sed ipsa etiam, quam Dei filius nobis attulit colendi patris sui rationem, ostendunt: seruata quidem prout diuina sapientia dignum erat, vtriusque temporis quasi proportio-

portione quadam, vt magis ad sensus alligata esset Iudaica professio, in gente, quam externis diuinarum rerum signis carere non posse Deus videbat; Christianorum cultus magis ad immortalem nostrum spiritum referretur.

Sapientes igitur viri, Minos, Numa, reliqui, in hoc non errarunt, neque in errorem abduxerunt alios, aut impostores adeo fuere, quod religioni pompam quandam adiecerunt, qua sensus quoque externi mouerentur: ea enim opus esse cum viderent, nec tamen veram illam traditamque diuinitus perspicerent; innoxio, vt putabant, ac felici errore circumuenire ciues suos maluerunt, quam religionem necessario illo aurium, oculorum, imaginationum, apparatus priuare. Quod si tantam vim error habuit ac simulatio, quid non coelestis ipsa veritas efficere recte admiranda debebat? Illud sane nemo mihi eripiet, felicissimam futuram ciuitatem, in qua non frigida assensio, non verbis intra labia nascentibus pereurcibusque, sed toto pectore intimisque velut medullis concepta veritas regnet ad eum modum, vt, quod verum, quod honestum, quod probabile Deo iudicent homines, idem etiam, quantum aiti possunt, faciant. Id vsque eo non verum modo, sed confessum esse nostis, DD. et AA. vt inter ea argumenta, quibus Christianae religionis praestantia demonstratur, haud postremum illud ipsum sit, quod doctrina, a Iesu Nazareno eiusque legatis tradita, ingenio hominum ac ciuitatis naturae sic accommodata est, vt nulla felicior excogitari res publica queat illa, in qua Christus vincat, regnet, imperet.

Suauissima est haec cogitatio, a qua cum hanc orationem meditarer, vix reuocari hic poteram, nisi

consilio capto, quod religiosi vim promissi habere volo, illius aliquando per otium reuocandae, et non Solis ciuitatem, non Platonis, non Seuerambium, sed Christi seruatoris Euangelicam rem publicam commentatione diligenti, et stilo, quantum eius possim, amoenno, rem nempe amoenissimam, persequendi.

Atque haec forte non habeant magnam dubitationem, certe inter eos, qui sanctissimam nostram disciplinam profitentur. Supereft illud, de quo maxime disceptatum est, valeant ne ad religionem aliquid Academiae? sperarine possit, futurum, vt religiosiores, et per hoc ipsum feliciores, fiant ciues Augustissimi Regis nostri, Georgia Augusta condita? Hic vtinam non haberent, quod speciose dicant Academiarum atque litterarum hostes; tantum abesse videlicet, vti meliores fiant ciues vel ipsi, qui literis in Academia operam dederint, vel alii, qui cum his versentur, vt potius et illi ingeniosius mai fiant, et hos infelici contagione inficiant.

Ac sane difficile illis non fuerit, quamcunque Academiam vel optione delectam, vel ductam sorte, nominaueris, inuenire in ea quam praeimos, qui corruptissime viuant, qui doctrinam ipsam salutarem, qui artem quamcunque, et litteras omnes, in suum aliorumque dedecus, noxam, perniciem, conuertant: qui ita se instituant, quasi hoc ipsum agant, vt infament litteras, vt quem ad modum inter probabilia ponit Tullius, eos qui philosophiae dent operam, non arbitrari Deos esse; sic probabile videatur, qui in Academiis viuant, eos a Christianorum religione abhorrere. Vtinam, inquam, vana omnino esset ista accusatio! vtinam arceri a Musarum praesepibus possent, qui illam
castis-

castissimis virginibus infamiam conciliant! Utinam exemplo vel vnius vrbis eruditae disputari contra ingeniosum virum posset, qui nuper, de doctrina et moribus Apostolorum primorumque Christianorum vbi agit, eo tandem euasit, vti populos barbaros, et ab omni humanitatis ac litterarum cultu vacuos, beatos praedicet, veros Christi discipulos, qui illum innocentiae quem vocamus statum, et primigeniam naturae integritatem habeant, robustos medico nihil indigentes, reliqua. Sed vel sic non deest, quod responderi his, qui ita disputant possit. Qui enim ex eo, quod multi, et quid si maior pars hominum? optimo ingenio praediti, male illud vel per otium corrumpant, vel consumant in nugis, argumentum ducere velit, nullam esse illius ad optimarum litterarum studia utilitatem: is eodem modo argumentetur, quo hi, qui ista aduersus litteras ipsas disputant; id est aequae falso rationes subducant. Praestat sane illitteratum esse, quam sic vti litteris, vt furiosus gladio, vt chirurgus imperitus cultello, vt vino ebriosus: sed praestat studiis doctrinae vti ad amplificandam supremi Numinis inter homines cognitionem, et cultum pluribus commendandum, quam stupore et ignorantia excaecatum vel in tenebris iacere, vel vltro mendacibus, aut versantibus in errore, ductoribus obsequi. Est profecto diuinum beneficium, quo suos ciues, quo Germaniam affecit GEORGIUS, Academia Georgia Augusta condenda, primum eo nomine, quod magna sic nata est opportunitas, sanum de Deo atque pietate sensum propagandi et communicandi cum pluribus. Cogitate ipsi AA. quot iam recitationes habitae sunt a viris merito venerabilibus, quos laudarem, nisi collega essem,

bonae frugis plenissimae. Quantum illud est, quod singulis diebus dominicis horam nobis tribuunt religioni accendendae, nutriendae, confirmandae. Putatisne plane frustra consumtam illam operam? Quid si vel vnus et alter melior factus est eorum praesertim, qui sacro huic ministerio mox adhibiti, suum aliis bonum fermenti instar impertient, de sua scintilla excitabunt incendia? Quantum priuato colloquio, et amicis cohortationibus profectum putatis? Quantum hac sapientia et moderatione sua nostri nobis Theologi profunt, qua non ansam praebere contentionibus, non nutrire controuersias sed opprimere, sed pacis studium amabilissimum cum accuratissima veritatis custodia coniungere, ipsos videmus.

Ipsi nos modo nobis non desimus; agnoscamus modo bona nostra, ac summum nobis contigisse beneficium, et dum mortalis vita manet, et per omnem aeternitatem laeti agnoscemus.

Vestrum praecipue est, felices, si velitis, animae, qui huic ipsi rei datis operam, vt Dei aliquando ad mortales legatione perfungamini, vestrum est Diuino Regioque beneficio strenue vti, eamque, quae destinatur patriae, felicitatem vobis vindicare ante omnia, ac deinde perferre ad reliquos, atque hoc in primis accuratissimo studio cauere, ne vestra vita, vestra non libertas, sed licentia, (vehementius quiddam dicere bono hoc die nolim) fructum illum rei publicae interceptat, et nouum his exemplum subministret, qui temere illi quidem, sed speciose profecto, et vt refutare illos difficile fit, cum Sallustiano Mario pronunciant: Non placent illae mihi litterae, quae ad virtutem docto-

doctoribus, ac discentibus, nihil profuere. Placeant hominibus per vos, per vestram modestiam integritatem, castitatem, virtutes reliquas, sanctae litterae, easque, vobis si profuerint primum, magno etiam opere profuturas rei publicae, ne dubitate. Felices vos! beatam patriam! damnatum voti sui, compotem consiliorum GEORGIVM! si non ita multo interiecto tempore non doctrina modo vberiore, sed ciuibus etiam magis ad Christi disciplinam compositis, patria efflorescat. Sic futurum ominamur haud fallaci augurio; magnaue pietatis et religionis incrementa patriae nostrae ab Academia Georgia Augusta spondemus: eamque rem publice non minus vtilem, confirmante praesertim magno doctore Paulo, credimus, quam illud, quod omnis in vniuersum eruditio ac doctrina, quique illas profitentur, GEORGIO commendante, lumen ac splendorem acceperere. Nemo dubitat, sapientissimum Principem esse GEORGIVM, qui non cupide, non impetu quodam, aut temeraria animi inductione agat quidquam; sed quanti est vnaquaeque res, tanti illam aestimet. Cum igitur vident homines, condere GEORGIVM primo huius seculi exemplo Academiam, tanta illam dote instruere, ipsum se Rectorem illius ferre, conquirere vndique viros eruditos, maioribus illos, quam sunt vsquam, salariis, eoque omnes honore, quo sunt consilarii, ornare, maiusque adeo pretium bonis litteris atque artibus statuere, quam non temere a quoquam statutum est: haec, inquam, cum vident ii etiam, qui per seipso s satis iudicare de his rebus non possunt; nonne maiorem animis opinionem de litterarum studiis concipere, nonne aestimare, admirari, appetere discent eam rem, quam tanti suis

populis emat GEORGIVS? Quantum autem in hoc ipso sit ad felicitatem publicam momentum, tum demum apparebit, si quis per singula eorum genera ire, quae doceri Rex iubet, voluerit. Id quod vos mecum, domini atque auditores, tanto facietis lubentius, quo iucundius vobis est, in his rebus, quas per se ipsos amatis, in quantum eaedem sunt Regum optimi beneficia, versari. Quantum igitur in his est, quod GEORGIO elaborante, in patria hac nostra iuris diuini humanique fontes multo fluere vberius coeperunt.

Non desunt quidem forte hodie inter Germanos priscis illis et hirsutis similes, qui post Varianam cladem in caussarum praecipue patronos saeuierunt: aliis, Floro teste, oculos, aliis manus amputabant; vnus os solum recisa prius lingua, quam in manu tenens barbarus, Tandem, inquit, vipera, sibilare desiste! Verum horum in rabulas iustae sed impotentes irae pretio rei sanctissimae et pro rebus nostris vtilissimae, quin necessariae, derogare non debent. Maximum profecto populis tuis, et vniuersae Germaniae manus tribuisti, GEORGI, Rex Augustissime, constituto dedicatoque in vrbe tua oraculo, quod, si fauere pergat Deus, non minus olim celebrabitur, quam Themidis illud inter Graecos fide hominum et praedicatione floruit.

Ita quidem vt speremus, DD. et AA. antecessorum apud nos clarissimorum parta optimis artibus fama facit, et studium non vicinorum modo, sed etiam remotissimorum, qui certatim huc mittunt, caussasque suas hic iudicari, de suo sibi iure ex hoc oraculo respon-

responderi, petunt, auctoritate nostrorum non in Romano tantum per Germaniam imperio, sed in ipsa, ut hoc utar, Romana curia uti, e re sua arbitrantur. Quod quam honorificum non modo sit huic ciuitati, sed quam ad multas res alias utile, ne explicari quidem in hoc concilio opus est; ut nec illud, quod magnam quotidie vini generosorum nobilissimorumque iuuenum confluere ad illorum subsellia videmus, qui, cum plenum iuris omnis diuini humanique peritia petus hinc retulerint, illam studiorum suorum matrem nunquam non amore et beniuolentia complectentur, et, quae sibi profuisse sentient, ea aliis etiam commendabunt, atque illud in primis, quod suus publico iuri, naturali suus professor est constitutus; quo diligentius eas hic tractari partes, vero simile est. Hinc fiet, ut latius semper spargatur non fama tantum huius Athenaei, sed publica etiam utilitas: cum hinc idoneis iurisconsultis, caussarum vel patronis vel iudicibus, minoribus maioribus, augeatur patria; hinc habeat in aliis ciuitatibus, homines in dignitate atque auctoritate constitutos, qui seruent aliquam beneficii, quod hic accepere memoriam, et sint nobis quasi fraterna quadam et domestica necessitudine coniuncti.

Neque vero multitudo nos medicorum et turba perdet, quam infelicis monumenti apud Plinium inscriptionem in contumeliam diuinae artis trahere; impium prope fuerit. Agnoscamus potius Dei, illiusque inter nos vicarii, beneficium, quo salutaris corpori nostro artis discendae opportunitas vberior oblata ciuibus, quo, ob virorum in arte praestantissimorum praesentiam ad duros etiam morbos, ad periculosas corpo-

ris iniurias, non ita perhorrescimus : quo speramus, populares circa victus et curandi rationem errores paullatim expugnatum extirpatumque iri, eaque ipsa re vt minus crebro egeamus medicis, vt minus multum morbis et morti liceat, iri effectum. Ne plane aliquando superuacua sit eorum opera, non metuunt, qui nostram intemperantiam non ignorent: quin similes nostris medici, etiam si omnes valeant reliqui homines, tamen habebunt, in quo oblectentur, magnum illud naturae matris theatrum, cuius vel pusilla portio summum ingenium pluribus annis cum iucundissima voluptate occupare possit; in quo, si velint, rem familiarem, sine cuiusquam vel dolore vel iniuria augeant.

Faceffant itaque intempestiui sales, superiores quas vulgo vocant Facultates eo nomine infamantium, quod ab humana stultitia et malis ortae iisdem alantur, superuacuae statim futurae, vbi primum sapere quasi postliminio incipiant homines. Nimirum nec legibus nec magistratibus opus erat inter perfecte sapientes: nec cibo aut potu, nec domo aut vestibis indigebunt, qui post hanc vitam beati erunt. Sed ideone minoris sunt ista omnia? Hoc agamus, vt vitam, qualis qualis nunc est, non tolerabiliorem modo, sed felicem, quantum eius fieri potest, reddamus: indigeamus quidem per moderationem nostram paucissimis, recte, quibus carere non possumus, vtamur, amemus, per quos ea nobis contingunt: sapientiam atque indulgentiam praedicemus Augustissimi Regis nostri, cuius prouidentia eorum, quae adhuc diximus, faciliorem longe copiam patriae nostrae aliisque, si volent, procurauit: atque

que illud etiam egit condenda Academia Georgia Augusta, vt illae artes, sine quibus eae, quas adhuc commemorauimus, neque tradi feliciter, neque percipi accurate possunt, floreat in posterum, et studiose colantur: vt a numeris et ab erudito illo Geometrarum puluere politi homines ad naturae cognitionem et reliquas doctrinae partes paratiores veniant, vt ratiocinandi praeceptis atque exemplis firmati, vt morum ac prudentiae doctrina imbuti, vt historiarum tanquam oculo instructi, illius praesertim, quae doctrinae omnis fata persequitur, cuius peculiarem Gottinga professorem habet, vt intelligendi eloquendique exercitatione subacti ad reliqua accedant, vt parandae tuendaeque rei familiaris rationes, quae et ipsae suum apud nos professorem habent, animo ante comprehensas ad vitae actum transferant. Quibus rebus vt tanto felicius in Academia dari opera possit, ratio etiam a sapientissimo Rege habita est, constituendo seminario iuuenum aliquot, ea praesertim studia aemulantium, quorum quo largiore haustu quis irrigatus accesserit ad reliqua, tanto illa felicius solent succedere. Hi igitur iuuenes excitari praemiis ad id incumbunt sedulo, ne defint, qui scholis priuatis publicisque idoneos altioris disciplinae alumnos forment, qui educationis curam tanto agant felicius, quo ipsi antea diligentius accuratiusque de hoc ipso tanti momenti negotio edocti fuerint. Est profecto dignissima attentione, dignissima gratiis omnibus, vere regia, vere decens communem patrem, cura educandae non iuuentutis modo, verum etiam pueritiae. Siquidem nisi mature iis rebus imbuantur homines, quibus meliores eos fieri constat, frustra fere deinde laboratur.

Igitur hoc etiam no-

mine magnum reipublicae munus erit Georgia Augusta, quod hic instituti formatique pueritiae adolescentiaeque magistri mox formabunt ipsi, qui huc tanto paratiores ad capiendum animi cultum vberiore veniant.

Qui rerum naturam paullo considerant attentius, illi caussarum quendam atque effectuum orbem et vices observant, quibus incolumitas huius vniuersi continetur. Sic vapores, a calore sublato e mari, in terram ventus et sua grauitas praecipitat; hinc in flumina collecti maria augent iterum, materiemque nouis vaporibus, hoc est sibi ipsis sufficiunt. Eo res publica perfectior est, quo magis orbem illum naturae imitatur, quo magis ipsa se per vices ornat, auget, instruit. Eo plenius suum haec Academia finem, cum publica felicitate coniunctum, consequetur, quod sibi parabit ipsa, qui idoneos paullo post submittere sibi ciues possint. Quamquam multo latius patet seminarii illa vtilitas, vnde scilicet non Georgiae Augustae modo ciues futuros speremus meliores, sed ad omnes, qui in humiliores quoque ludos mittentur, fructum aliquem peruenturum ominemur. Eadem igitur optimus pater noster hac quoque in re et Academiam ornauit suam, et toti prospexit patriae.

Quid? si dicam, illas quoque artes, quae vel maxime abhorrere videntur a litteris, decus et incrementa habere ab hac litteraria vniuersitate? Nihil profecto dicam, quod non vobis, DD. et AA. me probaturum confidam. Quin ipsi iam rerum documentis certi estis, agriculturam, almam illam rei publicae nutriculam, circa urbem agrumque Gottingensem efflorescere laetius; iumenta melius habita, quod plura merendi est

est occasio, et pabulum ea ipsa caussa largius; cultiores hortos, quod macellum illud in aucta hominum multitudine magis frequentatur; pecudes opimiores; pleniores cohortes, rusticos ipsos nitidiores. Haec initia: quid paullo post? vbi naturalis doctrinae fundamenta, et magnae matris Telluris, Iouisque coniugis notitiam, apud nos contractam, in agros suos et praedia transferent viri nobiles, conductores, sacerdotes etiam pagani, quorum animaduersis successibus, certatim hos alii aemulabuntur, quibus gratam cum se Mater Ceres praebuerit, spiceaque illos corona quotannis donauerit, paullatim felix ad omnes contagio industriae transibit, vt, si qui etiam languere adhuc videbantur, et minus soli huius vber et beatitatem agnoscere, si qui instrumento vti minus commodo, paullo post tamen cultissimis Europae prouinciis haec nostra patria comparetur, auctoremque tanti muneris factum, Academia sua condenda celebret GEORGIVM.

Easdem illi gratias agit reliquarum artium caussa, quas mater earum Geometria prouehet, quas cultus vberior aedificandi iam allexit, et magis magisque suscitatur. Qui ante hos quatuor annos urbem nostram videre, et nunc in eam redeunt, vix suis credunt oculis, eandem esse, aut potuisse tantam in illa mutationem tam breui tempore peragi: ita veteri absterfo squalore nitent pleraque omnia; ita ruinas e calamitate superiorum temporum reliquas resectas plerasque; ita commodiorem elegantioreque aedificandi rationem passim adhibitam, vident; eo autem fine peracta omnia, vt hinc commodius musae habitent, hinc ciues sumtuum in domos suas factorum minus poeniteat:

teat: quorum insuper bonam partem aerarium patriae publicum sustinuit; cum aequum iudicaretur, subueniri ex publico vrbi, cuius futura felicitas adeo totius patriae rationibus innexa esset: vt hoc ipsum, quod modo de artibus dictum est, ad reliquas Augustissimi Regis nostri prouincias Germanicas sine vlla dubitatione pertinet.

Quis enim negauerit, bene euenturum patriae, si porro typographia apud nos floreat, si chartae hic elaborentur, si imprimantur libri, qui nitore et elegantia certare possint cum praestantissimis; si aliunde Visurgis ad nos tergo perferantur litteratae exterorum merces, et ad alios hinc distribuantur. Et hoc mercaturae genus celebrabit patriam, et aliarum rerum, quibus negatis dolet mollior natura, commercia multo procedent felicius, qua de re tanto minus verba facienda sunt, quo ea clarius in omnium oculos per se incurrit.

Maximum igitur pacis ornamentum, Rex Pacifice, GEORGI, habent tui ciues, et qui nunc sunt, et qui ad finem vsque saeculorum felicissimae soboli tuae parebunt, Academiam Georgiam Augustam: sed nec minus belli praesidium. Non nos quidem, quae propria imperii tui felicitas, et summa tua laus est, te imperante, Deo eam porro tibi mentem, ea consilia, subiiciente, bellum metuimus, quibus contigerit, te habere regem, principem, patrem, qui non tuum modo imperium, tutum vndique praestes, sed totius Europae pacem sapientissimo arbitrio modereris ac tueare.

Sed, vt soles alias, Rex Sapientissime, belli studiis firmare pacem, sic instituenda hac tranquillitatis sede

fede atque otii, multum etiam alterius temporis necessitati prospexisti. Itaque si cuiusquam iniuriae vel defendere bellum vel inferre te tuosque successores cogant, (quam tamen necessitatem longe abesse, nec ingruere vnquam, votis omnibus optamus) si igitur bello opus sit, Musas in Georgia Augusta etiam esse armatas, bellipotentem Mineruam, apparebit. Vt enim primae in bello partes sunt consilii et prudentiae; ut ipsi, qui arma habent, ea, quae decreta sunt in Consilii Regii adytis, exsequuntur: ita hic formantur formabunturque, qui gentis suae claritatem, et generosum illum sanguinem, sic praeceptis sapientiae arment atque instruant, ut, accedente cultu reliquo, quales sunt summi viri, quorum curae haec commissa Academia est, tales ipsi aliquando, summo suo cum decore, nec minore utilitate prodeant, columnina suae quisque patriae, pacis hinc partae moderatores prudentissimi; hinc parandae armis, vel tuendae, sapientissimi fortisimique auctores. Praeter haec suppeditabit Academia Duces, quos ad munien- di, oppugnandi, defendendi vrbes et castra, ad aciei struendae reliquasque belli artes, Geometria diligenter tractata formauerit; quos historia, Principum et Imperatorum schola, Luculli illius similes praestiterit, de quo non vano M. Tulli, gloriae illius non nimium alias aequi, testimonio constat, illum, sine vsus disciplina, legendis praesertim per tardiusculam navigationem rebus gestis, in Asiam venisse factum imperatorem, cum esset Roma profectus rei militaris rudis. Habemus ad eam rem, praeter linguarum, quae hodie florent, vibrandorumque armorum, et equestrium exercitationum magistros, habemus, in-
quam,

quam, ad militarem prudentiam, hoc est ad historiae cultum, et earum doctrinarum, quae ad illam referuntur, cum viua praesidia, quae ac quanta optari possunt, tum Bulouianos thesauros, quos Vir dum viueret Illustrissimus, IOACHIMVS HEINRICVS LIBER BARO de BVLOW, serenissimi potentissimique Magnae Britanniae regis a consiliis intimis, et magnus aduocatus ditionis Cellensis, non studio maiore quam felicitate congeffit, bibliothecam librorum copia, dilectu, elegantia, praestantissimam, nobilissimis et optimis in vnoquoque genere libris ita refertam, vti ad hoc ipsum ab initio collecta videatur, vt publica esset; adeo illustrissimus illius auctor non vnum quoddam genus librorum adamauerat, sed, quidquid in quocunque eruditionis genere praestans esset atque eximium, complexus, ipsam a se pulchritudinem, ipsam, quanta quanta esset eruditionem amari, ostendit. Historiae tamen omnis aevi, praerogatiuam quandam tribuit, quae maxime virum generosum deceret, nimirum, quae studia belli, quibus gens Bulouiana caput extulit, in primis iuuaret. Hanc porro bibliothecam, vt filiae vnicae instar amauerat colueratque, ita etiam, quam liberi alias praestant, perpetuitatem memoriae atque nominis, ab illa merito suo refert. Cum enim seruari integram vltimis tabulis voluisset, et eo in loco reponi, vbi aditus ad eam posset hominibus eruditis patere: quid facere poterant illustrissimi generosisimique heredes, quo magis voluntati ipsius satisfaceret, quam cum Georgiae Augustae eam attribuerunt, et donarii instar sacrique pignoris in hoc bonae mentis delubro dedicarunt; vbi cum ex voto auctoris sui publicae vtilitati inseruiat, tum ipsius nomen, libris omnibus fixum, memoriae saeculorum commendet.

Prae-

Praeter caetera enim ad seruandam tanti muneris recordationem instituta, Bulouianam etiam libenter vocabimus bibliothecam, licet magnis in singulos annos incrementis non minus in posterum sit augenda, quam sub haec initia aucta fuit. Accesserunt nempe adhuc Regia liberalitate praeclarissima opera, vt acta illa sanctorum Antuerpiensia, vt Graeuii, Burmanni, Muratorii, studio collecti scriptores rerum Italicarum, vt quam plurima alia optimae notae volumina. Destinati sunt certi redditus, quibus et ali et comi in posterum possit. Locus hic esset de simili beneficio dicendi, et maxime ad eam rem, de qua agimus, accommodato, quod huic Academiae certa et irreuocabili destinatione attributum est; sed innuit Harpocrates, et monet silentio potius et inter paucos conscios laudandum muneris auctorem, et vitam illi longam, quae augeat beneficium ipsius, apprecandam: plenis velis tum demum in laudes illius eundum, cum nostra praedicatio molesta illi esse non iam potuerit. Salue interea IOACHIME HEINRICE BULLOWI, heros inclute, et gratias nostras, si quis earum ad te sensus peruenire potest, mitis ac laetus accipe, dum magis dedita opera monumentum tibi qualecumque nostra ponere pietas possit. Salue, beatum inter caelites aeuum age, viue nostra memoria, viue in felicissimis nominis, bonorum, virtutum tuarum heredibus!

Sed redeundum est, vnde paullum, loci amoenitate inuitati, deuertimus. Bibliothecam ergo Bulouianam quasi armamentarium quoddam habebunt musae nostrae: hinc et praecepta et exempla petent, quos ingenita nobilitas et ardens virtus ad belli studia rapiet.

rapiet. Ipsa vero, quae placido nos hospitio excepit, noua patria nostra, non tantum aggeribus suis munita erit in posterum, quibus semel iterumque hostilem impetum excepit retuditque, quantum hoc ipso, quod pacifica musarum castra moenibus suis continet, quorum verecundia hostem non plane barbarum arcebit facile: nisi ille multum inhumanior audire velit expugnatore illo urbium Demetrio, qui propter vnum vnius artificis opus, Ialysum Protogenis, occasionem Rhodi urbis capiendae omisit, parcensque picturae, ne urbem ibi incenderet, victoriam elabi sibi passus est. Si quid autem vsus tamen veniat; quod quidem nolimus, putatisne, AA. minus animi futurum tot nobilibus et generosis iuuenibus, quos vt nunc habet, ita in posterum Gottinga alliciet, quam his, qui, Hafnia armis defendenda, aeternam sibi laudem, et decus ordini suo, pepererunt. Quo enim minus ignaua illa fortitudo, et meticulosus furor priuatarum pugnarum in Georgia Augusta locum habet, habebitque, cuius extirpatae insaniae, et dedecoris ab ordine nobilissimo amoti, gloria fato illam manere videtur, si similem in posterum quoque ciues nostri modestiam, similem senatus prudentiam ac seueritatem, in custodiendis sapientissimis regis nostri legibus, adhibuerit; tanto magis verae solidaeque fortitudini et constantiae honos suus constabit, non prouocanti pericula, sed fortiter ingruentia repellenti; non in ciues suos, sodales paullo ante et fratres, sed in hostem patriae, vim ac tela, tota animi contentione, toto corporis nixu, ingerenti. Verum illam necessitatem propitius Dei fauor a nobis auertet. Caeteris potius in rebus, quas ante enumerauimus, senatui.

tui populoque Gottingensi quanto decori, quanto emolumento sit Georgia Augusta, rerum testimoniis magis, quam hac voce declarabitur. Sentient profecto hospites nostri, vniuersa sentiet res publica, non nobis tantum, non litterarum modo studiosis, consultum iuisse GEORGIVM, sed toti, cuius verissimus pater est, patriae.

Agite ergo, quicunque adestis, ciues GEORGII, agite hospites exoptatissimi, agite A A. O O. O O. H H. coniunctis animis, confociata pietate, gratias immortalis Deo agamus, qui consilium illud adspirauerit suae inter nos maiestatis vicario, vt sedem hic et officinam esse vellet optimarum artium, qui successum sapientissimo consilio dederit multo, quam sperabant homines, feliciorem, qui aduersos inter casus, difficultatesque plurimas, inde saepe, vnde minime sperares, obiectas, opus suum, Dei enim, Dei profecto opus est Georgia Augusta! perfecit, qui ipsam dedicationis inaugurationisque caerimoniam velut coronam suo operi pulcherrimam imponi per summam laetitiam atque tranquillitatem passus sit. Gratias agamus Deo, suumque illi praestantissimum munus tuendum casta piaque mente commendemus. Commendemus Deo, quo nihil ipsi inter homines propius est, serenissimum regem nostrum, cuius spiritu nostra continetur incolumitas, cuius indulgentia, sapientia, fortitudine, felices sumus. Salue, augustissime rex, pater patriae indulgentissime, salue, auctor, pater, stator, academiae, cuius nomen dici non potest, quin tui simul muneris vsurpetur memoria: Salue, optime principum, et cum reliquis tuis immortalibus factis, tum hoc etiam, quo populum tuum, quo Germaniam,

F f

quo,

quo, quidquid vbique est virtutis et doctrinae studio-
forum, tibi deuinxisti, beneficio, fruire quam diu-
tissime. Patere inter victrices lauros et maximarum
rerum praeconia, hanc etiam tibi hederam serpere,
virentem quidem perpetuo, et nominis tui honorem
feris ad finem vsque saeculorum posteris tradituram.
Obtundit atque debilitat vocem nostram illud, quod
ipsi pars tui sumus muneris, quod eo commendando
parum modeste ipsi agere videmur: sed iustius illud
et verecundia nulla debilitati, qui post nos viuent,
praedicabunt, quibus modestia non obstrepet, qui
fructus muneris tui, quos futuros animo praecipimus,
a se laudabunt perceptos. Salue, exoptatissime
pater: neque enim hoc pietatis, amoris, gaudii no-
stri nomen respuis: Salue, parens populi tui, et sua-
uitate, sapientia, decoribus omnibus CAROLINAE
tuae, reginarum reginae, palladis saeculi nostri, castro-
rum nostrorum matris, longo aeuo delectare: lae-
tissimis FRIDERICI tui, et Regiae totius familiae
rebus eo vsque placidus tuis, hostibus metuendus, ve-
nerabilis orbi terrarum, interes, dum quae nata tibi
nuper est Regia neptis auia Regum ipsa fiat; felicis-
simaque progenie tua percensenda, senilis aetatis, si
qui subrepant languores, consoleris.

Parum agnoscere vobis felicitatem temporum
nostrorum, et magnum magni regis nostri animum,
liuoris omnis expertem, ignorare videar, si hic de illo
viro taceam, quo in primis administro vsus est, in-
struendi muneris sui, cui qui gratias agat, ille velut
venerabundo osculo ipsam augustissimi regis manum
contingere videatur. Ea fecit, eos labores sustinuit,
eas

cas exhaustis molestias, in academia hac instituenda, vires, aedificiis, copiis omnibus exornanda, illustrissimus heros, et titulis suis omnibus maior

G E R L A C V S A D O L P H V S

D E M V N C H H A V S E N.

quae vix credat, nisi qui ex parte aliqua laboribus illius interfuerit, quae pro vnico filio vix pater amantissimus suscipiat, vt nisi vera et minime fucata erga Deum immortalem pietas pectus ipsius animaret, nisi deditissima regi suo nostroque fides, et obsequium veri amoris radicibus nixum, vires subinde ipsius animo sufficeret, nisi constantia et fortitudo incredibilis aduersus tot obiectas difficultates ipsum obfirmasset, nisi humanitas et mansuetudo, qualem vix ferre videatur ipsius fastigium, quae frangi non possunt, cedendo mitigaret; nisi sapientia prope singularis gubernaret ipsius consilia, et mutata subinde nauigatione in portum venire illum doceret: profecto tantum opus, tam varium, in quo cum tot diuersissimis ingeniis, cum tanta quorundam peruicacia, inconstantia, *μεμψιμοιρία*, et nondum dixi quae grauissima sunt, conflictandum fuit, nunquam perfecisset; neque esset Gottinga, quod est hodie, neque inaugurata esset nudius tertius Georgia Augusta.

Quod cum non fugeret augustissimum regem nostrum, cuius inter summas virtutes an felicitates hoc etiam futura saecula referent, quod suorum nouit et ingenia et promerita, eundem potissimum ex amicis et sacri consistorii comitibus delegit, qui sacra vice in perficiendo hoc et coronando quasi munere fungere-

tur, cui suae maiestatis fulgorem in hoc accommo-
daret, ut quarum rerum possessionem et usum, regiis
litteris et sacrae manus subscriptione consignatam, ad-
huc habueramus, earum nunc aeternam auctoritatem,
sollemnioribus tum inuictissimi imperatoris, quem
Deus amet, tum regiis tabulis comprehensam ex ipsius
manu acciperemus, ipsoque praesidente, et praestante
regiam auctoritatem, voce manuque illustris viri ora-
toris splendidissimi insignibus omnibus atque titulis,
vel munerum vel honorum nostrorum, singuli exor-
naremur. Quae cum ita sint, Maecenas illustrissime,
(hunc enim quasi cumulum adiicis immortalibus tuis
in nos meritis, ut etiam huius orationis et significan-
dae pietatis nostrae testis esse non dedigneris, et co-
ram te compellendi copiam nobis facias;) sacrum et
venerabile non nobis tantum, qui primi tantam vir-
tutem, prouidentiam, humanitatem, constantiam, ex-
perti sumus, erit nomen Munchhusium; sed his et-
iam, qui omni post aevo futuri sunt, beneficii tui
memoriam publicis pariter et priuatis commentariis
ita trademus, ut nulla illam, dum erit Georgia Au-
gusta, aeternam autem vel hoc ipsum nomen faciet,
delere obliuio, ne imminuere quidem possit, sed
velut occulto arbor aevo, ut poeta ait, sempiternis
saeculorum aetatibus vigeat, crescat, perennet. Quam-
quam enim excelsa mens tua alium incredibilium la-
borum tuorum fructum non desiderat, praeter eum,
qui in recte factorum et rei publicae bene gestae con-
scientia positus est, et vel male audire apud imperitos,
ut cunctator ille Fabius non recusas, si magnam rei
publicae commoditatem redimere ea re liceat, He-
ros illustrissime; tamen nostrum erit non modo pro
virili

virili quemque parte curare, ne frustra a te tantum molestiarum suceptum sit; sed rationem etiam habere, ne si taceamus parum intellexisse tantam virtutem, vel non pretio suo aestimasse, iure accusemur. Preces adiicere ambitiosas, quibus hanc tibi academiam commendemus, fere superuacuum est, cum minime metuendum sit, ne, quod tantis tibi laboribus, molestiis tantis, opus constitit, temere destituas. Itaque duo agamus potius, primum, ne vnquam vel iudicium de nobis tuum tibi pudori sit, vel benignitatis erga nos tuae poenitere te debeat; alterum, vt salutem tuam castissimis Deo precibus commendemus, certi in tua vita atque incolumitate rerum nostrarum summum decus, columen atque praesidium inesse. Viue, Maecenas illustrissime, vitam, quam longa, quam felix, quam honorata vlli mortalium concessa est. Viue, ac subinde ad hanc tuam clientelam respice.

Nondum esse coeperat haec academia, cum iam tibi multum deberet, illustris TAPPI, cuius consiliis sapientibus et fideli opera plurimum in primis quasi lineis ducendis instituendisque rudimentis vteretur de Maecenatis nostri sententia rex augustissimus. Cuius igitur vocem et ministerium potius adhiberet in perficiendo et coronando quasi munere regio? Gratias tibi, vir illustris, ob prouinciam illam splendide, et vt a tanto ingenio, tanta doctrina expectari debebat administratam, decernit academia Georgia Augusta perpetuas, amicissimumque nomen tuum in tabulis suis atque fastis gratae eorum, qui post nos futuri sunt memoriae commendabit. Audemusne hoc et-

iam, ab humanitate tua petere, vt pietatis nostrae significationem perferas ad sanctius augustissimi regis nostri consilium, persuadeasque pro tua eloquentia viris illustrissimis, qui illud adhuc ornant, indelebilibus litteris insculptam esse animis nostris singularem, qua res nostrae ab ipsis tractantur, curam atque erga nos indulgentiam, qua tanquam subiectis calcaribus instigamur ad officii nostri partes tanto alacrius digniusque perferendas, cum eam solam grati animi erga patronos tam alto loco constitutos significationem relinqui nobis prope sentiamus; neque aliam ipsi expectent gratiarum genus, quam quatenus prouincia recte administranda homines non indignos tam liberaliter ab ipsis habitos declarabitur.

Sed nec dimittenda est opportunitas publice significandi, quam se obstrictam putet academia Georgia Augusta perillustribus atque amplissimis prouinciarum electoratus Brunsvicensis et Luneburgensis ordinibus: quorum vt nunquam non esse solent prompta et fidelia in serenissimum patriae nostrae patrem obsequia; ita in sumtibus etiam ad hoc pacis templum et armamentarium belli conferendis eam ostenderunt ostenduntque alacritatem, quae facile doceat, probari illis pro sapientia sua consilium regium; videre illos, quantum intersit patriae, cuius ipsi quasi patroni sunt et oratores, esse Gottingae studiorum vniuersitatem. Atque id ipsum mittendis etiam legatis splendidissimis declararunt. Quorum de numero cum hic etiam vnum alterumque conspici liceat, patimini quaeso, viri perillustres et generosissimi, praeter eam, quam nostra iam causa operam suscepistis, hanc etiam volentibus

bus vobis imponi, vt deferatis ad collegas vestros, viros omni laude florentissimos, grati animi nostri declarationem, iisque recipiatis, enixam hic operam datum iri, ne frustra impensas factas, ne frustra oneratum aerarium in dote Georgiae Augustae constituenda aliquando videatur. Deus vos seruet, viri perillustres, generosissimi atque amplissimi, ac felicitate patriae, quam ornatis, et familiae vnumquemque suae quam diutissime perfectissimeque laetari iubeat.

In tanta multitudine hospitem nostrorum regio muneri et felicitati nostrae fauentium, vos vltra hanc classem eminere, et compellendi extra ordinem vide mini, inclutae academiae Iuliae ablegati magnifici ornatissimique. In hanc, quaeso, sententiam exoptatissimae sorori nostrae renuntiate legationem, vti magno nobis honori, magnae iucunditati fuisse praesentiam vestram, et mandata, indicetis, vt nostro nomine certam esse iubeatis, si quid sit, in quo vicissim vel honorem illius vel commoda augere queamus, pro ea nos necessitudine facturos, quam diuinitus constitutam religiose officiis omnibus nos culturos recipimus atque pollicemur.

Dum redire quasi domum paramus, et quibus in hac ipsa vrbe agenda sint gratiae, dispicimus, primum nobis, et ad ipsas iam portas occurrit praesidium regum fortissimumque, cuius praeclara opera non tantum splendorem, ordinem, tranquillitatem, securitatem, ipsis his sacris praestitit, verum etiam ab initiis inde conditae academiae ita se, ita nos tractauit, vt quae commoda sunt militaris praesidii senserimus vberissime, molestiarum aut turbarum nihil inde perce-

perimus. Gratiae tibi eo nomine debentur maximae, generosissime, fortissimeque dux a DRVCHTLEBEN, cum partam illustribus meritis, atque sapiente disciplina inter tuos auctoritatem ad academiae promouenda commoda egregie adeo accommodasti, pacemque nobis ab omni tumultus suspicione liberam, modestumque adeo militem praebuisti, ut non arma modo tua nemo, nisi malus, timuerit; sed armorum tuorum fiducia, nihil alterius repentini mali quisquam timuerit. Diu fruire inter nos ista meritisima tua laude, et felicem, ac si quis hostis cogat, victricem legionem diu laetus vegetusque, musis nostris honori tuo subinde augescenti plaudentibus administra.

Hospitumne numero an ciuium vos habeam, qui in hac dulci iam patria nostra vel sacro, vel iudiciali, vel senatorio munere fungimini? Honore hospites, ciues amore, viri amplissimi et maxime reuerendi, ea nos beneuolentia atque humanitate suscepistis, quae publicam hic commemorationem et gratiarum actionem mereatur. Cecidit ut multa alia, ita hoc etiam iucunde et commode, quod vestra in nos merita nascenti statim academiae quasi coronare contigit, quod vobis, qui capita estis, hinc sacri, hinc senatorii ordinis, imponere theologiae alteri, alteri eruditionis iuridicae lauream dignissimis merito potuit. Habete vobis has quasi primitias quasdam, a primis academiae nostrae ordinibus ornamentum, heri in illustri adeo concilio vobis tributum, quam vobis lauream aliorum quoque commodorum fertilissimam esse volumus ex animi sententia et iubemus. Habe tu tibi praesertim, NEVBURI amplissime, hoc publicum testimonium,

nium, habe tibi, dum de actione hac nostra constabit, perpetuas gratias, quod non hospitali modo benignitate, non priuatis modo officiis, optime de nobis omnibus meritus es, quae quidem sunt ipsa quoque dulcissima gratisfimaque: verum etiam aediliciam, quam late ea patet, curationem consilio atque opera ita obiiisti, ut qui te sub regiis auspiciis, ductuque magni nostri Maecenatis conditorem alterum Gottingae et quasi architectum vocet, nihil dicat, quod non rebus ipsis et tuis in nos meritis ex asse conueniat. Non possumus commemorare omnia omnium in nos merita: itaque reliqua complectamur, vobisque viri tum sacri tum senatorii ordinis honoratissimi, officiorum humanitatis ciuitatisque omnium nexibus nos deuinctos profiteamur: in quibus hoc vnum nunc persoluimus, ut et urbis et ecclesiae et academiae et familiarum vestrarum rebus secundis vos quam diutissime laetari ingenua pietate comprecemur.

Adhuc non peregrinata quidem, sed extra tamen academiam versata est nostra oratio. Iam domum quasi redimus, iam illos alloqui tandem licet, quorum causa uti totum hoc magnificum magni regis opus atque munus, ita haec praesertim horum dierum caerimonia instituta est vnice. Ciues me putare nostros, intelligitis, quicunque auditis, spem nunc et florem, mox columnina patriae, curam ac voluptatem nostram vnicam, maximam. In quibus vobis, illustrissimi comites, cum multum splendoris sui atque dignitatis debeat haec academia, quam a suis inde incunabulis praesentia et fauor ordinis vestri condecorauerit, tum illud

grata suis annalibus inferet, quod amorem erga bonas litteras vestrum; cuius tot alia pignora habemus minime infitianda, obeundo etiam honorificentissimo nobis ministerio comprobare voluistis. Neque vero, speramus, indecorum vobis, vestrisque familiis illustrissimis erit, primitias illas vestrorum in musas meritum ad posteritatis memoriam prodi, ab eaque promine deinde futurae vel magnitudinis, vel amoris ac beneficiorum in studia doctrinae haberi. Gratias interim gratissimas eo vobis nomine me interprete decernit academia Georgia Augusta, celsissimamque vobis illustrissimisque familiis vestris felicitatem ex animi sententia apprecatur, ac videre aliquando illum diem optat, ubi filiis vestris ac nepotibus nomina in Albo academiae vestra, vestigia quasi vestra in hac inaugurationis caerimonia, sedes in auditoriis nostris ostendi, eaque ipsa reaccendi ardor optimarum rerum, quarum illis auctores eritis, possit.

Vos, generosi bonam partem sanguinis, nobilissimi omnes animi, iuvenes, commilitones in his musarum castris nostri longe exoptatissimi, non antiquam modo obtinuistis illam toties laudatam ex merito nobis modestiam; verum vos quodam modo ipsos, nostramque spem et expectationem superastis, effecistisque adeo, ut praeclarissimam de vobis opinionem domum relaturi sint tot testes omni exceptione maiores, tot fortunarum vestrarum arbitri, tot verae laudis vestrae praecones. Magna res gesta est, commilitones optimi, magna iacta sunt futurae etiam frequentiae in hoc quasi alueario musarum fundamenta. Con-
stabit

prudentiae parte merito reponatur. Propter eos, qui quacunque de causa de rebus nostris nondum satis edocti sunt, de ipsa vrbe, in qua domicilium nouum doctrinae studiis constitutum est, et de initiis progressionibusque litterariae vniuersitatis, pauca de pluribus praemitemus.

Gottinga inferioris Saxoniae vrbs est, in ipso illius angulo, quem occidentalis Hassiae tractus, meridionalisque Thuringiae plaga intercipiunt, sita, ad Lainam, (vel, vt elegantioribus placebat, Lanum; *Leinam* hodie vocant accolae) cuius dextro brachio interluitur, qui deinde Northemio superato, inter Eimbeccam sinistram, dextramque mox Hildesiam lapsus, Hannoueram diuidit: nobilis vrbs olim et Hanseatico foedere, et rebus pace belloque gestis, magnitudinis suae et fortunarum vestigia luculenta non seruat modo, sed bonis auspiciis et gradu non lento ad eas redit. Haec cum eo iam tempore, quo de academia condenda agigaret Diuus Iulius, *eam sibi sortem adoptarit*, vt loquitur Werdenhagius *, iam demum altero labente saeculo antiqui voti compos est. Cum enim anno saeculi huius cIoIcccxxviii. a. d. XXVIII. Iulii optimi patris familias consuetudinem in hoc quoque seruans GEORGIVS II, princeps diuinitus felicitati populorum suorum donatus, Germanicas ditionis suae regiones atque vrbes obiret, videretque praesens, bene processisse adhuc, quae subleuandae et ad pristinam felici-

* De rebus publicis Hanseaticis P. III. cap. VII. p. 181. *Quum Diuus Iulius priuilegia academica ab imperatore Maximiliano II. impetrasset -- licet maxime Gottinga eam sibi sortem adoptaret; tamen -- Helmaestadium hac beare voluit.*

felicitatem reducendae huic vrbi et ipse, et immortali gloria pater suus, instituissent: Consilium Deo adspirante cepit condendae in ea academiae, quod solum decus florentissimae per ipsum patriae ad illum diem videbatur deesse. Ratio habita est nimirum a rege sapientissimo, cuius hic ipse apud posteros titulus erit, *Nihil temere, nihil sine summo consilio fecisse*, earum rerum omnium, quibus opus est, vti tanquam alueare quoddam mansuetiorum musarum, celebretur et vigeat Academia. Caelum salubre, fontium dulcis perennitas, ad cereales etiam potus, amicissimos naturae nostrae, aptissima, solum fertile non frugum modo, sed fructuum etiam leguminumque omnis generis, subiectus tum annonae lignorumque faciles, tum maritimarum copiarum, quas Visurgis tergo iam non amplius rebellis fluuii, sed compedibus quasi quibusdam ad Hamelam a rege nostro iniectis domiti, in proximam usque viciniam, sumtu minimo perferri constat: urbis ipsius spatiosa capacitas, descriptio, aedificia publica antiqua, si nihil aliud, locum certe et materiem praebentia nouis, domus plurimae vel iam aptae recipiendis hospitibus, vel facile ei negotio accommodandae, spatia vacua exstruendis nouis; munitiones urbis, quae repentinum tumultum facile sustineant, non inuident hostem, praesidium militare, quod quietem musis facile praestet, non opprimat eas, et quasi elidat. Haec cum adessent Gottingae omnia, et nihil occurreret, quo offendi posse vel eruditos homines vel eruditionis cupidos, videretur, quod non idem appareret adhibito studio atque diligentia mutari posse in melius: stetit in sententia rex augustissimus, et, quod omnibus in rebus solet facere, in bene suscepta ratione

tione non perseveravit modo, sed eo illam studio at-
quo ardore persecutus est, ut satis mirari non possint
homines, quantum intra annos tam paucos profectum
sit. Nimirum illa est sapientia rex noster, uti eos de-
ligat consiliorum suorum arbitros atque ministros,
quorum sancta fides, probata prudentia, studium in-
fatigabile, felices illis successus promittat. Quare
summam harum rerum auspiciis regiis administrante
illustrissimo Heroë GERLACO ADOLPHO de MVNCH-
HAVSEN, Dynasta in Strausfurth, a consiliis Germa-
nicarum prouinciarum regendarum intimis, et magno
per Cellensem ducatum aduocato, ad easque adhibente
fidem tot documentis olim cognitam, industriam quae
fatigari non potest, prudentiam illam sobriam, vigila-
cem, placidam, aditus omnes tentantem; et super
reliquas virtutes suas amorem litterarum, quibus tan-
tum se in gerendis rebus adiuuari, delectarique sentiat,
ardentissimum: spe hominum atque opinione celeri-
us feliciusque peracta sunt omnia. Actum nempe *
eum illustribus prouinciarum regis Germanicarum or-
dinibus, quo nomine appellamus Senatum quemdam,
de aerarii praesertim rationibus, tributisque et censu,
totius populi nomine cum Principe deliberantem. Hi
igitur ordines conferendis alacriter celeriterque sum-
tibus suam in serenissimum Regem pietatem, suum in
bonas litteras studium, cumulate declararunt. Tum
impetrata ab inuictissimo augustissimoque imperatore,
cui tribuat Deus vitam, victoriam, felicitatem! priui-
legia amplissima, operam dante illustrissimo atque ex-
cellen-

* Litterae regiae datae e regia ad Diui Iacobi XXVI. Ian. Anni
CICCCXXXIII. VI Febr.

cellentissimo dum viueret viro Io. GVILIELMO DIETERICO DIEDÉ *zum* FVRSTENSTEIN, qui legatione regia in imperatoris aula cum maxime fungeretur. Haec priuilegia, (sic enim hodie vocantur iura et immunitates litteris publicis consignatae) cum tabulis ipsis regiis, quibus tota conditae academiae ratio continetur, subiecta huic narrationi * leget qui volet. Nuntiatum erudito orbi consilium de condenda litteraria vniuersitate regium, stilo viri illustris consiliarii aulici, historiographique et bibliothecarii regii Io. DANIELIS GRVBERI, ad omnium mox notitiam peruenit.

Gottingam missus Io. PETRVS TAPPIVS, confessorii ecclesiastici tum pars magna, iam director, illustre et amicum nobis nomen, qui loca atque aedificia publica inspiceret, et ecquod eorum commodissimum esset academiae, videret, primamque operis quasi deformationem faceret. Nihil commodius visum, quam illud ipsum, quod dominicani ordinis coenobium olim fuerat, ab Anno cldclxxvi. autem locum praebuerat gymnasio non ignobili, nouae academiae quasi peculiare domicilium ac praetorium aptare.

Quae cum sententia probata regio consilio esset, ipso vere anni xxxiiii. initium qua diruendi, qua aedificandi factum est. Eodem tempore, et quidem die XX. Aprilis sollemniter finis impositus fuit gymnasio, ac CHRISTO. AVGVSTVS HEVMANNVS eius per XVII. annos inspector nouae academiae adscriptus, et
ordi-

* In libro peculiari de Acad. Georg. Augusta, quae Gottingae est condita. Gotting. 1737. fol. ed.

ordinario munere historiam litterariam, qua clarum olim sibi nomen peperit, theologiam autem extra ordinem, docere in ea iussus est.

Nempe curam eligendi homines eruditos, atque ad instituendum colendumque nouum quasi omnis eruditionis fundum, hoc est eam, quae in toto hoc negotio maximi momenti fuit, prouinciam, per se fere sustinuit illustrissimus M V N C H H V S I V S, et Gottingam, quam praesens iterum * inuiserat, honestissimis lautisque conditionibus allexit, conduxitque viros, qui in celeberrimis germaniae academiis et comparauerant sibi doctrinae omnis praesidia, et maiorem etiam partem cum celebratione aliqua iuuentutis et fama docuerant. Euocati itaque, vt ordinem sequamur, quo munera quisque sua hic adiere, Viteberga quidem S A M V E L C H R I S T I. H O L L M A N N V S philosophiam primam, quae naturalem etiam Theologiam completitur, atque rationalem docere iussus, quas res Vitebergae cum reliquis philosophiae partibus, extra ordinem professus fuerat; Durlaco, et e consilio serenissimi Principis intimo I O. I A C. S C H M A V S S I V S, qui naturalem iurisprudentiam illustraret; e Lipsiensi, quod regebat, Thomano ad eloquentiam et poësin tradendam I O. M A T T H I A S G E S N E R V S; G E. C H R I S T I A N V S G E B A V E R V S ex eadem academia, in qua assessor supremae prouincialis curiae, iuris feudalis professor P. O. et collegiatus B. virginis fuerat, qui primus apud nos antecessor esset; ex Iulia, quae Helmstadii est, G O T T L I E B S A M V E L T R E V E R V S, iurispublici pariter et moralis philosophiae professor futurus, quem vtrumque, insuperque historiae docendae locum

G g

Helm-

* Aduenit a. d. VIII. Sept. discessit a. d. XI. eiusdem.

Helmstadii cum Confiliarii aulici dignitate ornauerat. Hic non minus quam GEBAVERVS et SCHMAVS-SIVS confiliarii aulici honore apud nos quoque auctus est. Caeterum, quos nominauimus viri, cum laudato modo HEVMANNO ineunte auctumno anni XXXIII. docendi fecerunt initium. Aderant iam eo tempore iuuenes supra centum, qui vel e gymnasio Gottingensi dimissi, vel fama nouae academiae huc delati fuerant. Tanto magis curandum fuit, vt ciuitatis quandam formam ea multitudo acciperet.

Rectoris itaque munia nomine commissarii regii demandata sunt laudato GEBAVERO, qui iam superiori aestate, cum hic Gottingae fuerat, tum Hannouerae, consiliis de rebus hisce adhibitus: porro assessores esse illius iussi professores reliqui, a quibus ipse (TREVERO excepto, qui Hannouerae iam fidem suam consilio regio adstrinxerat) sacramentum fidei serenissimo regi praestandae et muneris recte administrandi, mandato regio exegerat: quae autem ad iurisdictionis, quae iam tum plena nobis attributa est, explicandae rationem pertinerent, ea Commissario praefidente, his, qui iuris consulti essent, Deputationis nomine, id est consilii arctioris, credita atque commissa sunt; ac lex praescripta, ad quam singula interim exigerentur.

Proposuit itaque nouus nouae academiae commissarius primum programma, quo ad numeros et togatam aduersus barbariem militiam vocabat studiosos, pridie Kalendas Nouembris, id est illo ipso die, quo Lutherus quondam primum superstitiosae barbariei bellum indixerat. Quod programma inter adiecta huic narrationi monumenta locum habere merito debuit.

debut. Primus nomen dedit, meruitque adeo, vt hic etiam legatur, generosus iuuenis HANS HEINRICH VON DER DECKEN, eques Bremensis, quem secuti certatim alii, cum praesertim eodem programme de inscriptis siue incensis lex promulgata, et mox peculiari edicto proposita esset. Inscripta GEBAUERO commissario nomina CXLVII. Inprimis illud honorificum huic Academiae, quod a primis inde initiis illustrissimi S. R. I. comites plures numero illam frequentarunt, quorum exoptatissimis carissimisque nobis nominibus hanc etiam narrationem illustrare licebit. Vixerunt igitur apud nos et in amoribus nostris fuerunt illustrissimi Comites

CAROLVS ADAM S. R. I. Comes de LOEWEN-
HAVPT Rasberg et Falkenstein,

ERDMANNVS CAROLVS et

SAMVEL GVSTAVVS S. R. I. Comites de REDER
LL. BB. de Krappiz,

HENRICVS IX. atque

HENRICVS X. RVTHENI S. R. I. Comites at-
que Domini Plauiae, Dynastae de Graiz, Cran-
nichfeld, Gera, Schlaiz et Lobenstein,

CHRISTIANVS GVNTHERVS, et

CAROLVS GEORGIVS LVDOVICVS, Comites Stol-
bergae in Königstein, Rochefort, Wernigeroda
et Hohenstein, Dynastae de Epstein, Munzen-
berg, Breuberg, Aigmont, Lohra et Kletten-
berg.

septem alia illustrissima nomina deinde referentur in
pompa dedicationis: accessit postea.

Illustrissimus Comes OTTO MANDERV

Comes a RANZAV.

Saluti fuerunt, eruntque speramus in posterum academiae leges, de quibus iam tum et inter prima quasi cunabula diligenter collatis sententiis, et florentissimarum, academiarum institutis, deliberatum est: quaeque deinde vel peculiaribus edictis promulgatae, vel statutis, quae vocant, generalibus comprehensae sunt. Etiam illa inter primas magnifici commissarii et senatus academici curas iam tum fuit, neque esse postea desiit, ut causas eorum cognoscerent atque consilio regio commendarent, qui frui munere regio, et artis, opificii, mercaturae cuiuscumque exercendae causa huc conferre domicilium et academicae civitati adscribi, eoque nomine et immunitate quorundam munerum, et commodis aliis, frui cuperent. Qua ex re illa magna commoditas consecuta est, ut peculiari sibi vinculo obligatos haberet artifices omnis generis academia, a quibus iusta consequi brevissima via posset. Neque civibus reliquis non prodesse illud institutum putandum est, cum honestae inter novos veteresque incolas aemulationi occasio sic aperta sit, quam publice et priuatim utilissimam cum alii saepe experti sint, tum nos quotidie experimur. Sed redeundum est, unde aliquantum defleximus, ad pertexendam professorum studio illustrissimi MUNCHHVSII huc excitorum seriem. Ineunte iam hieme Erfurto, ubi extraordinarius medicinae professor fuerat, aduenit IO. WILHELMVS ALBRECHTVS, et alacriter demandatum sibi medicinae tertio inter ordinarios loco docendae, munus adgressus est, ut etiam priuatim mathe-

mathemata et naturalem doctrinam impertiret volentibus.

Aduentante vere Anni xxxv. Iena vbi cum ordinaria iuris professione aulici etiam serenissimorum Saxoniae ducum consiliarii locum tenuerat, huc migravit, Io. SALOMO BRVNQVELLVs, et cum consiliarii aulici regii dignitate ordinarium etiam iuridicae facultatis, quatenus de iure respondet, praesidium suscepit, cum secundum alioquin, et proximum a GEBAVERO ordinis sui locum occuparet. Accessit sub paschatos sacrum commissariatus, quem vocabamus, academiae, a GEBAVERO, qui praeclare illo, et magna cum utilitate publica functus fuerat, ad illum translatus. Hisce muneribus atque honoribus vix fungi, magno nostro emolumento, nec minore sua laude coeperat; cum morte sua vehementem sane rebus nostris plagam intulit.

Qua in re non multum iniquorum nos sermones mouebant, qui Gottingam viro mortis causam fuisse dicerent; nam id quidem falsum esse, et mortem iam intra viscera BRVNQVELLI latentem, hac ipsa migratione dilatam potius quam acceleratam esse, satis constabat: neque illud sapientem quemquam terruit, quod inauspicatum id esse, et mali ominis, quidam dicerent, funus capitis duci, cum nondum plane constitutum corpus esset. Noueramus quippe, Halae quondam altero statim mense extinctum, qui Director nascenti academiae datus erat, summum virum, VITVM LVDOVICVM SECKENDORFIVM. Sed illud scilicet sollicitos nos habuit, quod difficile videretur, parem Brunquello et dignum tanta doctrina atque virtute, successorem reperire. Et tamen, quod mox vi-

debimus, repertus est. Academiae interea habenas suscepit Regio iussu TREVERVS, qui cum reliqua pro veteri sua et laudata prudentia administraret, tum vt iusta funebria soluerentur pro dignitate BRVNQVELLI, et magistratus, quem gesserat, consilii Regii auspiciis curauit.

Aucta est hoc ipso tempore academia duobus ex Holsatia Theologis. Kilonio enim huc vocatus venit IOACHIMVS OPORINVS, qui Theologiam ibi extraordinem docuerat, locumque tenuerat in consistorio ecclesiastico, hunc paullo post secutus est MAGNVS CRVSIVS, qui primo apud legationem in Gallia Danicam, tum apud Rendsburgenses sacra fecerat. Paucis interiectis hebdomadibus Altorfio, IO. DAVID KOELERVS, et deinde Erfurto TOBIAS IACOB REINHARTIVS aduenerunt, quorum hic Erfurtensis academiae cum maxime rector magnificus, decretalium in ea professor publicus ordinarius, Iurorum facultatis assessor ordinarius, illustrissimi comitis Gluchenfis Hazfeldii consiliarius, cancellariae et consistorii Blanckenhainensis director, senatus Erfurtenfis consul, syndicus item et ecclesiastici ministerii consiliarius fuerat; iam vero relictum a BRVNQVELLO locum impleuit, ille historiam, quam ibi vna cum ciuili philosophia docuerat, nostris coepit impertiri. Foecunda haec aestas, felix Maecenatis nostri prouidentia, HENRI. CHRISTIANVM SENCKENBERGIVM etiam nobis attulit, qui Dhunae in tractu Nauensi illustrissimae Rhingrauiac Tutricis ac regentis cancellariam, consiliariorum primus, regebat, ad nos vocatus, ac primo academiae syndicus, extraordinarius professor iuris, et ordinis iurif-

iurisconsultorum, quatenus de iure respondet, assessor ordinarius esse iussus, mox consilarii regii dignitate et ordinaria professione auctus est; tum GOTTFRIDVM MASCOVIVM Harderouicensis academiae antecessorem, cui cum dignitate aulici consilarii tertius in iurisconsultorum nostrorum ordine locus attributus est; itemque Io. ANDREAM SEGNERVM naturalis philosophiae atque mathematicum professorem ordinarium, quas res Ienae adhuc vt extraordinarius philosophiae professor docuerat; et excitum Batauorum Lugduno GOTTFRIDVM SELLIVM, extraordinarii professoris et assessoris iuridicae facultatis honore et ipsum insignitum, qui proximo deinde anno in Halensem academiam, consiliarius aulicus et iuris atque philosophiae professor ordinarius, discessit. Sic viris aucta per hanc aestatem academia, bonis etiam legibus atque institutis praeclarissimis constabilita est. Conditum confirmatumque a rege potentissimo, et publice cum graui admonitione, senatus nomine scripta, propositum edictum contra priuatas pugnas, quas *Duel-la* vocant: in qua lege duo praesertim sunt memorabilia, alterum, quod mediam fere viam ingreditur legislator sapientissimus inter eam, quae maxima est, hinc lenitatem similium legum, hinc seueritatem: alterum (quod ob ipsam poenarum non summam asperitatem facilius fuit) illud est, quod prouisum, et diligenter adhuc seruatum est, ne vanae videantur minae, aut araneorum telae lex similis, in qua muscae adhaerescant, perrumpant vespae et crabrones. His enim rebus, fauente Deo, factum est, vt, adhibita tempestiue in vnum alterumque seueritate, persuasum sit reliquis, serio velle serenissimum regem, seruari legem suam,

neque adeo impune, illam violari. Neque minus utile illud fuit, quod publica lege cautum est, ne improvida iuuenum aetas per aeris alieni facilitatem in luxuriam, et quae oriuntur inde mala incidere, vel creditores per ipsam lucri cupiditatem damno augeri nimio possent. Modus ergo constitutus, quantum et ad quas res credere, aut mutuo dare ciui academiæ liceat. Quin in vniuersum primo alteroque academiæ anno illud actum est sedulo, vt et consuetudines introducerentur, et leges, regiis quidem auspiciis, et de consilii ipsius sententia, conderentur eiusmodi, quibus seruandis ac diligenter persequendis florere ciuitas haec posset. Qua in re tanto liberiora omnia fuerunt ac facilia, quod semel iterumque litteris ad nos scriptis testatus est rex sapientissimus, sibi in condenda litterarum vniuersitate non hoc propositum esse, vti magna iuuenum cuiuscumque generis multitudo Gotingae colligatur: verum illud vnice, vt ciues primum sui, deinde, si qui alii vti eo beneficio velint, ad modestiam, sobrietatem, prudentiam, pietatem praesertim, formati, his ipsis deinde virtutibus tanquam praesidiis atque instrumentis vterentur, cum ad eruditionis solidae partes, quibus quisque opus haberet, apprehendendas feliciter; tum ad publicam salutem virtute sua atque doctrina successu tanto laetiore propagandam. Factum est hic quoque, et fiet, vt merito omniamur, in posterum illud, quod diuinitus ita constitutum esse olim obseruarunt viri sapientes, vt qui, quae recta sunt atque honesta, spectant, eadem etiam consequantur utilia. Cognita humanitas ciuium nostrorum, et generosa, legesque ipsas non tam sequens quam praecurrens liberalitas ac modestia, alios alliciet per-

persuadebitque parentibus, nusquam pignora sua melius et maiore cum spe boni euentus deponi, et ad opem publicae rei ferendam institui pararique, quam in prouidentis adeo parentis publici sinu posse: qua ipsa ex re, licet hoc non quaeratur, aucta ciuium multitudine, maior rerum omnium, quibus commodior vita redditur, adfluentia apud nos consequatur necesse est, vt adhuc consecutam esse, laeti agnoscimus. Et quis vereatur in eam urbem mittere liberos suos, in qua tot praeclaris institutis vitam et honestatem suorum septam quasi et munitam nouerit; in qua praeter praesidium militare, cuius dux summus pariter atque ductores caeteri humanitatis quoddam certamen cum musarum cultoribus iussu regio instituunt, excubiae etiam nocturnorum vigilum sint constitutae, quorum est ad improuisum tumultum vocatos non vocatos accurrere, vim et insolentiam ebriorum, aut si quis alius sit male sani cerebri, coërcere; in qua, ad nocturnam securitatem obtinendam facilius, lucernae plateis omnibus satis crebrae luceant; in qua ab hoc ipso inde tempore, singulis diebus dominicis cohortentur ciues nostros, et si qui audire alii volunt, ad pietatem, concione publica, sua quisque vice Theologi; in qua denique morum et honestatis rationem haberi accuratissimam, exemplis luculentis eorum, qui, vel aliunde naufragio quasi quodam eiectioni, nidum sibi nequitiae struere hic voluere, vel alioquin turbare aliquid ausi sunt sancitum est; omnium autem maxime constat ex his, quae per ipsa dedicationis sollemnia oculis suis auribusque tot hospites crediderunt. Ad ea statim accedemus, cum breuiter coeptae narrationis telam pertexuerimus. Sic nimirum primus publicatae et apertae

quasi litterarum vniuersitatis annus cum auctumno anni XXXV. exiit feliciter. Sed neque hiems instans eam refrigeravit, qua magistratum academicum virtutibus suis, quas superioribus in magistratibus Erfurti cum saepe, tum proximo ante discessum tempore, declarauerat, gessit REINHARTVS. Cum enim iure optimo esse eam iussisset cum augustissimo caesare rex noster potentissimus, vsa illo est, creauit doctores, medicinae primum, ALBRECHTO brabeuta a. d. III. Decembris, CHRISTOPHORVM HENRICVM PAPENIVM Gottingensem, ac deinde, prout opportunitas tulit, reliquos omnium facultatum, quorum nomina et honores in hoc ipso volumine commemorabuntur. Hoc ipso tempore ALBRECHTVS idem primam humani corporis dissectionem publicam instituit, et alacriter, etiam cum valetudinis suae, quam adflictiissimam huc attulerat, dispendio persecutus est. Certe vltimum hoc illi operum mortalium fuit; cum paullo post soporoso morbo, carum vocant medici, extinctus, nouum nouae academiae luctum obiecerit. Qua in re simile iterum fatum habuit Halensi, quae et ipsa Spenerum suum ante quam inauguraretur amisit, naturae, quam ALBRECHTVS etiam interpretatus fuerat, et ipsum quendam mystagogum.

Sed aliis rebus laeta fuerunt anni XXXVI. initia. Iplis Kalendis mane aduenit Tubinga e sinu patriae, vbi philosophiae professor fuerat, ad nos arcessitus IO. FRIED. COTTA, qui orientis litteras ordinario munere, extra ordinem autem theologiam quoque doceret. Laetus in primis fuit octauus Ianuarii dies, quo placuit indulgentissimo patri nostro, sacratissimi nominis

nominis sui honorem impertiri huic academiae, eaque ipsa re illam tanquam filiam sibi adoptare. Diu praesens inter populos suos fruatur gloria sua, et civium amore, regum optimus, et patrem se vocari nostrum mitis placidusque, ac laetus rebus nostris, patiatur. Sub veris initia ex aula reuerendissimi serenissimique Lubecensium episcopi, ac ducis Slesuicensis Holsatiae, cuius cum consilarii aulae et iustitiae dignitate primus medicus fuerat, ad nos appulit GEORGIVS GOTTLLOB RICHTERVS, cui primus gratiosi ordinis locus, cum aulici consilarii honore & medici regii, iam superioris anni mense Septembri collatus fuerat. Hoc igitur ad antiqua studia sua redeunte, quae Kilonii quondam extra ordinem tractauerat, adscitoque aliquanto ante RICHTERI aduentum in medicorum ordinariorum numerum SEGNERO, res lapsae illius ordinis restitutae sunt. Circa haec tempora cum magistratum cepisset, et cum dignitate gereret MASCOVIVS, publicum academiae aedificium, elegans oppido et splendidum, eo usque certe perfectum est, vt capere posset thesaurum incomparabilem, Bulowianam bibliothecam, de qua paucis hic facienda mentio est, plenius omnia persequi alias forte dabitur. IOACHIMVS HEINRICVS liber Baro de BVLOW, consiliarius GEORGII I. intimus, et magnus in Cellensi ducatu aduocatus, collegerat sibi summo studio, impensis maximis, nec felicitate minore, bibliothecam, in qua ex omni genere librorum optimos quosque et pretiosissimos extare volebat, quos etiam glutinatoris opera auro impresso exornari curauerat splendide. Hanc post mortem quoque suam, (incidit ea in annum saeculi XXIII.) integram seruari, et publicam esse iusserat, eoque in loco reponi, vbi vtilis

tilis esse posset quam plurimis. Paruerunt heredes, et Hanuouerae eam feruari curarique voluerunt. Cum vero de academia Gottingae condenda agitaretur, illa maxima neque praetermittenda visa fuit opportunitas, cumulate perficiendi, quod vir illustrissimus destinauerat. Facile igitur consenserunt heredes illustrissimi atque generosissimi, FRIDERICVS L. B. a BVLOW potentissimi Borufforum regis a consiliis status et belli intimis, curiae Lithuanicae prouincialis praeses, ecclesiasticarumque rerum director, Iohannitici Ordinis eques, tum ERNESTVS AVGVSTVS et GEORGIVS WILHELMVS liberi barones a BVLOW, idque litteris consignatum publicis testati sunt, vt Bulowiani thesauri huc transferrentur, essentque fundus quasi quidam bibliothecae academicae, cui deinde, (vt ICtorum verbo vtamur) ad cresceret, quidquid vel regia liberalitas conferret, (et multum profecto tum in libris tum in pecunia contulit, conferrique quotannis iussit) vel de symbolis eorum, qui nomina dant academiae, aut honoris ab ea gradum accipiunt, emeretur. Et nondum de illata eodem bibliotheca, quae gymnasii fuerat, diximus. Itaque contigit huic vniuersitati, vt sub ipsa initia, bibliothecam habeat instructissimam, si qua alia, sed ornatiorem forte, quam reliquae per Germaniam omnes. Magna vis instrumentorum et machinularum, tum naturae operibus indagandis; tum efficiendis ac dimetendis humanis, accommodatorum, elaboratorum quidem ab artificibus fere praestantissimis, eleganterque auro atque argento ornatorum, quam eiusdem illustrissimi, dum viueret viri studium collegit, eidem bibliothecae inferetur, cum primum dignum tanta elegantia receptaculum perfectum fuerit. Quanta etiam futu-

futurorum incrementorum, quam secura spes sit, in gratiarum actione, huic historiae subiecta obscure certa causa subindicatum est: idque sero aperiri, sero muneris auctori publicas gratias decerni, tum ipsius causa, tum nostra etiam, quo sinceriora esse vota credibile est, optamus.

Sub initium auctumni magistratum academiae commissarii nomine iniit, quem magna illius cum utilitate gesit, et finiuit feliciter, SCHMAVSSIVS. Inter prima, quae pro magistratu egit, hoc fuit, quod ALBERTO HALLERO a Bernatibus suis, ubi medicinam multorum cum salute, et in anatomico theatro demonstrationes faciebat, publicamque curabat bibliothecam, ad suscipiendam medicinae professionem ALBRECHTI morte vacuefactam huc arcescito, locum in senatu academico suum, secundum nempe in medicorum ordine tribuit. Idem mox professores extraordinarios GE. HENRICVM AYRERVVM, quem praesertim, quae circa summos in iure honores consequendos legitima sunt, dextre obita, augustissimi regis consilio commendabant; et IO. FRID. PENTHERVM, qui reddituum rerum metallicarum, aedificiorumque rationes consiliarii dignitate apud illustrissimum comitem Stolbergensem tractauerat, consiliarii regii honore ornatos, illum etiam iuridicae facultatis assessorem, hunc aedificiis tuendis praefectum; LVD. MARTINVM KAHLIVM denique, qui in Halensi academia philosophorum ordini adscriptus fuerat, sacramento adegit. Omnes hi paucis ante inauguralia sacra hebdomadibus inter ordinarios professores, iuris quidem AYRERVS, reliqui duo autem philosophiae, locum occupare iussi sunt. Ut
in

in aedificiis vltima coronis imponitur: Sic professorum Collegium primario primi Theologorum Ordinis professore IAC. WILHELMO FEVERLINO, qui Altorfii sacras literas et Philosophiam docuerat, tandem impletum est.

Atque haec fere intra tres annos gesta, quibus sic aedificiis, viris, legibus, condita et constituta Academia, sic ipsa vndique aucta et expolita vrbs est, vt sub tam placido imperio, quale est GEORGII II, tam miti summarum rerum administro, qualis est MVNCHHVSIVS, inter tot impedimenta, illinc saepe vnde minime metueres obiecta, vbi cum tot hominum tam variis ingeniis, luctandum erat, hoc tantae molis opus perfici potuisse, miremur merito, diuinamque in ea re prouidentiam, magnum Regis animum, industriam MVNCHHVSII incredibilem, agnoscamus atque veneremur.

Haec itaque cum ita se haberent omnia, idoneum tempus visum est, quo prodiret quasi de thalamo suo Georgia Augusta, vt, quibus rebus, quam splendide exornata esset a munifico Patre suo, ostenderet; quo publica caerimonia et sollemni pompa inaugurata dedicaretur. Licet enim pleno iure suo gauisa atque vsa fuerit haec vniuersitas studiorum, ex quo tempore tabulis Caesareis et suis instruxerat illam Rex Potentissimus; licet et iurisdictionem Academicam omnem explicauerat, et honorum suorum gradus contulerit, quos ratos esse, atque optimo iure valere, negauerit nemo: tamen placuit Regi, nihil eorum praetermittere, quae ad commendandum illustrandumque munus suum pertinerent; aut iusta tali in re superiorum temporum obseruatio fecisset. Iussi sunt

sunt ea de re sententias dicere et conferre primum aliquot professores, qui vel vidissent id genus sollemnia, vel studiosius legisse putarentur. Horum deinde cogitatis vsum prout videretur Consilium Regium, totum rei gerendae ordinem, ab ipso Augustissimo Rege probatum, huc misit, et Commissario Senatuque Academico exigendum persequendumque commendavit. Qua in re commode euenit illud in primis, quod magistratus, vt iam indicauimus, continuatus est viro vti acerrimo et vigilantissimo, ita rebus gerendis per superiorum quae ornauit, munerum rationem ad-
 sueto, et subacto; qui sollicitam et nihil remittentem curam adhibuit, primo quidem, vt sub hoc ipsum tempus, vbi tot attentos spectatores habitura esset haec Academia, nihilo, quam adhuc se praestiterant, immodestiores haberemus ciues; verum tales, qui ipsi suis moribus et se et doctores suos commenderent; deinde vti reliqua etiam regiis litteris iniuncta suo quodque tempore peragerentur. Itaque ante omnia Regii de inauguranda Academia edicti exempla typorum ope multiplicata, publice proposita, et, vt ad omnium notitiam peruenirent, distributa ac dimissa sunt. Tum Programma Vniuersitatis nomine propositum, quo id ipsum pluribus verbis significaretur, atque ad spectandum inuitarentur hospites; ad modestiam et humanitatem, suas virtutes, nostri incitarentur. Illius porro Programmatis exempla aliquot ad Academias omnes, loquentes quidem Germanice, et Protestantium, qui vocamur, sacris vtentes, cum litteris Academiae nomine scriptis missa, quibus rogerentur, vt significare ciuibus suis consilium Regium, et actioni nostrae fauere vellent. A Iulia ad Elmun
 illud

illud praeterea petatum est, vt pro sororia illa necessitudine, qua communi erga Augustissimum parentem pietate deuincimur, Legatum Ordinis sui vnum alterumque mittere ad nos vellet. Responsum ab omnibus humanissime; litterae ipsae, et quibus praeterea honoribus sollemnia nostra quaedam illarum profecutae sint, deinde proponuntur.

Inuitandorum Ordinum Prouincialium, praeclare, vt supra commemoratum est, de hac Vniuersitate meritorum, curam Consilium ipsum Regium suscepit. Hic interim, quo magis praestitutum tempus appropinquaret, tanto magis feruere omnia studiis. A Commissario Academiae inuitati septem Comites Illustrissimi, quorum deinde ponentur nomina, vt non praesentia modo sua ornare caerimoniam, sed operam etiam ferendorum insignium amplam Academiae, neque sibi inhonestam, praestare vellent, ita vt ipsorum humanitate et cognita quotidianis experimentis modestia ac ciuilitate dignum erat, responderunt. Magno etiam se numero offerebant, qui Designatorum siue Caduceatorum, Marschallos vulgo vocant, pompae per partes ac membra, quasi sua regendae ac deducendae, prouinciam suscipere vellent. Qua in re illud ante reliqua constitutum, vt Legationi ipsi Regiae quatuor adiungerentur generosi; reliquis autem pompae membris bini quorum alter generis etiam nobilitate censeretur; quis autem quo in loco ministerium illud obiret, sorti permissum. Hic honestissimum quoddam certamen animaduersum est, sorti deferentibus omnia his quoque, quos generosae stirpis antiquitas ne sollicitaret; vt vltra Academicam illam aequalitatem ciuilitatemque aliquid peterent, quidam verebantur; reliquis
contra

contra dextrum et antiquiorem in vno quoque pari locum, et vt a solis generosis deducerentur Legati, vltro nobilitati tribuentibus. Qua modestia si semper vbique vterentur Academici, incommodis multis, et cruentis non nunquam rixis supersederi poterat. Quam libenter eam prouinciam susciperent, quantoque eam sibi honori putarent hi caduceatores, vel inde apparuit, quod tunicis Attalicis omnes, aut vestibus alioqui pretiosissimis exornati suo tempore compa- ruerunt. Tum his igitur Caduceatoribus, tum Comitibus Illustrissimis, tum summis et Magnificis viris, qui vel Prouincialium ordinum nomine, vel Iuliae Academiae, interfuturi pompae erant, mature ordo totius caerimoniae, et scriptis comprehensa ratio, tra- dita atque missa est, cautumque adeo, ne quid postea improuisae confusionis, ignorantiae, disceptationis, contentionisue, negotium, quod in elegantia quadam et concinna venustate totum inest, turbare facile pos- set. Simili de caussa edictum propositum, quo pater- ne ciues, nec sine beneuolentiae significatione hospites, qui iam aduentare incipiebant, admonerentur, ne quis immodestia sua, ebrietate, petulantia, turbare vellet publicam laetitiam, sed hilares potius et boni bonos dies nobiscum omnes obirent.

Nimirum iam circa Augusti mensis finem aduene- rant non Academici modo honoris, et graduum, quos vocant, Candidati Facultatum omnium, qui legitima ante facere, et tum in colloquiis, quae examina dici- mus, tum in disputationibus publicis ingenii et do- ctrinae suae gustum dare vellent; sed alii etiam, quos rei nunquam visae, nunquam forte iterum spectandae, opportunitas exciuerat. Itaque publica auditoria fre-

quentari ab eo tempore, et feruere inauguralibus disputationibus, ac tota passim vrbe homines ipso hospitum aduentu ad expectationem nouae rei erigi, atque animaduvertere, non frustra susceptam fuisse, proximo ante tempore, a Collegio peculiari eorum, quos Politiae Commissarios vocant, cui de Academia praefes datus est, curam tum annonae omnis generis, tum hospitiorum; cui quidem vtrique rei ita prospectum est, vt in maxima insolitaque hominum multitudine, quantam forte ab eo inde tempore non vidit Gottin-ga, quo cataphractorum equestria certamina, et hastatos ludos, intra moenia sua spectauit, peragi, neque diuersoria commoda, neque aliarum copiarum, aequissimo pretio venalium, quidquam cuiquam defuerit.

Longum est enarrare, qua ratione vnaquaeque res curata sit; illud speciminis loco indicabitur. Aduenientibus hospitibus in ipsa porta vrbis datum est edictum typis expressum, in quo monerentur, quo eundum esset, si quis nondum haberet hospitium: et erant constituti homines, qui descriptas haberent domus et conclauia, eaque in classes distributa suas, prout quis vel laxius, illustrius, commodius, diuersari, vel arctiore hospitio contentus esse vellet. Ad eundem modum descriptum erat, vbi stabulari equi possent; vehiculis et mollioribus illis et vulgaribus, loca adsignata: indicatum, vinorum aliorumque potuum vbi, et quo pretio copia esset? Cauponae tum perpetuae, tum temporariae vna alteraque, thermopolia, foeni et auenae copia, vbi esset? verbo, edictum illud qui haberet, habebant autem omnes, ille peregrinum se vix amplius sentiebat in vrbe, quae alias raro peregrinum viderat.

Edictum aliud Magistratus Academici aduentantibus datum est, in quo indicaretur, quid agendum esset, si quis in templo Academiae adesse, et spectare sollemnia vellet: in promptu erat notitia quaedam totius caerimoniae, ordoque omnium rerum descriptus, quam qui prae manu haberet chartam, sine notore poterat vel inter sollemnem pompam, vel in templo ipso, personas omnes noscere, et quid ageretur, si etiam vox nulla ad aures ipsius perueniret, intelligere. Dies Septembris quintus decimus, Dominicus qui esset, iam sacer fuit huic caerimoniae. Iussu enim Regio supplicatio in templis omnibus instituta, qua gratiae immortalis Deo agerentur, qui opus suum, hanc Academiam, huc usque laetis auspiciis prouexisset, admonerenturque homines, ut recte uti fruique vellent munere diuino atque Regio *. Hoc ipso die primum inuisit ad nos, suppresso quidem et occultato Legationis et personae splendore, Excellentissimus Legatus Regius, GERLACVS ADOLPHVS de MVNCHHAVSEN, qui et fratre suo Illustrissimo, PHILIPPO ADOLPHO, Consiliario Regis intimo et Stadenfis Consilii Principe, comitatus, et secundo Legato, Perillustri viro IO. PETRO TAPPIO, considerare coram vellet, paratane essent omnia, locus praesertim an satis actioni suscipiendae ornatus aptatusque esset? et primum hanc voluptatem cepit, hunc fructum incredibilium curarum laborumque suorum, ut nihil non ex praescripto, hoc est, ex dignitate vel commoditate

Hh 2

pera-

* Proposita publicae pietati verba Psalmi CXXII, 3 - 9.

peragendae caerimoniae, adornatum esse inueniret. Nimirum ex area, siue naui, quam vocant, ecclesiae, quae Diuo Paulo olim dedicata aedificiis Collegii Academici continetur, remota sunt subsellia omnia, vt tanto maiorem numerum spectatorum stantium caperet. Ea quae remotior a choro pars est, insuper gradibus quibusdam retro sublata fuit, vt quo quis remotius staret, tanto idem emeretur altius, liberio-remque prospectum haberet. Chorus, quem temporarium conseptum a naui ecclesiae diuideret, ipse etiam gradibus aliquot sublatus, ac molli insuper fastigio versus remotiora a naui aliquantulum adsurgens purpureique coloris pannis stratus vndique, subsellia habuit ad vtrumque latus, in medio vero altissimoque loco pulpitem serico purpurei coloris, et limbis aureis distincto stratum, ad cuius dextrum latus sella stabat holoserico et auro ornata, anaclinterio siue dorso pariter et brachiis instructa, sedes Legati primarii; in sinistro vero latere collocata fuit sella ornata similiter, nisi quod careret brachiis, in qua secundus Legatus adsideret. Ad dextrum porro chori latus trina subsellia parata erant, quorum media occuparent Ordinum Prouincialium et Academiae Iuliae Ablegati; post hos, ad ipsum parietem, locum haberent Magistratus vrbanus, et sacerdotum collegium; ante autem, assiderent illustrissimi Comites, quibus parata erant subsellia sine lorica, vt ministrare commodius insignia possent. Ad sinistrum chori latus similia subsellia Professoribus Doctoribusque posita, et graduum Academicorum Candidatis, nisi quod pro anterioribus illis subselliis ipso dedicationis die posita erat mensa longa recipiendis insignibus, in cuius locum ta-

men

men altero, promotionum, die subsellia pro Candidatis collocata sunt.

Podia templi in conclauia quasi quaedam, suis insignita numeris, diuisa erant, quibus numeri tesserarum responderent, vt prout quisque tesseram adferret, ita locus illi a dispositis militum praesidiis adsignaretur. Haec, et Auditoria, atque Bibliothecam, totumque adeo aedificium, cum perspexisset Legatus, Wehndam se ante meridiem iterum recepit, digno persona sua apparatu atque splendore rediturus postridie. Hoc enim die, sextus decimus erat Septembris, circa horam secundam, ad ipsum introducendum Wehndana porta, post breuem per urbem transuectionem egreditur equestris turma tum eorum, qui equorum subigendorum artem in Hippodromo nostro discunt, tum de omni numero Academicorum ciuium, prout cuique volupe aut commodum erat, collecta, (centum et viginti circiter numerabantur) in equis bonam partem militaribus splendideque stratis et phaleratis, ornata ipsa vt vestibus, ita alacritate, recto et decoro corporis habitu, in primisque modestia. Ibant autem bini, ducente agmen stabuli apud nos Academici Magistro Trichterō, cogente, qui vibrare arma docet, Kahnio.

Non procul a Wehndensi praetorio erant, cum egredientem ipsum Legatum vident. Seiugi curru itinerario vehabatur, adfidente ad sinistram ipsius Legato altero, cuius vacuus currus proxime sequeretur; vtrique porro curru famuli plures instabant. Ad quinquaginta fere passus cum abessent, resistunt equites, descendunt, qui in primo agmine fuerant, delecti ab vniuersis Oratores BURCHARDVS CHRI-

STIANVS BEHRIVS, Eques Luneburgicus, et ANASTASIVS CONRADVS WEICHBERGERVS, Brunsvicensis, quorum ille breui oratione habita vniuersorum ciuium nomine Legatum reuerentissime salutatur, cui humanissime placidissimeque ipse respondet, et quam iucundum sibi sit cum ipsum quo iam fungatur munus, tum Academicorum officium, qua pollet facundia ostendit. Quo facto circumactis equis, vt iam clauderent agmen, qui modo duxerant, currum ipsius antecedunt, et sic visenda illum pompa in urbem introducunt, in cuius ipsa porta praesto fuit salutandi causa magistratus urbanus. Syndicus verba cum fecisset, come responsum huic quoque Collegio dedit Legatus Excellentissimus.

Paratum ipsi fuerat diuersorium in ampla domo, quam habitat Dux Praesidii Gottingensis, Io. AVGVSTVS DRVCHTLEBIUS, Vir Generosissimus fortissimusque, Brigadam ducere nuper iussus, sui autem Regimenti tribunus. In hanc cum per Wehndanam plateam, amplam illam quidem et satis spatiosam, sed innumerabili hominum multitudine ita refertam, transitus vt vix daretur, delatus esset, Senatus ipsum Academicus, in ipso vestibulo consistens, venerabundus excepit, et in anterius cubiculum profectus est. Hic cum conuersus consisteret Legatus; Commissarius Academiae SCHMAVSSIVS affectus suos et collegarum, gaudia, pietatem, bonam spem, et vota, breui oratione, sed ad personas et negotium accommodatissima, declaravit: cui, vt solet, Legatus respondit, et, quam omnes plurimis speciminibus cognitam habent, prolixam benignitatem, voluntatemque propitiam, iis verbis ostendit, quae ipsa nouis
vin-

vinculis animos omnium adstringerent. Neque satis habuit vniuersim omnes benigne alloqui, sed prout in quemque oculis incidisset, comiter illum appellare, et vel requirere aliquid, vel narrare, sermonesque miscere familiarius, nec prius eos dimittere, quam nuntiata Prouincialium Ordinum, Helmstädiensiumque Legatorum, atque Illustrissimorum Comitum, praesentia, qui salutandi causa omnes venerant, auocaret ipsum, et de discessu nos admoneret. Quos modo dixi salutatum venisse, ii omnes in ingressu ipso cubiculi excepti a Legato et eodem reducti sunt: ad adsidendum inuitatus nemo, cum adsistens cum stantibus ageret. Inter haec turma Studiosorum equestris in statione quasi, hemicyclo ante domum formato, manere, dum de fenestra prospicientis Legati aperto capite salutandi copia fieret, qua facta per modestum silentium, cum strepitus nisi a ferratis equorum pedibus nullus exaudiretur, discesserunt. Eodem tempore pyrobolariorum statio honoris causa ad Legati diuersorium collocata est. Vespera illa hilariter inquieta fuit. Cum enim magna vis hominum per portas omnes curribus, plaustis, equis, pedibus suis denique infunderetur; tum Campani aeris de turribus templorum omnium, sex autem numerantur, sonitus, aures implebat, quem mox tympanorum strepitus concentusque tubarum et lituorum a Symphoniacis in Iohannea turri et altera Iacobi collocatis, insecutus est. Eodem genere cantus (illis praesertim numeris, quibus *soli in excelsis Deo gloriam* antiquissimo hymno, Lutheri stilo, tribuit) et laeto Campanarum murmure, personuit, et excitata vrbs est ipso, qui iam feliciter illucescebat septimo decimo Septem-

bris die. Sub tertium Campani aeris impulsus, ante septimam horam, qui pompae interfuturi erant, conueniunt, in Collegii quidem diuersis conclauibus caeteri: ordinum vero Prouincialium atque Academiae Iuliae Ablegati, cum comitibus, in Legati Regii diuersorio, eiusque cubiculo anteriore. Legatus alter Regius in ipsum se cubiculum iam paullo ante contulerat. Designatores Legationis bini ad ingressum anterioris cubiculi, bini infra in vestibulo domus stantes, excipiunt aduenientes ac deducunt. Adfunt etiam Designatores, quibus Ablegatos, Comitesque antecedendi fors obuenerat, sumtisque caduceis, in cubiculo, quod vestibulo cohaeret, pompam Academicam expectant. Haec nimirum post horam septimam eo ordine, quem iam persequemur, ex interiore collegii area per Theologorum auditorium processit. Primum Studioforum agmen ducebant

FERDINANDVS RVDOLPHVS de BOEL-
ZIG Eques Saxo, et

ADRIA. IUSTVS MERCKER Quedlinburg.
Iuris Studiosi.

Hoc speciosissimum numero, laeto flore iuuentutis, vestium nitore, modestia in primis agmen fuit. De numero hoc habemus. Ad mille et quadringentos a se numeratos aiunt viri fide dignissimi: et passim tamen videres de fenestris prospicientes, stantes in plateis, vel qui in templum mature se contulissent. Caeterum quaterni exhibant aula Collegii, vt quisque portae proximus esset, vt quemque notitia aut familiaritas ad alios adiungeret, nullo generis, aetatis, aut quocumque alio obseruato discrimine, hospites intermixti

mixti nostris, de nulla re contendentes alia, quam vt quisque ordinis, tranquillitatis, hilaritatis, se ostenderet studiosissimum.

Post hoc praeceuntibus cum caduceis,

EBERHARDO AVGVSTO Barone de GEM-
MINGEN Heilbronnensi, et

RVDOLPHO CHRISTOPHORO BILDER-
BECK Cellensi Studiosis Iuris

incedebant linguarum, et mouendi ad numeros corporis magistri, in quibus antiquior locus datus est Regio stabuli Academici magistro. Sequebantur, designatoribus

BVRCHARDO CHRISTIANO BEHR Eq. Luneb. et

HENRICO MAGNO BARKHAVSEN
Schauenb. Studd. iur.

Sacrorum apud nos interpretes ac ministri cum suo Ephoro, sacerdotalibus trabeis induti: ac ductu

IO. WILHELMI LVDOV. de BERLEBSCH,
Eq. Hannouer. et Hassi, Stud. iuris, et

LVDOLPHI WILH. HÜPEDEN Iuhnda
Hannou. Stud. Theologiae,

Magistratus vrbanus, nigris vestimentis pompam honorans. Tum Academicorum honorum Candidatos praecedebant

OTTO DE MVNCHHAVSEN Equ. Hannou.
Stud. Iur. et

FRID. WILHELMVS ZIEHN Neoburgo
Cell. Stud. Theol.

Porro Magistros Philosophiae, quibus primo loco adiunctus erat Iuridicae Facultatis Actuarius, IO. HENRICVS LISTIVS, ducebant

LVDOVICVS BARO SCHENCK de Winterstaett, Eq. Luneb. et

IO. IAC. WOLFF Hamburg. Studiosi iuris.

Doctorum omnium Facultatum, qui nigris vestibus palliatique non minus quam Magistri erant, horum igitur agmini antiquissimo loco adiuncti erant Secretarius Academiae WILHELMVS KYPEKE, cum Gallicae linguae Professore ANTO. RVGEMONTIO. Hos ducebant

HENR. CHRIST. de STOCKHAVSEN Equ. Hannouer. et

IO. CONR. LVDOVICVS SCHLEMM Hannouer iur. Studd.

Denique caduceatoribus

GOTTLIEB LVDEWIG de LENTHE Equ. Cellensi, et

NICOLAO SCHWARZ Sudensi Pomer. Studiosi iuris,

Collegium vniuersum Senatus Academici procedebat, nouo et magnifico habitu etiam conspicuum, pileo supra quadrato holoserico, trabea ex optimo panno Anglico talari cum sirmate non nullo, manicis ultra scissuras vbi brachia exseruntur, ad terram fere dependentibus, descendentibusque vtrinque a collo latis ex holoserico concolori clauis, et reliquis ex eadem materia replicationibus, distincta. Philosophorum ordini,

ordini, qui hic primus ingrediebatur, color attributus est violaceus, medicis ille, qui de purissimo minio fulget, purpureus Ictis, niger theologis. Rubra etiam academiae ministris siue Bidellis pallia data sunt, quibus induti commissarium academiae, (hic cum designato pro-rectore vltimum, hoc est antiquissimum locum tenebat) sequebantur. Haec satis longa pompa ubi egressa conseptis collegii, dextro flexu per librariam et hinc Wehdanam plateam ad legati diuersorium peruenisset, paullum ibi restitit, dum id nuntiarent collocati in vestibulo caduceatores legato, et placeretne ipsi pergere? interrogarent, atque eam ipsam illius voluntatem significarent pompae principibus. Hicigitur diuersorio legati primum egressi reliquae se pompae adiunxerunt academiae Iuliae ablegati, illustris et generosissimus Io. GVILIELMVS de GOEBEL, vtriusque iuris doctor et P. P. O. ordinis sui senior, serenissimi ducis Brunsvico-Luneburgensis a consiliis aulicis dicasteriique Guelfici assessor, itemque excellentissimus atque experientissimus PETRVS GERIKE, medicinae doctor, huiusque et anatomiae ac chemiae P. P. academiae scientiarum regiae Berolinensis collega, quibus caduceatores praeibant

IOACHIM WERNER A BÜLOW Equ. Lauenburg. et

HENR. BURCHARDVS STEGEMANN Diepholt. studiosi iuris.

Tum praecedentibus

HANS HINRICH von der DECKEN Equ. Bremensi, et

ANA-

ANASTASIO CONR. WEICHBERGER
Brunsv. stud. iuris,

insignia academiae et pignora, imposita holosericeis
coccineo colore puluinis, quorum futurae aureis lim-
bis tectae, ex angulis autem aurei cum villis nodi depen-
debant; insignia ergo academiae portabant comites,
quos ipsos insignia academiae decora reputamus meri-
to. Vnicuique illorum ad latus adiunctus ibat adiu-
tor quidam et quasi armiger, quem ipse sibi delegis-
set, qui, si opus esset in longiuscula via, ipsum suble-
uaret, et, ne quid incommodum aut male ominatum
accidere posset, prouideret. Placuit eum seruare or-
dinem, quem dies, quo quisque academicorum Albo
inscriptus est, subiiceret: qua in re illud venuste acci-
dit, vt eadem aetatis fere et staturae ratio seruata vide-
retur. Igitur, quod nouissime nomen dedisset, princeps
ibat cum statutis, sigillo, et pallio decani philosopho-
rum ordinis

Illustrissimus Comes, PHILIPPVS ERNESTVS, Co-
mes et nobilis dominus Schaumburgi LIPPIAE
et Sternbergae, in Aluerdissen,
latus ipsius claudente

CHRISTO. FRID. GEORGIO MEISTERO Weickers-
hemo-Franco, iuris stud.

Illustrissimum comitem HENRICVM XI. RVTHE-
NVM S. R. I. Comitem ac Dominum Plauiae,
Dynastam de Graiz, Crannichfeld, Gera, Schlaiz
et Lobenstein, lineae senioris,
portantem statuta, sigillum, et pallium decani faculta-
tis medicae, comitabatur familiaris ipsius

IO. LEOPOLD VERTRAVGOTT de GELHORN
Equ. Siles.

Illustrissimus Comes, LVDOVICVS BERNHARDVS,
Comes HENCKEL, et Baro de Donnersmarck,
Dynasta inclutarum et partim liberarum inter
status Silesiae dynastiarum de Beuthen, Tarno-
wiz et Odenberg, dominus de Gfoell et Wesch-
dorf,

ferebat statuta, figillum, et pallium decani ordinis
Ictorum, adiutore

IO. BENIA. REINHARTHO, Erfurtenfi iuris Stud.

Illustrissimo Comiti WILHELM REINHARDO, Co-
miti in Isenburg et Budingen iuniori,

habenti statuta, figillum et pallium decani theologici
ordinis, succenturiatus quasi erat

GOTTLIEB HENRICVS TREVER, stud. iur.

Illustrissimi Comitis ALBERTI AVGVSTI, Comitis
in ISENBURG et Budingen, medii,

qui ferret pallium cum pileo pro-rectoris, latus tegebat

AVGVST. WILH. de RHETZ, Equ. Guelferbyt.

Illustrissimus Comes, FERDINANDVS CASIMIRVS,
Comes in ISENBURG et Budingen, senior

dum gestat statuta generalia vniuersitatis cum matricu-
la et sigillo academiae, adiunctum sibi habebat

GE. LVDOV. MEHMET de KÖNIGSTREV,
Anglum.

Illustrissimum denique Comitem HENRICVM ER-
NESTVM Comitem STOLBERGAE, in König-
stein,

stein, Rochefort, Wernigerode, et Hohenstein,
 Dynastam de Epstein, Munzenberg, Breuberg,
 Aigmont, Lohra et Klettenberg,

cui commendata erant priuilegia tum caesareum, tum
 regium, vna cum sceptris academiae, decussatim pul-
 uino impositis, subleuare paratus ibat

IO. CHRIST. IAEGER de Iaegersberg, Equ. Wur-
 temberg.

Hi igitur in publicum e diuersorio legati cum proces-
 sissent, a caduceatoribus quatuor

FRIDERICO WILH. de VSLAR, Equ. Hannouer.

ANDREA HENRICO de PLATEN, Equ. Po-
 merano,

ERNESTO AVGVSTO von dem Bvsch, Equ.
 Westphalo,

HERM. FRIDER. de BEHR, Equ. Curlando, stu-
 diosis omnibus iuris,

deducti legati regii intra vestibulum diuersorii currus
 suos conscendere, primarius quidem binorum sedili-
 um, seiugem, ternis vtrinque stipatum pedissequis,
 quem praecedebant deinde laudati modo caduceatores
 quatuor; alter vero vnius puluini, equis iunctum duo-
 bus, cui a tergo insistebant pedissequi. Sequebantur
 caduceatores

VLRICVS ANDREAS a WACKERBARTH,
 Equ. Lauenb. et

CAROLVS KLENTZE Megapolit. iuris studd.

atque hos prouincialium ordinum a legati, curribus in-
 uecti suis, biiugis ipsis quoque, qui in Wehndana pla-
 tea

tea adhuc ordine cum stetissent, iam progressos extra diuersorium legati dominos recipiebant, quorum hic nomina ponere, iisque splendorem huic narrationi conciliare, fas fuerit.

E Principatu Calenbergensi

Reuerendissimus G E O R G I V S, liberi et imperialis monasterii, Luccensis Abbas, a consiliis prouinciae et aerarii, et

Perillustri ERNESTVS AVGVSTVS ab ILTEN, curiae prouincialis iudex atque a consiliis prouinc. et aer.

E Luneburgensi Principatu

Perillustri WERNERVS HENRICVS de CAMPEN, a prouinciae consiliis et curiae prouincialis assessor, et

Perillustri G E O R G I V S W I L H E L M V S L. B. de S P O E R K E a prouinciae consiliis et curiae prouincialis assessor.

E Principatu Grubenhagenensi

Generosissimus GE. LVDOVICVS a MINNIGERODE, commissarius licentiae Wollershusanus.

E Lauenburgico Principatu

Illustrissimus Comes, GE. LVDOV. de K I E L M A N S E G G, inter milites praetorianos maior excubiarum magister.

Generosissimus DETLEF a BÜLOW, in Gudow.

Ex utroque comitatu Hoiensi

Perillustri H I E R O N Y M V S a Q V I T E R, a consil. prouinc. et aer.

Per-

Perillustriſ ADAMVS ERNESTVS CHRISTI.
a STAFFHORST, cubicularius regius, prae-
fectus superior, et a prouinciae atque aerarii
confiliis.

Claudebatur agmen vacuis, niſi quod famuli inſiſte-
rent, comitum curribus, eo, quem ipſi tenebant
heri, ordine euntibus. Sic per forum progredieba-
tur pompa, inter Nolani aeris murmura, et tubarum
clangores, et ſonitus tympanorum, quorum chorus in
pinnis curiae diſpoſitus reſpondebat alteri in Iohan-
nea turri collocato, ſic ſuperato frumentario foro,
dextro flexu per Gronanam plateam, ampliffimam to-
tius vrbiſ, et arboribus vtrinq̃e conſitam, hincque
tranſuerſo itinere verſus templum academicum ſiue
Paullinum pergebat, cum interea non comitarentur
eam homines, aut per compendia euntes biſ iidem
ſpectarent, ſed forum, et vicos, et domus omnes
ſimul implerent. Multi circa templum praefertim,
quod modo nominaui, cum fenestrae omnes occu-
patae eſſent, in tecta ipſa aſcenderant, tegulisque ſub-
latis fecerant ſibi ſpectacula; quidam periculofius et-
iam in ea loca fuerant eniſi, vbi ſuſpenſum et fallax
veſtigium, quod procul intuentes terrebat, ipſi prae-
ſpectandi cupiditate non metuebant. Ne quid in tan-
ta hominum multitudine turbaretur, diſpoſitae per vi-
cos, qua ibatur, ſtationes, denis circiter paſſibus a ſe
diſtantes, cauebant. Plebs ipſa, quae ad minora et
quotidiana fere, vt ſunt nuptiarum, funerum, ſuppli-
ciorum quorundam, ſpectacula immodetiſ ſolet ſe-
gerere, ad hunc inuſitatum ſplendorem, qui oculos
praeſtingueret, viſa obſtupeſcere, placidum et facilem
eunti pompae progreſſum praeſtuit. Caeterum col-
loca-

locatus in podio Paullinae aedis exteriori, quod portae decumanae imminet, tympanorum tubarumque chorus salutavit aduenientem pompam, nec perstrepere ante, quam ingressi essent Legati, desiit. Hic praemonstrata sibi loca cum omnes occupassent, insigniaque in paratam ei rei mensam, praetensam professorum subselliis, post legatorum aduentum, deposuissent comites, cum iam pone Legatos ab utroque pulpiti latere starent bini caduceatores, reliqui autem in gradibus eleuati, uti dictum est ante, chori ita tamen ne cuiusquam prospectui officerent, atque ad transuersum conseptum, constitissent; symphoniaci modos numerosque a I O. FRIDER. SCHWEINITIO nostro factos, eodem moderante peragunt: verba germanici carminis infra sunt concioni de qua statim dicetur, subiecta. Tum vnus itemque alter hymnus ecclesiae sollemnis accinentibus instrumentis, cantatur: inter haec procedit in concionem vir venerabilis BALTHASAR MENTZERVS, serenissimi regis in ecclesiastico consistorio consiliarius, et primus in aula electorali concionator, atque orationem habet, quae ipsa quoque in hoc volumine* repraesentatur. Finita concione, et precum peracto carmine, eaque, quam sacerdotalem, benedictionem vocat ecclesia, hymnus, quo praesens Sancti Spiritus numen eadem implorat, accinentibus et hic instrumentis musicis, a toto populo cantatur: sub cuius finem a duobus designatoribus, qui sinistro pulpiti lateri adhuc adstiterant, euocatus legatus alter, idemque orator regius, pulpitum conscendit, ipsamque inaugurationis atque dedicationis caerimoniam peragit, qua dignitate atque decen-

I i

tia,

* In illo scil. de inaugur. Acad. Georg. Aug. supra iam citato.

tia, existimare possunt, qui norunt virum; sciunt, qui praesentes adfuere: quibus verbis, quam ad rem ipsam accommodatis, usus sit, ut ii etiam cognoscant, qui tum frui illo non potuerunt, tota ipsius actio, hoc est, nobilissima pars totius caerimoniae, huic narrationi subiuncta est. Cum nimirum, ne plane nihil de ea dicamus, verbis, quorum facultatem habet, grauissimis, et cuius rei causa conuentum esset, indicasset, et serenissimae Guelforum domus commemorasset quaedam in bonas litteras antiqua merita, quaeque bonarum litterarum apud maiores nostros diuersis temporibus fuerit facies, quanta illarum sit vtilitas, breuiter strictimque, accurata tamen comtaque oratione, explicuisset; ad ipsum propius accessit negotium, ac de consilio augustissimi regis condendae academiae, illiusque successu ea, quae tempus postulare videbatur, dixit. Tum ipsa verba sollemnia, quibus inaugureretur dedicareturque academia, cum maiestate quadam pronuntiauit, aduocatumque ad se nouum primumque academiae Georgiae Augustae pro-rectorem, quum sacramento prius adegisset in eam formulam, quae semper in posterum seruabitur, pileo et pallio auro purpuraque fulgentibus induit: priuilegiorum legumque exemplaribus sacra manu firmatis, et splendidissime cultis, sceptris item ac sigillis, omnibus denique magistratus sui insignibus instrumentis, iuribusque exornauit: tum decanos quatuor quasi decuriarum, quas facultates dicimus, ipsos quoque condecorauit palliis ex holoserico, ordinis cuiusque colorem referentibus, legumque ipsis exempla authentica cum sigillis tradidit: reliquorum autem per singulos ordines professorum nomina, et quam partem doctrinae quis-

quisque ornare iussus esset, recensuit. Qua in re tum caetera magnam dignitatem habuerunt, tum illud, quod pro diuina, qua pollet memoria, haec omnia sic exsecutus est, vt ad commentarium respicientem nemo inter tot auditores obseruauerit. Finem dicendi cum fecisset, denuo audiuntur symphoniacii: redit ipse sessum ad sellam suam: in pulpitem escendit nouus pro-rector, ornatu nouo et splendido conspiciendus, ac breui ille quidem sed digna isto loco, istis auditoribus, oratione gratias agit immortalis Deo, inuictissimo caesari, regi potentissimo, illustrissimo legato: futurique temporis felicitatem ex ipso, quod modo perfectum esset, munere regio orituram, suaui admodum probabilique praedictione commemorat, atque in precibus laudibusque diuinis definit.

Hinc vocibus omnium atque instrumentis concinitur hymnus Ambrosianus, signoque campanula Paullinae aedis dato, in turribus omnibus mouetur per vices aes nolanum, et tubarum locis praedictis clangor cum tympanorum strepitu miscetur. Discedunt de choro atque ex templo adeo legati regii, quos ordinum prouincialium delegati, et comites illustrissimi, qui insignia gestauerant, curuli pompa, sed absque caduceatoribus, in diuersorium vsque comitantur, atque hinc ad ipsam illius portam flexis curribus vehuntur in curiam ad paratas ibi epulas. Interim deferuntur a designatoribus aliquot insignia, quibus iam locus non erat in reduce academicorum pompa, nempe priuilegiorum statutorumque volumina, cum sigillis ipsisque adeo puluinis, per ianuam proximam in collegii archiuum, ibique cum iis caduceis, quorum iam vsus non amplius esset, a secretario inclu-

duntur. Cum hic rediisset, et clauem tradidisset pro-rectori, domum hic suam per breuem anfractum, qui explicandae pompae sufficeret, deductus est. Nempe adiuncti duobus Helmstadiensium delegatorum caduceatoribus duo illorum, qui legatum ipsum regium deduxerant, initium faciunt; sequuntur iam cum sceptris, quae pro-rectori tradita fuere argentea, inaurata, grauia, solida, elaboratissima, Bidelli: tum laudati modo Iuliae academiae delegati medium accipiunt pro-rectorem, quem suo ordine, praecedentibus quidem suis caduceatoribus, sequuntur professores reliqui, et in vnoquoque ordine dignissimo loco decanus, pallio iam suo et ipse conspicuus, ac noscendus. Tum inuerso, qui ante fuerat, ordine reliqui cum designatoribus suis academici, vrbaniusque magistratus, et chorus sacerdotum, itemque linguarum et mouendi corporis magistri, claudentibus agmen, qui duxerant ante, studiosis. Hic omnis comitatus ad domum vsque noui pro-rectoris progressus, vt quisque ad ipsius limen peruenerat, discessere. Hinc, qui pridie eius diei tesseris datis inuitati erant, pergunt in curiam. Cum conuenisse omnes nuntiatum esset, secundusque legatus regius paullo ante iam adfuisset, superuenit bigis vectus, quibus pedisequi insisterent, primarius quoque ipse legatus; salutatur in magno atrio, salutatur, sermones prout in quemque inciderat, miscet, diei laetitia et sua humanitate dignos. Instructa ibi in ipso senatus habendi cubiculo mensa legati illustrissimi, qui primo loco, sella tamen communi cum adfideret, e regione collocauerat fratrem suum illustrissimum, supra iam laudatum, qui patris familias partes secum sustineret. Huic mensae adhibitus

acade-

academiae pro-rector dextrum legati latus claudebat, finistrum autem decem ordinum prouincialium delegati: ad pro-rectoris dextram septem comites, et post hos Helmstadiensium delegati adsidebant; reliqua loca decanis tribus reliquis (quartum, theologicum, gerente, pro-rectore) adtributa. In magno atrio parata mensa, in qua legatus secundus patrem familias ageret, et ab utroque latere haberet sexdecim professores reliquos. Superiora loca dux praesidii Göttingensis DRVCHTLEBIVS, et hospites alii generosissimi occupabant. Tribus praeterea mensis in eodem atrio aliis viri generis nobilitate, vel militari gradu, aut munerum aliorum splendore insignes, tum de urbano magistratu atque sacro ordine nonnulli, excepti sunt. Patris familias locum et munia tuebantur in prima quidem trium mensarum tribuni legati, in duobus reliquis excubitorum praesidii Göttingensis maiores duo magistri. Hilariter et laute cum coenatum esset, augente alacritatem tubarum tympanorumque strepitu, admissaque magna spectatorum honestiorum multitudine; hinc discessum est, initium faciente post mensas sublatas, ac promiscua in circulis stantium conuiuarum humanissimaque colloquia, legato excellentissimo.

Apparatae sub vesperam studiosis quoque suae sunt epulae in magno iurisperitorum auditorio, ubi quatuor mensae rotundae maiores stabant, eisque ciborum frigidorum septenae lances impositae, quibus substitui subinde possent aliae. Designatores hic dissecandis cibis, distribuendisque, et propinationibus incipiendis, patrum familias partes explebant, ac ne hilaritas imbecilliorum, cum quantum quisque vellet

vini ministraretur, exiret in lasciuiam, exemplo et blandis admonitionibus cauebant. Quantum ea profuerit cautio, ipsaque adeo in media hilaritate modestia et venusta humanitas nostrorum hominum, et peregrinorum eam laudem aemulantium, quanta fuerit, cognitum in primis est, cum eadem vespera honorem legato symphonia haberent. Tantum enim abfuit, ut ebrios clamores, aut petulantes iniurias, aut rixas calidas audires, ut potius ordinem bonum, et mirificam hominum, nulla re magis quam libertate gaudentium, consensionem, quae velut a militari imperio profecta ad numeros omnes responderet; et silentium in tanta multitudine exactum, quodque nusquam turbaret symphonicos, admirareris. Nimirum cum intra horam octauam et nonam de Iacobeae et Iohanneae turribus, quarum haec, quae primario urbis templo adiuncta est, lucido de lucernis plurimis circulo ornata, urbem quasi ipsam coronare videbatur, vltimum laeti instrumentorum, quorum ibi usus esse solet, concentus auditi essent: duae velut cohortes studiosorum, quarum duces cum caduceis erant laudatus antea REINHARTHVS et SCHLEPPGRELVS, candidis cereis diem quasi reducentes, diuersis e vicis ante ipsum excellentissimi legati diuersorium conueniunt, et cancellos ac pulpita symphonicorum, semicirculari forma exstructa, ita circumfistunt, ut theatri pulcherrimi formam efficerent. Carminis ipsius exemplum infra ponetur cum aliis: numeros noster SCHWEINIZIVS fecerat. Obtulerunt illud illustrissimo legato, sericae telae impressum, et Attalica ex auro vestitum, impositumque puluino holoserico, limbis villisque ex auro assutis ac dependentibus,

tibus, HANS HINRICH VON DER DECKEN, cuius primum in albo nostro nomen supra iam retulimus, et IO. GEORGIVS TITIVS. Aliud exemplum carminis, ipsum quoque peculiariter cultum, illustri legato secundo cum honoris amplissimi significatione traditum est. Placere sibi honorem studioforum, alacritatem, quae nihil derogaret modestiae, moderationem, quae nihil hilaritati officeret, de fenestra prospiciens legatus et vultu et sermonibus ad proximos, quam cogitari potest humanissime significavit. Felicissime sic transactum diem, natalem academiae Georgiae Augustae auspiciatissimum, nox quieta, tumultu nullo, clamore, periculo, turbata, consecuta est.

Qui hanc excepit dies, duodevicesimus Septembris, sollemni praemiorum honorumque academicorum vel distributioni vel promulgationi tributus est: quam caerimoniam tum legatorum regis, tum tot aliorum hospitem praesentia augustam magnificamque reddidit. Intra septimam et octauam horam professores facultatum omnium in cubiculo, habendis senatus conciliis destinato, conuenere, (vbi traditi illis obiter sunt regia liberalitate nummi seruandae huius sollemnis memoriae cusi) in contiguo autem secretario honorum academicae nobilitatis candidati. De his missi quatuor, qui inuitarent, oblatis etiam programmatum a decanis scriptorum exemplis, legatos regios; singuli autem candidati eodem consilio ad ordinum prouincialium, atque Iuliae academiae delegatos. Qui cum rediissent, inter aeris campani sonitus de collegio processit pompa eiusmodi. Praeibat cum tympanorum pari chorus tubicinum, tum cum sce-

ptris bidelli, et magnificus pro-rector inter duos illustrissimos Comites medius. Hos sequuti comites reliqui; tum caeteri professores, trabeis suis conspicui, hoc modo, vti spatio modico inter eas, quas facultates dicere solemus, relicto, decanus pallio insignis, primo ordinis sui loco incederet. Sequebantur secretarius academiae cum professore Gallico, et post hos incedebant doctores aliquot et magistri, vel aucti apud nos hoc honore, vel ciuium iura et docendi facultatem adepti, palliati omnes, quibus immixtus ante magistros ibat iuridici ordinis actuarius. Deinde candidati honorum, et facultatum ordinem seruantes, et eum, quo in programmatis nomina illorum posita erant. Agmen claudebat festiuus studiosorum numerus. Ista academicorum series eadem via, qua superiori die, ad legati usque diuersorium processit, et hinc proximo ad dextram flexu perrexit ad aedem Paulinam, locaque in suggesto chori occupauit. Cum nuntiatum esset, aduentare cum suo comitatu excellentissimum legatum, (vehebatur hoc die et ipse bigis vt caeteri) obuiam illi progressus pro-rector cum professoribus et academicis reliquis extra templi ianuam ad ingressum subdualis areae, ipsum inter tympanorum tubarumque clangores extra aedem, intra autem continentibus reliquis symphoniacis, in locum eundem, quem pridie eius diei tenuerat, deduxit; reliquis etiam magnis hospitibus loca sua, et nota, occupantibus, nisi quod comites, quem locum in processu habuerant, inter pro-rectorem et reliquos professores medium, nunc in sedilibus etiam tenerent; candidati autem ante professorum subsellia scamno antrorsum aperto confiderent. Pro parua et simplici cathedra siue pulpito, quo
 lega-

legatus alter regius vsus in dedicanda academia fuerat, posita iam duplex cathedra, quae octonos minimum viros iuxta stantes caperet. In huius superiorem locum post cantatum hymnum huic sollemni compositum pro-rector, idemque decanus theologici ordinis cum escendisset, collocatis ante bidellorum ministerio in inferiori cathedra candidatis quatuor dignissimis, post breue exordium ad rem ipsam accessit, ac legitima, quae solent, cum dignitate et venustate peregit; quae quidem hic enarrare tanto minus opus est, cum tota illius actio et decanorum, qui iidem brabeutae erant, reliquorum, hoc eodem volumine contineatur. Nimirum cum discessissent de cathedra superiore et ipse, et, quos ad se euocauerat, noui doctores theologi, inter breuem symphonicorum concentum, inferiorem occupant iuris vtriusque candidati sex, quibus, post recitatum carmen elegantia sua dignum, decanus ordinis sui G E B A V E R V S honorem, quem petierant, ita contulit, vt nihil praeter ipsam renuntiationis formulam, extra carminis legem loqueretur, nihil non cum decente grauitate ageret. Ad eundem modum quoque actum a medici ordinis decurione R I C H T E R O, ac T R E V E R O philosophorum, quorum ille septem, hic autem octo praesentibus cum pileo, annuloque honorem suae facultatis summum tribuit. Praeter eos, qui praesentes ornarentur, fuere etiam in ordine quidem philosophorum, quibus absentibus certa de causa honos haberetur, in omnibus autem, quibus collatus ante gradus nunc in tam sollemni celebritate publicaretur. Cumque in prioribus facultatibus eueniret, quod nec alias insolens est, vt primi loci viri ornamenta ab illis peterent: tum philosophorum ordi-

ni contigit, ut magistros proclamaret duos decanus, qui post collatam sibi a magnis regibus consilarii aulici dignitatem, illam quoque lauream petere atque recipere non indignum putarent, alter etiam, illustris SCHMAVSSIUS noster, post gestum feliciter magistratum academicum proclamari demum se magistrum audiret, in quo illud etiam singulare fuit, quod eodem actu et suum quasi praeconium audiuit, et filium suum eodem honore praesentem vidit augeri. Habuit hoc etiam honorificum haec panegyris, quod primus in electoratu Brunsvicensi concionator, idem qui priore die bona verba iussu regio dixerat, gratias publice suo, et reliquorum omnium, qui ornati fuerant nomine, digna ipsius eloquentia oratione, persoluit. Peractis omnibus, hymno per symphonicos decantato, legatum regium ad currum suum deducunt, cum pro-rectore academici. Deinde pompa ducitur similis ei, qua introitum fuerat, nisi quod pro-rector primum doctorem theologiae dextrum sibi deducit, alterum primus comitum, et sic deinceps servato utrinque ordine, ut paranymphos quasi suos haberent doctores et magistri singuli. Haec pompa viam, qua ingressa fuerat templum, retro emensa cum esset, in ipso collegio discessit.

Hinc itum ad epulas, in quibus excellentissimi legati mensae adhibiti cum pro-rectore professores reliqui, praeter decanos, qui in mensa legati secundi cibum caperent. Noui doctores per mensas alias diuisi. Caetera eodem modo, quo priori die peracta: par illustrissimi legati comitas, par hilaritas omnium, eaque tanto maior atque sincerior, quod superior nox tranquille adeo, uti diximus, peracta magnam gaudendi materiem omnibus praeberet.

Tertio

Tertio die oratio in Paullina aede de cathedra superioris diei habita est, ab academiae oratore GESNERO, qua gratiae agerentur Deo, regi, legatis, hospitibus caeterisque, quibus deberi videbantur, ob rem adhuc bene gestam. Hanc quoque actionem praesentia sua honorarunt legati, et caeteri magni hospites: eaque finita in auditorium academiae philosophicum deduci se a professorum ordine passi sunt, in qua Gallica oratione idem egit ROVGEMONTIVS.

Quartus dies tributus et ipse est publico actui, quo pro-rector vsus iure comitis palatini, caesarea regiaque lege pro-rectoribus huius vniuersitatis tributis, poëtas laureatos duos creauit, IO. MARTINVM HAASIVM, cuius nomen etiam inter magistros deinde legetur, et NICOLAVM CIANGVLO italicae apud nos linguae lectorem carminibus patria lingua editis olim celebrem. Caeterum coronam poëtae praesentia sua etiam honorarunt legatus illustrissimus et procures reliqui, cum ante in hippodromo exerceri in equis vidissent, generosissimorum iuues: sed minime tamen esse videtis, quod quidem didicisse bonos iuuet, quod disci hic non possit. Superest, vt quam nos prolixam voluntatem ad vos deferimus, optima quaeque ex animi nostri sententia vos docendi eam vestra vos alacritate, diligentia, atque studio, consequamini, et magis magisque incitetis. Ad omne enim genus honestissimorum studiorum pertinet, quod de eloquentia optimus magister Fabius, *nemo expectet vt alieno tantum labore sit disertus.* Agite igitur, frequentes nos conuenite, vt constitutis accuratius et temporibus et pensis sine mora ingredi noua curricula queamus. P. P. Gottingae a. d. XI. Mart. clc lccc xxxvi.

Dispu-

* * * * * II. * * * * *

Disputat apud Platonem more suo Socrates cum Protagora de ea quaestione, *Vtrum doceri virtus possit?* Hic eo utitur argumento, ut, *multos a se commemorari posse*, dicat, *qui, cum boni ipsi essent, neminem unquam, melior vir ut esset, perfecerint, neque familiarium, neque externorum.* Huc igitur, inquit, *respi-ciens, non arbitror inter ea esse virtutem, quae doceri possunt.* Speciosum sane argumentum, verum idem non usque quaque certum, sed insidiosum potius, et ad invidiam optimis optimarum artium doctoribus conciliandam aptum, si fortuna quaedam illos ad discipulos appulerit tales, qui vel non possint ob stuporem naturae suae, vel nolint ob suam peruersitatem, sedulam discendi operam doctoribus suis dare. Ut igitur hoc argumentum merito deprecantur doctores, ne male de se existimetur, si parum respondeant disciplinae illorum alumni: ita contra ea argumentum est minus fallax, quo *non deteriores* esse putantur *magistri illis, qui ex ipsorum disciplina boni ac fortes viri prodierint.* De vobis, generosi vel sanguinis vel animi commilitones, illud iure nostro videmur confidere, quod iam ex parte cognitum habemus, nos ea, de qua diximus, invidia liberos, paulo post vestris virtutibus, vestrae doctrinae, vestris in remp. meritis, bonorum doctorum nomen debituros, P. P. a. d. XVI. Sept. clō Idcc xxxvi.

III.

Est hoc in intimis naturae nostrae rationibus insitum atque infixum, ut perinde alacres ad agendum simus, ut accipi ab aliis quod agimus videmus: quod

quod vsque eo commune est, vt etiam equi et aliae generosiores bestiae plausus et laudis quemdam sensum habere, iisque reddi incitatiores, videantur. Pertinet hoc vel in primis ad studia doctrinae. Ponite celeberrimum quemuis doctorem, et amplissimae coronae magna cum laude dare operam solitum, eo adigi, vt inter paucos, eosque forte oscitantes, dormituri-
 rientes, agentes aliud, destituatur. Diuinus homo sit oportet, nisi repente omnis illum et vis, et ardor, et ea, qua tanto opere placebat, alacritas destituat. Neque enim facile est, quin humanum vix est, idem mentis ac spiritus in docendo concipere, paucissimis, talibusque tantum, praesentibus, quam si quis aliqua dicentium celebritate instinctus dicat.

Vobis igitur inter alia debemus, Commilitones carissimi, si incitamus inter docendum ardentius, si laetius efferimur, si ipsa illa contentione concitationeque felicius profundiusque vobis optimarum rerum praecepta infigimus. Id vero si e re vestra esse vel maxime intelligitis, porro quaesumus facite, vt nostrae inseruiendi vobis cupiditati studia vestra, concursus, attentio, respondeant. Nos lubentes fatebimur cum Poëta*, *Si quid est in recitationibus nostris quod placeat, dictauit auditor.* Sic spem nostram et vota amicissimorum vestrorum impleatis ac superetis. P. P. Prid. Kal. April. cIdo Idcc xxxvii.

* MART. Praef. L. 12.

IV.

Cum tanta sit eruditionis dignitas, tanta commendatio, ut saepe etiam imperiti homines et ab omni solida doctrina destituti sola scientiae opinione
 ad

ad fastigium aliquod perueniant, et falsa illa gloria non sine commodis insignibus fruantur: hinc induci quidam se patiuntur, non illi quidem doctrinam ipsam adipisci ut studeant, hoc enim nimis laboriosum illis videtur, sed ut per varias artes circulatorum et piliorum praestigiis similes, famam eruditionis consequantur. Et sane negari non potest, satis belle quibusdam procedere illud falsae choragium gloriae, apud vulgus quidem, hoc est, homines vel imperitos omnino, vel non satis cautos: interim tamen pro vno, qui personam simulatae eruditionis feliciter pertulerit, denos, quin centenos reperietis, quibus ut Cumanae pecudi aliena pellis summo cum dedecore suo detrahatur, in quibus nempe verissima Fabii vox locum habeat, *Qui stultis videri eruditi volunt, stulti eruditis videntur.* Superest igitur, carissimi Ciues, ut, contempto illo inertium et ignavorum perfugio, Socratica verissimaque via incedamus, nec vllum certius ad gloriam iter putemus, quam ut ipsa illa virtute studeamus praestare, cuius laude atque gloria gaudemus. Quotquot igitur doctrinae nomine laudari aliquando optatis, strenue oblatas hic etiam opportunitates accipite, et quod videri vultis, illud ipsum esse omni contentione studete. Qui serio voluerint, experiundo cognoscent, facilius esse ingenuo homini, doctum fieri, quam doctrinam ita, ut risum non debeat acutioribus, simulare. Nempe hic quoque *virtutis tutela facilior, vitia magno constant.* P. P. inter apparatus ad inauguralia sacra, quae Deus nobis fortunet! a. d. xii. Sept. clō lccc xxxvii.

V.

Proponitur vobis hac tabula venalis bona bonarum mercium copia, venalis non illa tam pretio, (quo si redimi illae possent, nae nihil pecunia esset potius!) quam iis rebus, quae in diuitum pariter ac pauperum potestate sunt, vna praesertim maxima, *seria discendi et obsequendi voluntate*. Haec enim si adsit, vel in mediocri ingenio, vel in magna rerum aliarum inopia, facilius doctrinam et sapientiam comparabit aliquis, quam si ea desideretur, caetera autem circumfluant omnia.

Hinc est, quod iacent saepe, et sibi suisque familiis, reique publicae adeo, oneri sunt homines in felicissimo ingenio, honoratis natalibus, re familiari lautissima, praeceptis instituti optimis, opportunitatibus discendi maximis usi; contra in splendidis reip. muneribus versentur, quibus nihil horum magnopere adfuit, adfuit autem, qua illi sola caruere, *seria discendi voluntas*. Quanti hoc sit in vtramque partem, sapientis et magni viri * verbis dicemus. Conqueritur primo de saeculi sui adolescentibus, *Quotusquisque, inquit, vel aetati alterius vel auctoritati, ut minor, cedit? Statim sapiunt, statim sciunt omnia. Neminem verentur, imitantur neminem, atque ipsi sibi exempla sunt. Pergit autem, Sed non Auitus, cuius haec praecipua prudentia, quod alios prudentiores arbitrabatur: HAEC PRAECIPVA ERVDITIO, QVOD DISCERE VOLEBAT. Semper ille aut de studiis aliquid aut de officiis vitae consulebat: semper ita recedebat, ut melior factus:*

* Plin. Epist. 8. 23. 3.

factus: et erat factus vel eo quod audierat, vel quod omnino quaesierat. Felices vos, Carissimi Ciues, quo propius ad huius Auiti imaginem accesseritis: felices patrias, quibus multi tales ciues succrescent: felices nos, si multorum ex hoc genere nutrix haec Academia quondam celebretur. P.P. a.d. XIX Mart. clō lōcc xxxviii.

VI.

Lubentes utimur ex hoc loco alienis eorum de studio litterarum sententiis, quorum antiqua auctoritas ponderis aliquid addere illis posse videtur. Modo Plinianum * illud occurrebat, *Vt satius vnum aliquid insigniter, quam facere plurima mediocriter: ita plurima mediocriter, si non possis vnum aliquid insigniter.* Verum vniuersim et sine exceptione vel declaratione illud usurpare, neque nobis decorum, neque satis accommodatum vobis, Optimi Ciues, videbatur. Quid enim? satius est, vnum aliquid minutum in studiis litterarum facere insigniter, optimum, ut hoc utamur, anagramma facere, aut pronuntiare suauissime aliena dictata; quam plurima mediocriter? Quod si admittatur, metuendum est, ne multis bonis viris, et multiplici artificio rei publicae utilibus praeferatur ille macerati milii in acum obuersam insignis, et nunquam aberrans, iaculator, cui dignum tanta arte praemium contigit, modii aliquot milii, in quibus eam exerceret. Sed nimirum non nimis acutum ipsum esse aporteat, si quis Plinium desipientis adeo praecepti auctorem arbitretur. *Vnum aliquid est*
vnum

* Epist. 9, 29, 1.

vnum magnum aliquid, et rei publicae vehementer utile. Tale quid vnum insigniter facere quin satius sit, quam facere plurima mediocriter, dubitari vix potest. Theologum esse insignem, vt nostra artium diuisione vtamur, Ictum, Medicum, Philosophum, sine dubio maius est, quam singula illa mediocriter attigisse; et magnum Historicum, Mathematicum magnum, esse, excellentius est ad gloriam, quam si quis nullius earum rerum rudis sit, quas Academiæ vfus quartæ Facultatis nomine complecti solet. Recte ista. Verum etiam subiiciendum est illud alterum. Qui vnum insigniter facere se non posse sentiat, is vt quam plurima studeat facere mediocriter. Multorum, etiam ingeniosorum hominum, etiam non nimis pauperum, ea fortuna est, non vt suo arbitrio eligere vnum quiddam possint, in quo elaborent prae caeteris omnibus: sed semper et vbique hamus illis pendeat necesse est, plura discant mediocriter; cum nesciant, quid sit inter illa plura, quod ad rem et honores pariendos prodesse sibi maxime possit. Tum vero illud etiam cogitemus non minus verum, non facile esse in studiis nostris vnum aliquid insigniter facere, nisi quis mediocriter certe possit plurima: adeo late patet ille doctrinarum orbis; adeo artes omnes vinculo quodam et cognatione continentur. Proponitur vobis, Commilitones, in hac tabula totus ille doctrinae, quantus hodie est, ambitus: patet copia discendi plurima. Vestrum est recte libertate illa Academica vti, et inde, quae ad rem vestram sunt, arripere, quandoquidem homini datum non est comprehendere simul omnia. Nos quidem, vt sunt patrum vota fere auida, optamus, vt nec desint in coetu

vestro, qui plurima insigniter ad laudem et gloriam facere apud nos discant, nemo autem, quin insigniter vnum, et mediocriter plurima. Ita vobis et studiis vestris diuina indulgentia faueat. P. P. a. d. VII. Sept. cld lo cc xxxviii.

VII.

Quibus publica Academicarum instituta displicent, eorum haud ultima illa querela est, quod aiunt, specioso libertatis Academicæ nomine concedi adolescentibus, in Academiam, tanquam nouum aliquem orbem, delatis, rerumque proinde omnium ignaris, quos doctores et quibus de rebus differentes velint audire; cum tamen vel ipsa illa professione, quod discendi se causa venire aiunt, satis ostendant, ad illud se iudicium aptos minime esse. Ciceronis, qui ita disputant, auctoritate vtuntur, *Statuere**, *qui sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis*. Laudant illam Maurici sollicitam prouidentiam, qui negotium dederit principi suae aetatis ingeniorum, Plinio, vt quaereret sui fratres liberis praeceptorem, cui hic respondet **, *Quum omnes, qui profitentur, audiero, (per scholas nempe se circumiuisse dixerat) quid de quoque sentiam, scribam: efficiamque, quantum tamen epistola consequi poterò, vt ipse omnes audisse videaris*. De pluribus, quae hac de re dici possunt, illud vnum in praesentia suffecerit, apud nos satis cautum esse ipsius AVGVSTISSIMI REGIS nostri, et MAGNIFICENTISSIMI Academiae suae RECTORIS, prouidentia, per Sapientissimum quo Germaniam suam regit Consilium, ne publicus Doctor constituatur, quem audisse, poeni-

* Acad. 4, 3.

** Epist. 2, 18, 3.

poenitere quemquam debeat; a nobis autem curari, quantum potest, ne priuato studio profiteri artem cuiquam liceat, quam non didicerit. Fruimini igitur, Optimi Ciues, libertate vestra, et de appositis vobis hoc libello, et de hac tabula, dapibus vel vestro, vel amicissimorum vestrorum iudicio, quae placent, eligite. Quidquid elegeritis, non metuimus, ne male vobis consulatis. Ille optimus doctor erit, quem diligentissime audieritis: illae optimae recitationes, quas summo studio frequentabitis, repetetis, ad actum ipsum et vitam transferetis. Cui alio praeterea, et magis ad suas rationes adstricto, consilio prudenter instituendi peragendique feliciter Academici curriculi opus erit, ei fidelem operam nemo nostrum rogatus non praestabit. P. P. a. d. XV. Mart. clō Io cc xxxix.

VIII.

Quod in omni genere vitae ac studiorum oppido utile est, vti semper ad finem respiciamus et eas actiones, in quibus occupari aliquando, quibus & publicam rem iuuare, et augere familiarem decreuimus, hoc in doctrinae et literarum studiis aliquem facere, adeo non est reprehendendum, vt summa potius laude dignum iudicetur. Verissima vox illa, *Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria*, etiam ad nos laboresque nostros pertinet. Verum ad hoc opus est sapientia quadam non sane vulgari, vt, quid utile sit, peruideamus. Nimis hic quidam angustis terminis circumscribentes utilitatem, ea modo in hunc censum referunt, quae pensari, honorari certe, solent pecunia. Utamur exemplis, quae maxime in promptu sunt: Con-

cionibus habendis tentantur aestimanturque ut plurimum, qui Theologiae dedisse operam videri volunt; causis scripto agendis, referendis ad iudices, vel sententia decidendis, censentur Icti; Medici autem curandis aegrotis professionis suae numeros implere, et quas largiri opes Galenus dicitur, solent consequi. Ad haec itaque remis et quadrigis contendendum qui a-
iunt, nihil illi sane peccant: nisi forte putamus, posse fieri, ut sit aliquis in ullo horum munerum probabilis, qui nihil horum, quae diximus, possit. Sed viam nimis abruptam, ipsoque compendio dispendiosam, quidam eligunt: concionari volunt discere, aut causas agere, aut curare aegrotos, simpliciter, non ante adhibere praesidia, quibus exercetur, et quasi subigitur animus, ut illis rebus cum successu tractandis fiat idoneus: cum contra ea alii totum vitae Academicæ curriculum in instrumento parando consumant, vile ac sordidum putantes, illo ad ipsum actum vitae, cui se destinarunt, uti. Ex utroque fonte pariter oritur illa *paucitas*, de qua conqueruntur Viri sapientes, *hominum vitae utilium*. Non capit haec tabella iustam huius rei disputationem. Itaque breuiter sic habete, ciues. Quanto doctrinae apparatu opus sit, ut optatam in triuio illo metam aliquis consequatur, ipsa vos rerum, quae hic vobis proponuntur, multitudo potest admonere. Etsi non omnibus apta sunt omnia, nedum necessaria: illud tamen dubitationem non habet, quo quis plura sua sibi artis atque professionis praesidia de communibus illis literis adsciuerit, quo diligentius illum quasi orbem rerum discendarum impleuerit; tanto, caetera si non desint, feliciores habiturum

turum in sua arte celerioresque progressionem: adeo, ut illae ipsae litterae, quae, ut fere ea quae ad omnes pertinent, secure saepe negliguntur, discrimen quasi efficiant inter ignobiliores illos, qui velut opificium quoddam vnum didicere, quo tueri vtcunque se possint, et inter architectos quasi ciuitatum, maiores animas, caeteris Consilio regendis aptas. Quid autem optabilius nobis, quam prodire ex hac schola non mediocres modo homines, sed, quos suae quemque classis ductores laeti mox conspiciere et admirari adeo nobis liceat. Illi nimirum optime sibi consulunt, qui capaci et feruido ingenio, excussa ignauia, sepositis nugis, corripiant et amplectantur quidquid bonarum litterarum possunt; vnum autem genus, quod sibi delegerunt, ita colant, quasi illud solum discendum sibi, et nihil praeterea habeant. Ad vtramque rem duces hic inuenient, nunquam, speramus, poenitendos. P. P. a. d. VI. Sept. MDCCXXXIX.

IX.

Qui Christianorum res ac disciplinam libenter reprehendunt, eos offendit interdum non nomen modo humilitatis, quatenus ea virtus esse dicitur, in quo ferri forte possint, cum ignaui et abiecti ad turpitudinem animi vitium eo nomine Romani homines designauerint: sed ipsa quoque natura ac definitio, quam magnitudini animi et honesto famae gloriaeque studio contrariam esse arbitrentur. Ac potest fieri, ut quidam vel veteres vel recentes ultra limites, pro sollemni hominibus intemperantia, hac quoque in re progressi sint, quorum tamen er-

ror sapientissimis Servatoris nostri praeceptis obesse non debet. Iustam eius rei disputationem haec tabella non capit. Videamus breuiter, quomodo se gerat Christianus iuuenis, non literarum modo sed Christianae etiam humilitatis studiosus. Agnoscit, si quid in se boni sit, illud Deo deberi vnice; quae mala sunt ea esse sua. Non comparat se cum deterioribus; sed quam longe absit a fastigio perfecti exempli, dies noctesque cogitat. Non ita saepe illi in mentem venit, quantum didicerit; sed quantum sit, quod nesciat. Qui se moneat, qui errata sibi sua ostendat, qui etiam cum asperitate reprehendat, illum non odisse potest, sed vel grato animo vel modesto excipit: Si quis in diuersa sit sententia, illum non ideo statim errare putat; sed de sua sententia diligenter quaerit. Suorum de quibus conuictus est errorum memor, errantibus ignoscit facile, sibi intendit eo acrius. Quoties versatur inter alios, audire ac discere potius cupit, quam docere et loqui. Cum progreditur ad dicendum, pudore ac metu debilitatis non sine decora cunctatione exorditur, et ipso suo metu pro se metuere alios cogit. Cum scribit, non a iactatione modo sibi cauet, sed asseuerationem etiam vehementiorem refugit. Cum disputat contra alios, molli brachio, suspensoque vestigio rem gerit, cedere paratus semper; tantum abest, ut fronte perfricta et importunis clamoribus alios superare studeat. Huncne vos hominem, Carissimi Commilitones, si vobis offeratur, odisse potestis? huiusne vos similiores esse optatis, an eius, in quo contra se habeant omnia? Certe

Certe iunior Plinius *, non Christianus ille, ne satis quidem aequus Christianis, *Magis, inquit, in studiis homines timor, quam fiducia decet.* Qui ita animatus ad legendam hanc operarum nostrarum descriptionem, qui sic ad ipsas auditiones accesserit, illi fructum spondemus eo vberiore, quod nihil de eo pestis illa ingeniorum *δοκνησις*, et vana de sua sapientia persuasio, praecerpet, quod vitium cum omnibus noxium est, tum perniciosissimum adolescentibus, quia segetem quasi defrutat, et ipsa semina doctrinae ac virtutis intercipit. P. P. a. d. xx. Mart. clō lo cc xxx.

X.

Cum omni tempore inter omnes, qui philosopharentur serio, illud constitit ac verum fuit, quod hodie his verbis celebratur, *nihil fieri sine ratione sufficienti*: tum non ad vnum modo aut alterum causarum efficientium genus illud referri potest, sed ad eas in primis etiam, quae tanquam finis aliquis ad agendum nos mouent, vel reuocant ab agendo. Hinc est, quod stultitiae genus vulgo putatur, si quis rationem adferre non possit, cur hoc vel illud egerit, non egerit; quod, ubi veras causas, quibus ad agendum progressi sumus, indicari pudor est, alias comminiscimur, quae videantur nobis speciosiores. Qui ad literas discendas vel suo se vel alieno consilio applicuerunt, eos saepe comperimus in ratione reddenda, cur hoc vel illud disciplinae genus neglexerint, eo confugere, vt inutilia et vana se discere nolle, non sine supercilio

* Epist. 5, 17, 3.

profiteantur. Nec male profecto, quin sapienter; si probare illam rationem et suarum rerum arbitris, et suae adeo conscientiae, possint. Sed est, quod monemus illos, ut etiam atque etiam sibi attendant, ne forte in ipsos conueniat, quod argute disputatur apud Tullium *, *Difficultas laborque discendi disertam negligentiam reddidit. Malunt enim differere, nihil esse in hac vel illa arte, quam quid sit, ediscere.* In hac tabula, Carissimi Cives, nihil vobis proponitur, quod non quibusdam certe vestrum utile ac profuturum sit. Sapientiae vestrae erit, quod cuique praeter caetera conveniet, quod ad consequenda ea, quae sibi summa statuit, necessarium, vel suo iudicio, vel si illi diffidat, (quae ipsa magna sapientiae pars est) doctore aliquo in consilium adhibito, deligere: quidquid autem delectum fuerit, illud eo studio consequi, quo pecuniam petunt auari, quo superbi honores captant, quoque suas consecrari voluptates dediti illis homines consueuerunt. P. P. a. d. IV. Sept. clō lo cc xxx.

XI.

Dum ingenia vobis nostra denuo publicamus hac tabula, ea subit cogitatio, An non inter eruditionis ac sapientiae impedimenta sit ingens illa sententiarum diuersitas, qua efficitur, ut quot fere sunt egregii doctores, tot sint non diuersa tantum, sed saepe contraria de rebus maximis minimis dogmata. Quem igitur, dicat aliquis, sequatur adolescens vericupidus, cum ad se quisque vocare illum videatur, reuo-

* Cic. de diuin. 1, 47.

reuocare a caeteris? Nonne aut perpetuo dubitandum erit, aut caeco arbitrio et velut iactis fortibus eligendum, quod laudent quidam, alii aequè vehementer damnent? Exaggerat more suo misérias, quae homini sapientiae studioso ab hac parte obiiciantur, LVCIANVS in *Hermotino*, et pene ad desperationem, ac deferenda veri bonique studia, suum illum sodalem adigit. Sed salua res est. Si quis praeter sanitatem sensus communis, et doctrinam eam, qua ad Academica curricula parari adolescentia solet, aequitatem animi, et naturalem quandam bonitatem ad illa doctorum hominum disidia afferat; ille in scholis vel maxime pugnacibus maiorem partem non de rebus maximi ad felicitatem nostram momenti, sed de verbis, quibus vnaquaeque res appellanda, de via et ordine, qua vnumquidque tractandum sit, disputari animaduertet. Breuis est felicitatis doctrina, expeditum iter ad ea, quae nos beatos reddunt. Quibus hoc semel persuasum est, vt nihil se malint esse quam bonos viros; qui in sapientiae, qua diuinae, qua humanae, studio verum et bonum non seiungunt, res aequè arcte inter se copulatas, quam sunt animi nostri partes, quae illis respondent: illi ab hac ipsa animi sui propositione adiuti, etiam si in doctores diuersa sentientes, docentes contraria, incidant, illud tamen, quod caput rei est, quod ita verum, vt falsum nunquam et nusquam esse possit, celeriter arripient, tenebuntque firmiter: caetera ita audient, vti se integros velut seruent, et alteram etiam partem audire parati sint. Hoc igitur agamus, Commilitones Carissimi, ante omnia, quaecunque extra contro-

uer-

uersam posita sunt in omnibus omnium ordinum
scholis, ea ita demittamus in animum, vt etiam vita
ipsa exprimamus. Deinde aequa mente, et sereno
ab affectuum turbis animo, videamus de reliquis: et
magnum illud verum, quod per omnes dissentienti-
um inter se hominum doctrinas tamen eminet, tanti
faciamus, vt amemus omnes illius possessores profes-
soresque. Quae caeteris de rebus intercedit senten-
tiarum varietas, eam vt spectaculum quoddam non
iniucundum interea consideremus, dum mature ipsi
per nos perpendere aliquando singula possimus. In
hac quidem tabula nihil esse confidimus, quod non
cum magnae illius et vnius veritatis partibus, quibus
felicitas nostra continetur, conciliari queat. P.P.a.d.
XII. Martii clō Io cc xxxxi.

XII.

Moriturus apud Platonem * Socrates illud inter
alia disputat, quicunque recte philosophentur,
eos nihil aliud quam mortem meditari, eique viuen-
tes adfuescere. *Tota philosophorum vita, ait interpres
Platonis Tullius, commentatio mortis est. Nam quid
aliud agimus, cum a voluptate, id est a corpore, cum a re
familiari, quae est ministra et famula corporis, cum a
republica, cum a negotio omni seuocamus animum, quid,*
inquam,

* In Phaedone p. 378. c. εἰδέν ἄλλο ἐπιτηδεύειν ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ
τεθνάναι. Hoc explicat p. 379. g. τὸ χωρίζειν ἀπὸ τοῦ σώματος τὴν
ψυχὴν, καὶ εἶδῃ αὐτὴν καὶ αὐτὴν πανταχόθεν ἐκ τοῦ σώματος συν-
αγείρειν τε καὶ ἀθροίζειν, καὶ οἰκεῖν-μόνην καὶ αὐτὴν κ. τ. λ.
quam disputationem persequitur vsque ad p. 386, a. Qui post
Platonem et ex Platone illa repetiuerint, diligenter laudauit
Dauius ad Cic. Tuf. 1, 30. cuius supra verba quaedam posuimus.

*inquam, tum agimus, nisi animum ad se ipsum aduocamus, secum esse cogimus, maxumeque a corpore abducimus? Secernere autem a corpore animum est mori discere. Nempe mortis illa meditatio et commentatio non est cogitatio de morte, res alioquin vtilissima, et diuinis etiam oraculis nobis commendata; sed est agitatio quaedam exercitatioque mentis, qua a corpore illam auocamus, qua ea cogitamus et tractamus, quae seiuncti etiam a corporea compage animi cogitare et tractere posse videntur. Platonice itaque mortem meditantur et commentantur, qui numeros illos Platonicos, id est a re, quae numeretur, abstractos, qui notiones, rationes, axiomata, demonstrationes vniuersales, quae nusquam sunt, nisi in mente nostra, ita tractant, vt corporis vel sui, vel alieni, aut rei cuiuscunque sub sensum nostrum cadentis, rationem habeant nullam. Tales quidem philosophos admirari forte conuenit; vt autem multi sint in eo genere, non valde optabile est. Metuendum enim est, ne dum ita mori discunt adolescentes, viuere viri nesciant. Non incommode huc traduxerimus Terentianum * illud, vbi pater filio post dedecus admissum dicenti *Emori cupio*, respondet *Prius, quaeso, disc, quid sit viuere. Vbi scies, si displicebit vita, tum istoc utitor*. Vos, Carissimi, hic inuenietis, qua et quid sit mori Platonice cognoscatis, quod quidem cognouisse neminem poenituerit; et quae ad vitam moderate, prudenter, feliciter agendam pertinent. Faxit Deus immortalis, vt et haec discatis, et, quod extra omnem comparisonem maius est, viuere et mori Christiane. P.P. a. d. XXX. Aug. clb lb cc xxxxi.*

* Heaut. 5, 2, 18.

XIII.

Vetus et sapiens antiquorum magistrorum praeceptum est, *ita vivere vnumquemque iubentium, uti vixisse se vltimo illo ac decretorio die velit*. Latis-
sime illud praeceptum patere, nemo non videt, et ad hoc praesertim comparatum esse, ut euitetur occupe-
turque illud proprium stultitiae votum, reuocari sibi praeteritos annos, et praetermissas opportunitates optantium: quae ut ignaua plerumque et irrita sunt: ita certissimum est aduersus illorum casum remedium in illo ipso monito, quod indicauimus, cuius illa vis est, ut ad singulas etiam vitae nostrae partes, et velut periodos applicari possit ac debeat. Veniamus in rem praesentem, Commilitones! Instat unicuique illud tempus, quo decursis Academiae Spatiis ratio reddenda erit vitae hic peractae. Si quis sperat, ita de se iudicatum iri, ut primas ferat, qui plurimum pecuniae in corpus vel saginandum, vel vestiendum, vel eneruandum impenderit, qui fortissimus potator, lusor, gladiator, fuerit; quibus rebus ea laus paratur, iis quo minus indulgeat, durum est intercedere. Sed nemo vestrum est videlicet, cuius non intersit, alia omnia de ipso existimari: illud quaeretur nimirum, illud spectabitur, quis maximos doctrinae, sapientiae, prudentiae thesauros sibi parauerit, quis eas res modestia, probitate, frugalitate exornet. Hac ergo mente hunc laborum vobis impendendorum indicem in manus sumetis, ut quid didicisse aliquando velitis, nunc quando tempus est, quando opportunum est, accurate perpendatis, agatisque ea, quae egisse paullo post non in-
nibus

nibus votis optetis, sed solida in felicitate gaudeatis.
P. P. a. d. XI. Mart. c l o l o c c x x x x i i .

XIV.

Digna est commentatione aliqua SENECAE VOX,
quo plus recipit animus, eo magis se laxat (Epist.
CVIII.) Vasi mentem nostram comparat, quod non
rigida quadam materia constet, certae tantum mensu-
rae capax, ultra quam nihil admittat; sed quod sit se-
quacis et flexibilis materiae, et cauis nostri corporis
partibus comparandum iis, quae ad ingestorum se mo-
dum accommodant, contracta et angusta, si modicum
iubeas continere, dilatari autem se patientia, si plura
accipere imperes; adeo quidem, ut, prout quisque se
adsuefecerit, vel tenui, cicadae instar, rore pasci pos-
sit, vel Tricongii nomen mereri. Verum illa caua
corporum suam tamen mensuram habent, nec eam ita
amplam, ut non mox ad finem illius perueniatur. A-
nimi longe alia est ratio. Verissime Seneca, et sine
exaggeratione, *quo plus recipit, eo magis se laxat*. Quo
plura aliquis vel intelligentia affecutus est, vel com-
prehendit memoria, vel iudicio acri disceptavit; tan-
to sibi ampliorem earum rerum omnium facultatem
contigisse sentiet: adeo quidem, ut progressionem qua-
dam geometrica augeri illae vires videantur, sicut a
parua scintilla exortus in materia arida igniculus lati-
us serpit subinde, et quo factus est amplior, tanto in-
crementis maioribus augetur, ut quae hodie parata est
doctrinae accessio, ea multo maior sit hesternae, et cra-
stinam ex se pariat, multum ipsam quoque amplio-
rem. Hoc qui non sentit, qui non boni imperatoris
instar

instar victoriam ab ignorantia reportatam vnamquamque instrumentum facit nouae, ille aut plane se ineptum ad studia nostra agnoscat, aut a via discendi praeceptorum culpa se aberrasse, aut negligentia quadam et leuitate animi non hoc egisse, aut saepe vel magna fecisse discendi interualla, quae quidem res quantam noxam adferat, amplius dicere, uti dignum est, iam non licet. Nos quidem dabimus operam, Commilitones Carissimi, ut qui sequi alacriter praeceuntes velint, illi laborem discendi in singulos prope dies sibi minui sentiant, augeri autem facultatem. P. P. a. d. VIII. Sept. c l o l o c c x x x x i i.

XV.

Interualla non necessaria, id est, a morbo vel simili casu imperata, facere studiorum, vehementer noxium est. Idque adeo non in illo tantum genere usu venit, quod totum geometricum est, quod totum methodo, ordine, serie, consequentium cum antecedentibus conuinctione constat, in quo, si lacunam semel admiseris, illud consequitur, quod de alia re Caecina (ad Ciceronem fam. 6, 7.) *quemadmodum scalarum gradus si alios tollas, alios incidas, non nullos male haerentes relinquas, ruinae periculum struas, non adscensum pares etc.* Et sane si quaeras, cur in Mathematicis studiis, in quibus vel propter necessitatem suam, vel propter facilitatem nemo debebat rudis manere, pauci adeo proficiant? causam non postremam illam deprehendes, quod vna alteraque hora intermissa, serie illa et velut catena interrupta, nihil amplius cohaeret; luxata, debilitata, truncata, id est, obscura, sensu cassa

videntur, quae sequuntur omnia, nisi lacunam resarcias. Verum nec aliorum quae docentur in Academiis multum diuersa ratio est. Vt quisque melior doctor est, ita diligentius connectere et inter se deuincire studet omnia, atque efficere, vti quae prioribus horis docuit, ea sint velut instrumenta, veluti clauae quaedam caeterorum; vti quae semel aut aliquoties iam dixit, ea tanquam nota ponat auditoribus, iisque iam vt sumtionibus quibusdam vtatur, quas non necesse fit, cum illorum nausea reponere, quoties aliquid inde eliciendum. Quae enim, quaeso vos, progressiones fient, si ad singulos quasi gradus reuocanda sint superiora omnia, et quomodo ea, quae nunc dicuntur, vim et lucem e superioribus accipiant, ostendendum fit. Qui hoc agere volet, ille vt Terentiana illa anus, *mouerit multum, nihil promouerit*. Necessaria igitur est in omni rerum discendarum genere continuata quaedam diligentia, vt faciamus, quod in agricultura suadent agricolae, ne in media versurae parte consistamus, (*strigare* vocant sua voce) sed totum spatium enitamur agilius. Quae vobis, Carissimi Commilitones, dicenda supersunt, ea Senecae mandabimus (Epist. 31. pr.) *Ad honesta nitentes, quanto magis incuberint, minusque sibi vinci ac strigare, permiserint, admirabor, et clamabo, Tanto melior! Surge, respira: et cliuum istum uno, si potes, spiritu exsupera!* P.P. a. d. XXV. Mart. A. clō Id cc xxxxiij.

XVI.

Suaues sunt Socraticorum dialogi his, qui vera et solida amant, simplicia licet et talia, vt quiuis eadem
L I a se

a se excogitari, a se dici potuisse existimet *. Iam specimen dabimus ex AESCHINIS de virtute dialogo **. Quaerit ibi Socrates, sitne ars aliqua, demonstratione nixa, qua discerni possint adolescentes ii, qui boni viri futuri sint, a reliquis? Respondet amicus, se non habere, de tali arte quod dicat. Tum Socrates, *Atqui, inquit, quantiuis ea pretii ars foret, quique illam haberent. Hi enim nobis ostenderent puerili iam in aetate adolescentes illos, quotquot boni viri futuri sint. Quos nos complexi publice in arce custodiremus, argenti instar aut magis etiam, ne quid iis mali accideret, in praelio aut quocunque alio periculo: sed repositi ibi essent, matura aetate Seruatores ciuitati magnorumque auctores munerum futuri.* Etiam nos, ciues, talem artem magno redemptam velimus. Sed quando ea nos destituit, vniuersos interim eo studio complectemur, quasi bonos viros ΣΩΤΗΡΑΙ et ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ patriarum vestrarum speraremus, aut vestro ingenio, aut opera nostra futuros. Hoc tum reliqua disciplina agemus, tum recitationibus nostris, quas non ad scientiam modo vobis, sed vel maxime ad virtutem prodesse deesse Deus O. M. iubeat. P. P. Gottingae a. d. Septembr. A. R. G. cId Id cc xxxxiij.

XVII.

Non mera est Latini sermonis proprietas ex impositione quadam et deliciis orta, quod *dare, tradere,*

* Hor. A. P. 240. Ex noto fictum carmen sequar, vt sibi quiuis Speret idem; sudet multum frustraue laboret Ausus idem.

** C. 12. p. 18. Io. Cler. vnde Graeca tantum ponemus, quorum interpretatio satis accurata Latino sermoni difficilis, nempe vltima ista, Ἀλλ' ἀπέπειντο τῇ πόλει ΣΩΤΗΡΕΣ τε καὶ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ.

dere, impertiri, aliquid dicuntur doctores his, qui illos audiunt, hi autem *accipere*. Veritas sua huic etiam generi formularum non minus constat, quam multis aliis, quas inopia verborum et casus peperisse, frequentasse temeraria imitatio, et orta hinc consuetudo non nunquam videtur. Munus profecto tribuit satis amplum, qui aliis hoc tribuit, ut possint homines inter homines esse, ut in gradu aliquo vivere, ut publicae rei partem quamcunque tractando honorem inde sibi et emolumenta quaerere. Qua in re multo amplior et latior est nostra, quam aliorum largorum facultas. Alii enim, quod dedere, quod de suo sunt elargiti, eo ipso quo dedere momento habere ipsi desinunt, neque deinde iterum dare possunt. Nos quae hodie dedimus, non ideo non pergitur habere, sed cras dare aliis possumus, et postea subinde aliis: neque dum viuimus solum ita largiri nobis

Astrologorum praedictiones sunt vanae 159

Auctores rei rusticae a Gesnero editae notantur 249. refutatio censurae rigidioris 251. sqq.

Berenices Coma, quomodo inter astra relata 159

Bibliotheca Bulouiana Academiae Gottingensi testamento legatur 434.

Hanouera Gottingam transfertur 464

Brunquellus Io. Salom. natus Quedlinburgi 268. studiis incubuit Ienae 269. Lipsiae 270. iter litterarium cum Henr. Casp. ab Vslar suscipit 270. 271. enumeratio scriptorum eius 271. sq. Professor Iuris Extr. Ienae esse iubetur 272. reliqui eius honores 273. coniugium et liberi 274. mors 276. oratio in funere eius habita 372. fuit ICTus bonus 375. sqq. bonus ciuis 379. sqq. et bonus denique litteratae ciuitatis rector 384. sqq.

Caesar C. Iul. cur capiti ipsius in numis stella in vertice addatur 160

Causus periodicus quid medicis dicatur 308

Christiana Charlottae Marggrauiae Brandenburg. natales 212. coniugium 213. post mariti obitum tutelam liberorum agit 215. sq. moritur 221

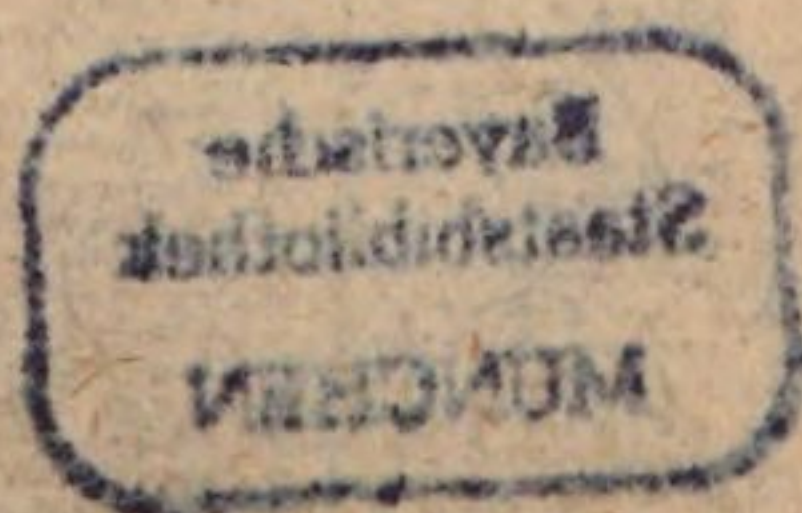
Ciceronis Epistolae cur quibusdam horrore sint 46. quid in illis expressum sit 46. commendatio illarum 49. Gracuii et Gronouii de illis contentio 49. 50.

INDEX RERVVM.

<i>Coma</i> Berenices, quomodo inter astra relata	159
<i>Conringius</i> Herm. immortalia huius viri merita 322. natales	323
<i>Conringius</i> Iustus. Origo gentis huius celeberrimae 323. nostri natales 325. studia 325. 326. morbus et mors	327
<i>Consecratio</i> Romana et Graecorum <i>Heros</i> vnum idemque fere significant	207
<i>Crusius</i> Christiana Frider. nat. Hubneria, nascitur 290. matrimonio iungitur Magno Crusio 291. corporis eius habitus, morbus 292. et obitus	293
<i>Curius</i> (Manius) quis fuerit	87
<i>Demonstrationes</i> philosophicas num in concionem indoctae multitudinis proferre, consultum sit	96. sqq.
<i>Diuus</i> . Vtrum homines diuos vocare licitum	162
<i>Duella</i> in Academia Gottingensi lege prohibentur	459
<i>Emendatio</i> quaedam Lexici eruditorum	325
<i>Epistolae</i> . Nusquam melius, quam ex epistolis cognoscuntur homines	48
<i>Eruditorum</i> rixae de rebus saepe exigui momenti eos valde dedecent	110
<i>Facere</i> vnum aliquod insigniter, satius est, quam plura mediocriter 502. sq. nisi vtile est quod facimus, stulta est gloria 505. nihil fit sine ratione sufficienti	509
<i>Forum</i> apud Romanos describitur	88
<i>Fridericus Ludouicus</i> princeps Walliae matrimonium init cum Augusta, Friderici II. Ducis Gothani filia	123. sqq. 143.
<i>Futurorum</i> praescientiam homines semper adfectarunt	18
<i>Gebauerus</i> Geo. Chr. primus Antecessor Gottingensis constituitur itemque primus Rector	453. 454
<i>Georgius</i> II. Rex magnae Britanniae inuisit Germaniam	133
<i>Gesnerus</i> Io. Matth. primus eloqu. et poeseos professor Gottingae constituitur	453
<i>Gottinga</i> , commendatur a situ, 449. salubritate, cet. 392. sqq. 431. 450. noua ibi conditur academia 407. circitorum vnus gladio ibi traicitur	398
<i>Graeuii</i> et <i>Gronouii</i> de <i>Epistolis</i> <i>Ciceronis</i> ad familiares collocutio	49. 50
<i>Gronouii</i> et <i>Graeuii</i> de <i>Epistolis</i> <i>Ciceronis</i> ad familiares collocutio	49. 50
<i>Halleria</i> Elisabeth. parentes eius generosissimi 313. coniugium cum Alb. Hallero 313. ex partu difficillimo moritur	315. 316
<i>Halleria</i> Mariana, natales eius ex Gente <i>Wyssia</i> 297. laudes et virtutes 297. 298. matrimonium et liberi 298. cum morbo conflictatio 298. 299. beata analysis	299
<i>Hallerus</i> Albert. cum <i>Orpheo</i> comparatur 295. sqq. eius scripta laudantur, inprimis <i>Carmen</i> de <i>Alpibus</i> 296. matrimonium prius cum <i>Maxiana Wyssia</i>	297
	<i>Heroes</i>

INDEX RERVVM.

<i>Heroes</i> deorum filii nominantur 203. Herois appellatio apud Graecos eam vim fere habuit, quam Romana <i>Consecratio</i>	207
<i>Hollmannus</i> Samuel Christ. primus Philosophiae primae et naturalis Theologiae professor Gottingae constituitur	453
<i>Ictorum</i> encomia 357. sq. summi ordinis requisita	360. - 362
<i>Inaugurationis</i> sollemnia Academiae Georgiae Augustae	476. sqq.
<i>Interrogatio</i> et responsio sunt vinculum quoddam, quo homines iucunde inter se colliguntur 38. interrogandi copiam facit Studio- sis Gottingensibus Gesnerus	40. sqq.
<i>Invidia</i> factorum accusatur vt plurimum, si hominibus mali quid acci- dit 336. et hoc quidem moris est ab antiquissimo inde tempore 337	
<i>Iuuenes</i> Christiani, quomodo se gerant 508. sq. praecipua eorum eru- ditio, quod discere velint	501
<i>Kries</i> (Io. Albinus) de hymnis veterum, maxime Graecorum disputat 113. Toruniensibus ob eruditionem commendatur	114. sq.
<i>Laudis</i> sensum quemdam bestiae etiam generosiores quaedam habent	499
<i>Magistri</i> . Eorum qui Gottingae creati sunt recensio	33
<i>Medicamenta</i> quaedam a bestiis hominibus commonstrata	4
<i>Meelbaum</i> Ernest. Ioann. natales eius 339. educatio 339. studiorum ra- tio 340. mors	340
<i>Mors</i> . Varias, cur a multis contemnatur, rationes 317. 318. et haec sae- pius etiam vanae 319. 320. cur intra decimum et vigesimum aetatis annum tam pauci moriantur 330. tota Philosophorum vita com- mentatio mortis est	512
<i>Munchbhusius</i> Gerlac. Adolph. in condenda Academia Georgia Augusta diligentem curam adhibet 453. 471. sqq. sollemnis eius in urbem introitus	474
<i>Nucha</i> quid Medicis dicatur	283
<i>Orpheus</i> , cum eo comparatur Alb. Hallerus	295. sq.
<i>Papenius</i> Christoph. Henr. primus Medicinae Doctor Gottingae renun- ciatur	462
<i>Philippus</i> Macedo, quomodo ad tam magnam peruenerit potentiam	180
<i>Philosophi</i> , tota eorum vita commentatio mortis est	512
<i>Piae causae</i> quae dicantur	320
<i>Plinii</i> Panegyrius commendatur	55. sqq.
<i>Praescientia</i> futurorum hominibus negata 19. magnum est diuinae pro- uidentiae beneficium 20. qualia futura hic intelligantur 21. ma- lorum praescientia homines inferiores efficit 26. bonorum im- patientes	28
<i>Princeps</i> iuuenis, magnum reipublicae bonum 225. sqq. 230. exem- pla principum iuuenum	235
<i>Ratio</i> , nihil fit sine ratione sufficiente	509
<i>De Reineck</i> Henr. Christian naseitur Mengerlinghusae 332. breue stu- diorum	

INDEX RERVVM.

diorum curriculum agit 333. atroci cum morbo conflictatur 334. moritur 334. exsanguie eius corpus sectum quid ostenderit	334
<i>Rei harthus</i> Tobias Iacob. parentes eius 362. studiorum fundamenta et incrementa 362. 363. dignitates se inuicem excipientes 363. 364. scripta 366. duplex matrimonium 367. morbus 368. sq. et mors 370	
<i>R'xae</i> Eruditorum de rebus saepe exigui momenti, honorem illorum valde minuunt	110
<i>Robur Caroli</i> vnde hoc fidus nomen traxerit	161
<i>Saeculi</i> in litteras vis ac potestas	9. sqq.
<i>Schmauffius</i> Io. Iac. primus naturalis iurisprudentiae professor Gottin- gae constituitur	453
<i>Scholae.</i> Multi in iis paedagogi sunt miseri et abiecti 59. caussae et reme- dia huius miseriae 60. 61. iucunditas Scholarum	64. sqq.
<i>Scutum Sobiescianum</i> vnde nomen traxerit	161
<i>Seminarii</i> Philologici Gottingensis ratio	70. sqq.
<i>Sententiarum</i> diuersitas an inter impedimenta sapientiae et eruditi- onis referenda	510. sq.
<i>Siderum</i> consideratio est admirabilis 155. sq. eorum influxus vnde de- riuetur	157
<i>Siparium</i> apud Romanos quid fuerit 86. 87. duplex erat scenicum 87. et in foro	88
<i>Stofchius</i> Francisc. Henr. Gentis huius in Silesia illustris dignitas 302. ma- iorum nostri recensio 302. natales 306. studiorum ratio 307. et mors	308
<i>Studiorum</i> interualla non necessaria sunt valde noxia 516. quare Stu- dia dicantur liberalia	519. 520.
<i>Textrinorum</i> principia vnde repetenda	4
<i>Treuerus</i> Gottl. Sam. primus iuris publici et moralis philosophiae pro- fessor Gottingae constituitur	453
<i>Treuerus</i> Gottlieb Samuel. Gentis Treueriae orgines altius repetitae 343. sq. nostri natales 345. studiorum ratio 345. matrimonium 346. honores 347. sq. scripta 350. sq. morbus 352. sqq. et mors	354
<i>Treuerus</i> Petr. an Superintendens Coburgensis fuerit	343
<i>Tribunal</i> apud Romanos describitur	90
<i>Varioli</i> inferuntur liberis regiis in magna Britannia	145
<i>Virtus</i> , vtrum doceri possit	498
<i>Viuerre</i> ita quisque debet, vti vixisse die decretorio velit	514
<i>Walliae</i> Principum nuptiae rarissime celebratae	123
<i>Wilhelmina Carolina</i> , Magnae Britanniae regina vnde orta 165. illius elogia varia 119. sqq. 169. 170. liberalitas insignis 172. sq. amor er- ga litteras 181. pietas 181. 182. commerciorum cura 185. sapientia 186. diuinorum oraculorum meditatio 195. heroica moriendi constantia 197. antiquis heroinis aequiparatur	208

Gesner, Johann Matthias,

Io. Matthiae Gesneri, Eloqv. Et Poes. In Acad. Georgia Avgvsta Profess.
Pvbl. ... Opvscvla Minora Varii Argvmenti

Bd.: 4

Vratislaviae 1744

Opp. 653 v-1/4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10605118-6

VD18 80297587-001